

**Gemeenschappelijke regeling
Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg
Hollands Midden**

Jaarstukken 2019

Jaarverslag 2019

Jaarrekening 2019

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Doel	4
1.2	Organisatie	5
1.2.1	Organisatieschema	5
1.2.2	Bestuur	5
1.2.3	Soorten taken	6
1.2.4	Bezetting	6
1.2.5	Financiering en kosten per programma	7
1.3	Leeswijzer	8
1.4	Lijst van afkortingen	9
2	Jaarverslag	10
2.1	Verslag van de directie	10
2.2	Programma Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	12
2.2.1	Wettelijke taken GGD	12
2.2.2	Publieke Zorg voor de Jeugd (PZJ)	18
2.2.3	Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis (MZVT)	21
2.2.4	Financiën	24
2.3	Programma Geneeskundige Hulpverlening (GHOR)	25
2.3.1	Doel	25
2.3.2	Ontwikkelingen	25
2.3.3	Financiën	27
2.4	Programma Regionale Ambulancevoorziening (RAV)	28
2.4.1	Doelen	28
2.4.2	Ontwikkelingen	28
2.4.3	Prestaties	29
2.4.4	Financiën	30
2.5	Verplichte paragrafen	31
2.5.1	Weerstandsvermogen en risicobeheersing	31
2.5.2	Kengetallen	36
2.5.3	Financiering	37
2.5.4	Onderhoud kapitaalgoederen	38
2.5.5	Bedrijfsvoering	38
2.5.6	Rechtmatigheid	40
3	Jaarrekening	41
3.1	Balans	41
3.2	Overzicht van baten en lasten	43
3.3	Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling	44
3.3.1	Inleiding	44
3.3.2	Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening	44
3.3.3	Grondslagen voor de waardering van de balans	44
3.3.4	Nieuwe BBV-regelgeving	46
3.4	Toelichting op de balans	47
3.4.1	Materiële vaste activa	47
3.4.2	Financiële vaste activa	47
3.4.3	Voorraden	47
3.4.4	Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	48
3.4.5	Liquide middelen	48
3.4.6	Overlopende activa	48
3.4.7	Eigen vermogen	49
3.4.8	Voorzieningen	51
3.4.9	Schulden met een looptijd van één jaar of langer	52
3.4.10	Schulden met een looptijd korter dan één jaar	52
3.4.11	Overlopende passiva	53
3.4.12	Niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen	54

3.5	Toelichting op het overzicht van baten en lasten	54
3.5.1	Programma Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)	55
3.5.2	Programma Geneeskundige Hulpverlening (GHOR)	58
3.5.3	Programma Regionale Ambulancevoorziening (RAV)	60
3.5.4	Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden	62
3.5.5	Apparaatskosten	63
3.5.6	Beleidsindicatoren	64
3.5.7	Structureel en incidenteel resultaat	65
3.5.8	Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector	66
3.6	Financieel overzicht per programma inclusief overhead (integrale kosten)	67
3.7	Gebeurtenissen na balansdatum	73
4	Bijlagen	74
4.1	Controleverklaring	74
4.2	Vaststelling door het Algemeen Bestuur	78
4.3	Resultaatbestemming	78

1 Inleiding

1.1 Doel

De Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden is een gemeenschappelijke regeling van 18 gemeenten in de regio Hollands Midden.

De RDOG Hollands Midden bewaakt, beschermt en bevordert de gezondheid en het welbevinden van de burgers in de regio Hollands Midden, in zowel reguliere als crisissomstandigheden.

De uitvoerende eenheden van de RDOG Hollands Midden zijn de Gemeentelijke Gezondheidsdienst Hollands Midden (GGD), Geneeskundige Hulpverlening Hollands Midden (GHOR) en de Regionale Ambulancevoorziening Hollands Midden (RAV).

De RDOG Hollands Midden heeft het doel de belangen te behartigen van de aan de gemeenschappelijke regeling deelnemende gemeenten op het terrein van de openbare gezondheidszorg, de volksgezondheid, de ambulancezorg en de organisatie van de geneeskundige hulpverlening.

Typische eigenschappen van de RDOG Hollands Midden als gemeenschappelijke regeling

De RDOG Hollands Midden is een gemeenschappelijke regeling van de 18 gemeenten in de regio Hollands Midden. Dit betekent dat de gemeenten eigenaar zijn van de RDOG Hollands Midden. De medewerkers van de RDOG Hollands Midden zijn dan ook gemeenteamttenaar.

De RDOG Hollands Midden werkt op het snijvlak van zorg, veiligheid en openbaar bestuur, zowel in reguliere als in opgeschaalde omstandigheden. Vanwege het ambtelijke karakter heeft de RDOG Hollands Midden formele bevoegdheden om als overheid op te treden. De organisatie heeft goede contacten met politie en het openbaar ministerie. Door de aard van haar activiteiten heeft de RDOG Hollands Midden een goede samenwerking met en makkelijk toegang tot de veiligheidsregio.

Er is veel samenhang tussen de taken die de RDOG Hollands Midden uitvoert. Hierdoor kan de RDOG Hollands Midden een integrale benadering van de zorg- en veiligheidstaken hanteren. Medewerkers zetten zich in op verwante taken en delen informatie onderling met elkaar.

De RDOG Hollands Midden is onafhankelijk omdat de organisatie het algemeen maatschappelijk belang dient. De organisatie heeft een groot regionaal netwerk, met partners als verslavingszorg, maatschappelijke opvang en reclassering, die allen de rol van de RDOG Hollands Midden erkennen.

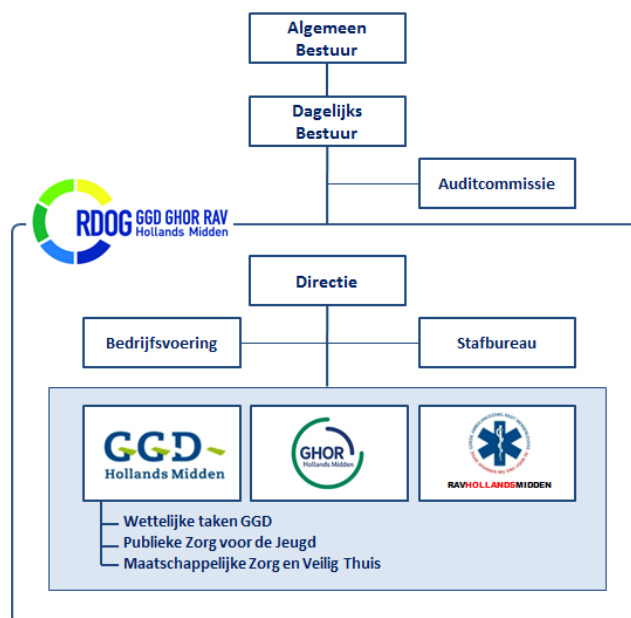
De RDOG Hollands Midden is een 7 x 24 uur organisatie. De organisatie is altijd bereikbaar en beschikbaar en in staat om groot op te schalen bij calamiteiten in gemeenten.

1.2 Organisatie

1.2.1 Organisationschema

De taken van de RDOG Hollands Midden zijn ingedeeld in drie programma's: GGD, GHOR en RAV. De organisatiestructuur volgt de programma-indeling van de RDOG Hollands Midden.

Onderstaande illustratie geeft de organisatie van de RDOG Hollands Midden schematisch weer.

1.2.2 Bestuur

De RDOG Hollands Midden kent een Dagelijks Bestuur en een Algemeen Bestuur. Alle taken die gemeenten aan de GGD hebben opgedragen, zijn taken waarvoor de colleges van Burgemeester en Wethouders verantwoordelijk zijn. Het Algemeen Bestuur van de RDOG Hollands Midden bestaat uit de portefeuillehouders Volksgezondheid van de 18 gemeenten.

Alle taken die gemeenten aan de RDOG Hollands Midden hebben opgedragen, zijn taken waarvoor de colleges van Burgemeesters en Wethouders in hun gemeente verantwoordelijk zijn op basis van diverse wetten.

Gemeenten hebben verschillende rollen ten opzichte van de RDOG Hollands Midden. Omwille van transparantie is er een onderscheid gemaakt tussen de eigenaarsrol die is belegd bij het Algemeen Bestuur, en de opdrachtgeversrol die belegd is bij het Portefeuillehoudersoverleg Publieke Gezondheid Hollands Midden (PPG).

De RDOG Hollands Midden werkt voor de gemeenten en in opdracht van de gemeenten. De wijze waarop de gemeenschappelijke regeling is georganiseerd heeft veel overeenkomsten met een gemeentelijke organisatie. De parallel is als volgt te trekken.

	Gemeente	Gemeenschappelijke regeling
Hoogste orgaan	Raad	Algemeen Bestuur (eigenaarsrol) Portefeuillehoudersoverleg (opdrachtgeversrol)
Bestuursorgaan	College	Dagelijks Bestuur
Voorzitter van het bestuursorgaan	Burgemeester	Voorzitter van het Dagelijks Bestuur
Ambtelijk leidinggevende	Gemeentesecretaris	Algemeen directeur
Uitvoerend orgaan	Ambtelijk apparaat	RDOG Hollands Midden

Die parallel komt ook terug in de tekst van de gemeenschappelijke regeling, waarin is bepaald dat bevoegdheden die in de gemeentewet bij het college liggen in de gemeenschappelijke regeling bij het Dagelijks Bestuur liggen en bevoegdheden die in de gemeentewet bij de Raad liggen, in de gemeenschappelijke regeling bij het Algemeen Bestuur liggen.

Daarom wordt de programmabegroting vastgesteld door het Algemeen Bestuur. Gemeenteraden worden uitgenodigd een zienswijze te geven op de concept programmabegroting.

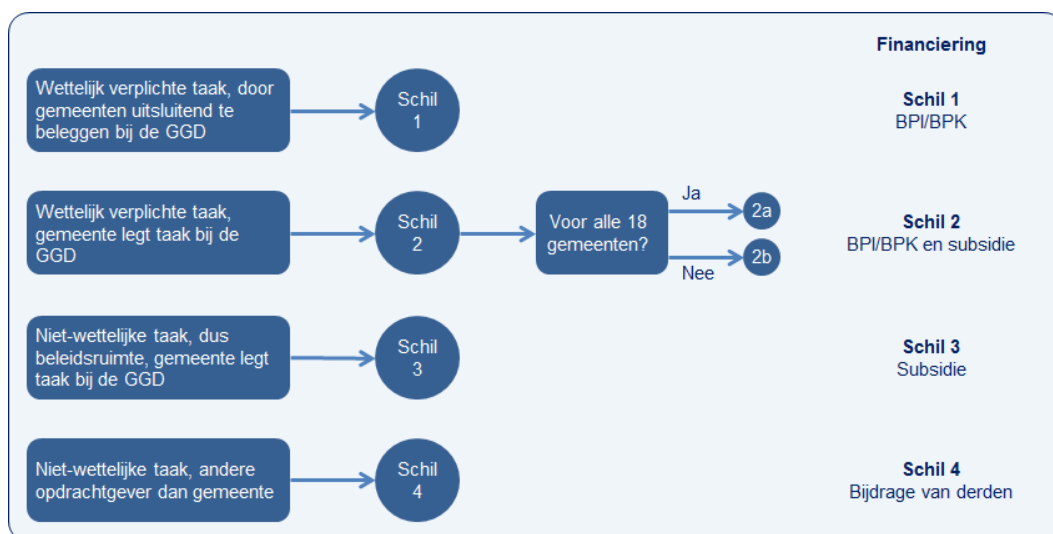
1.2.3 Soorten taken

Indeling in 'schillen'

In 2014 heeft bureau Andersson, Elffers Felix, in opdracht van het bestuur van de RDOG Hollands Midden, de gewenste toekomstige ontwikkeling van de RDOG Hollands Midden onderzocht. Het eindrapport 'Gezond Geregeld' uit 2016 maakt een helder onderscheid tussen de verschillende taken, dat daarna bekend is komen te staan als 'het schillenmodel'.

Het 'schillenmodel' ordent het takenpakket van de RDOG Hollands Midden naar de basis: is deze wettelijk opgelegd of hebben gemeenten beleidsruimte? De schillen zijn als volgt ingedeeld:

- Schil 1 bevat de taken die de gemeenten wettelijk bij een GGD moeten onderbrengen.
- Schil 2 bevat wettelijke gemeentetaken, die de gemeenten ook bij andere organisaties dan een GGD kunnen onderbrengen, maar waarbij de gemeenten in de regio Hollands Midden besloten hebben die bij de GGD onder te brengen, hetzij als collectief van alle 18 gemeenten (schil 2a), hetzij als deelcollectief (schil 2b).
- Schil 3 bevat niet-wettelijke taken die gemeenten hebben ondergebracht bij de RDOG Hollands Midden.
- Schil 4 bevat taken die andere organisaties dan gemeenten bij de RDOG Hollands Midden hebben ondergebracht of van de RDOG Hollands Midden afnemen.

Bestuurlijke vraagstukken

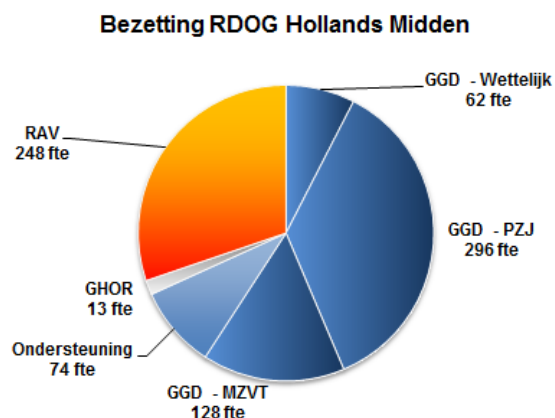
De meeste beleidsruimte en bestuurlijke vraagstukken hebben betrekking op de GGD. Dat de discussie zich meestal hiertoe beperkt komt omdat enerzijds het beleid van de GHOR in het bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden wordt vastgesteld en anderzijds omdat de ambulancezorg haar eigen wetgeving kent en wordt gefinancierd door de zorgverzekeraars, waarin de gemeenten nauwelijks een rol hebben.

Voor de aanvullende diensten is het bestuur formeel verantwoordelijk, maar het bestuur toetst het uitsluitend of deze aanvullende diensten passen bij de kerntaken en of deze kostendekkend worden uitgevoerd. De afspraken over tarieven en omvang van deze taken worden met andere organisaties of afzonderlijke gemeenten gemaakt.

1.2.4 Bezetting

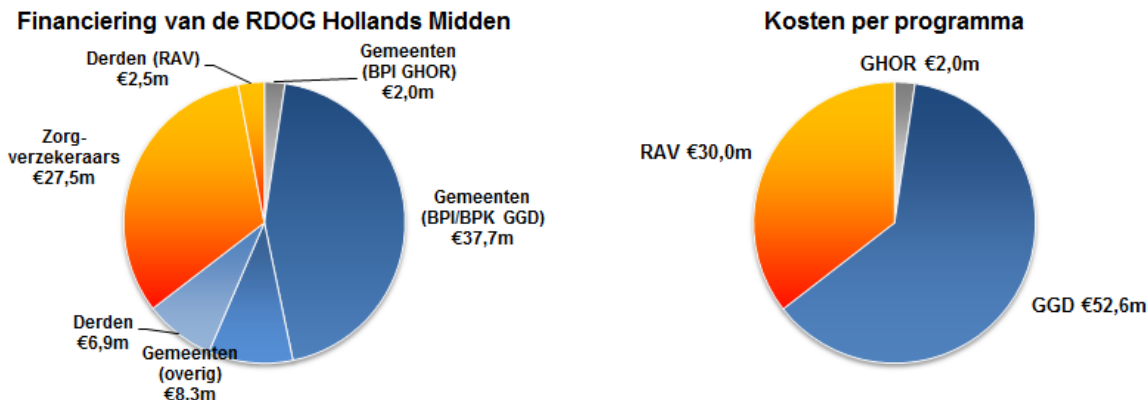
In totaal werken er bij de RDOG Hollands Midden ruim 1.100 medewerkers vanuit 64 locaties. De organisatie heeft hoofdvestigingen in Gouda en Leiden. De andere locaties van waaruit wordt gewerkt zijn de centra voor Jeugd en gezin in de regio (CJG's) en ambulanceposten.

De bezetting bedraagt 821 fte. Het cirkeldiagram geeft de omvang van de organisatieonderdelen weer naar fte. De centrale ondersteuning betreft directie en bedrijfsvoering en de centrale staftaken. De omvang van de centrale ondersteuning is 9% van het totaal aantal medewerkers.

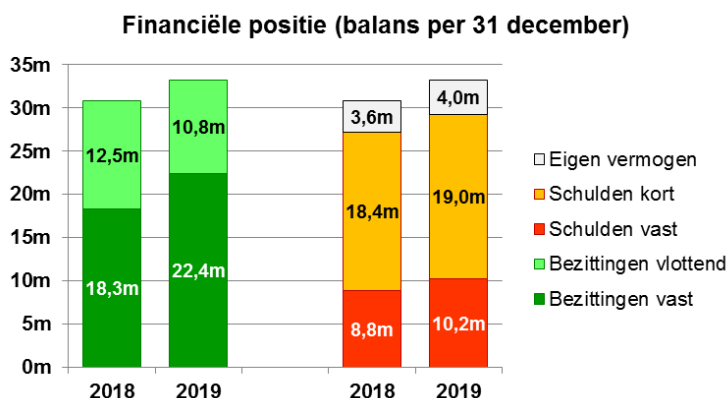
1.2.5 Financiering en kosten per programma

Hieronder is voor 2019 de wijze van financiering en de verdeling van de kosten over de programma's weergegeven. De financiering in 2019 is totaal €84,9m, de kosten tellen op tot €84,6m. Het verschil is het gerealiseerde saldo van baten en lasten (voor mutatie reserves) van €0,3m voordelig. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 3.5.

Financiële positie

De balans geeft de financiële positie weer van de organisatie. Aan de ene kant zijn er bezittingen, die zijn onder te verdelen in enerzijds vaste bezittingen, zoals gebouwen en automatisering, en anderzijds zijn er vlottende bezittingen, dat zijn voornamelijk de vorderingen. Aan de andere kant heeft de organisatie schulden. Vaste schulden zijn voorzieningen en langlopende leningen. Kortlopende schulden zijn bijvoorbeeld nog te betalen posten uit 2019 die in 2020 zijn betaald. Het verschil tussen bezittingen en schulden is het eigen vermogen.

De solvabiliteit van de RDOG Hollands Midden stijgt in 2019 ten opzichte van het voorgaande jaar. De solvabiliteit, uitgedrukt in eigen vermogen / vreemd vermogen is €3.948k / €29.237k = 13,5% (eind 2018: 13,3%). Dit is aan te merken als enigszins kwetsbaar.

Vaste bedrijfsmiddelen (€22,4m) zijn voor een aanzienlijk deel (54%) door vlottende schulden gefinancierd (€12,2m). Omdat dit voor een groot deel bijdragen van gemeenten betreft, is het liquiditeitsrisico beperkt.

1.3 Leeswijzer

Structuur en opzet van de jaarstukken

De jaarstukken bestaan uit verschillende onderdelen, die door het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) door het Rijk zijn vastgesteld. Het gaat om het jaarverslag en de jaarrekening.

Het jaarverslag bestaat uit tenminste:

- de programmaverantwoording
- de paragrafen

De jaarrekening bestaat uit tenminste

- de balans en de toelichting
- het overzicht van baten en lasten en de toelichting

Voorts vindt u in de jaarstukken enkele bijlagen, waaronder de bijlage met de controleverklaring van de accountant.

Bedragen in deze jaarstukken luiden in €1.000 (= €k).

Het jaarverslag (de uitgevoerde taken)

Het jaarverslag bestaat uit de programmaverantwoording en de verplichte paragrafen. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de realisatie van het voorgenomen beleid in het jaar 2019.

Het programma GGD is onderverdeeld in de subprogramma's Wettelijke taken GGD, Publieke Zorg voor de Jeugd (PZJ) en Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis (MZVT). De programma's GHOR en RAV zijn niet verder onderverdeeld. Iedere programmaverantwoording sluit af met een beknopt financieel overzicht. Een uitgebreid financieel overzicht met een toelichting is opgenomen in de jaarrekening.

Na de programmaverantwoordingen volgen de verplichte paragrafen. De verplichte paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de jaarstukken met betrekking tot programma-overstijgende onderwerpen. Hierin staat met name informatie over het weerstandsvermogen, de kengetallen, risicobeheersing en financiering van de organisatie. De paragraaf risicobeheersing bevat de risicoanalyse in tabelvorm. De verplichte paragrafen sluiten af met een toelichting op de bedrijfsvoering en rechtmatigheid.

De jaarrekening (de cijfers)

De jaarrekening is het gedeelte van de jaarstukken waar de accountant zijn controleverklaring bij afgeeft.

De jaarstukken bevatten het overzicht van de baten en lasten en is voorzien van een toelichting op de belangrijkste afwijkingen. Tevens wordt inzicht gegeven in de incidentele baten en lasten en de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves.

De balans geeft het overzicht van bezittingen, schulden en eigen vermogen weer. Ook hier wordt een toelichting op de financiële posten gegeven.

Het vernieuwde BBV schrijft voor om vanaf 2018 de baten en lasten van de overhead in een apart overzicht op te nemen. In de programma's zelf worden alleen de baten en lasten opgenomen die direct betrekking hebben op het primaire proces, dus zonder overhead. De overhead wordt in een apart overzicht is opgenomen. Om de integrale kosten per programma te kunnen zien, worden vervolgens ook cijfers per programma inclusief overhead getoond.

Bijlagen

In de bijlagen is de controleverklaring opgenomen. In de controleverklaring geeft de accountant zijn oordeel over de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening. Verder is de vaststelling van de jaarstukken door het Algemeen Bestuur en het voorstel voor resultaatbestemming opgenomen als bijlage.

1.4 Lijst van afkortingen

Organisaties

AB	Algemeen Bestuur RDOG Hollands Midden
PPG	Portefeuillehoudersoverleg Publieke Gezondheid Hollands Midden
DB	Dagelijks Bestuur RDOG Hollands Midden
GR	Gemeenschappelijke regeling
RDOG	Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg
VRHM	Veiligheidsregio Hollands Midden
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GHOR	Geneeskundige Hulpverlening
RAV	Regionale Ambulancevoorziening
ZVH	Zorg- en Veiligheidshuis
AZN	Ambulancezorg Nederland
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
LUMC	Leids Universitair Medisch Centrum
MZVT	Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis
PZJ	Publieke Zorg voor de Jeugd
REC	Regionaal expertisecentrum
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
ROAZ	Regionaal Overleg Acute Zorg
TNO	Nederlandse Organisatie voor toegepast-natuurwetenschappelijk onderzoek
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WG FKGR	Werkgroep financiële kaderstelling gemeenschappelijke regelingen
ZN	Zorgverzekeraars Nederland

Taken en overige begrippen

1G1P	1 gezin 1 plan	i-JGZ	Jeugdgezondheidszorg
1G1P1R	1 gezin 1 plan 1 regisseur	JGZ	Jeugdgezondheidszorg
ABR	Antibiotica resistentie	JPT	Jeugdpreventieteam
ASG	Aanvullende Seksuele Gezondheidszorg	MDA++	Multidisciplinaire aanpak bij huiselijk en seksueel geweld
AVG	Algemene Verordening Gegevensbescherming	MBO	Middelbaar Beroepsonderwijs
BKK	Basiszorg Kwetsbare kinderen	MMK	Medische milieukunde
BOPZ	Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen	MZO	Meldpunt Zorg en Overlast
BPI	Bijdrage per inwoner	OTO	Opleiding, trainen, oefenen
BPK	Bijdrage per kind 0-4 jaar	PG	Publieke Gezondheid
CIT	Crisisinterventieteam	RCT	Regionaal coördinatieteam
DD JGZ	Digitaal dossier Jeugdgezondheidszorg	RVP	Rijksvaccinatieprogramma
DPG	Directeur Publieke Gezondheid	Soa	Seksueel overdraagbare aandoening
DUMO	Decentralisatie-uitkering Maatschappelijke opvang	TBC	Tuberculosebestrijding
DUVO	Decentralisatie-uitkering Vrouwenopvang	THZ	Technische hygiënezorg
EMOVO	Elektronische Monitor en Voorlichting)	TwAZ	Tijdelijke wet Ambulancezorg
EPD	Elektronisch patiëntendossier	VISI	Versterking Infrastructuur
GAGS	Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen		Infectieziektebestrijding en Technische Hygiënezorg
GB	Gezondheidsbevordering	Vpb	Vennootschapsbelasting
GIZ	Gezamenlijk inschatten van zorgbehoefte	VT	Veilig Thuis
GRIP	Gecoördineerde Regionale Incidentenbestrijdingsprocedures	Wlz	Wet langdurige zorg
ICT	Informatie- en communicatietechnologie	Wmo	Wet maatschappelijke ondersteuning
IM	Informatiemanagement	Wpg	Wet publieke gezondheid
		Wvr	Wet veiligheidsregio's

2 Jaarverslag

2.1 Verslag van de directie

Veranderkracht

De RDOG Hollands Midden staat voor de optimale uitvoering van de wettelijke en toegewezen taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg in de regio Hollands Midden. De afgelopen jaren is het steeds weer gelukt om alle taken naar behoren uit te voeren binnen de afgesproken financiële kaders.

Dit succes heeft ook een keerzijde. De organisatie is in de afgelopen jaren fors gegroeid en diverse financiële vraagstukken zijn opgevangen door vermindering van de ondersteunende functies. De maatschappelijke ontwikkelingen gaan daarbij ook op het gebied van Publieke Gezondheid, zorg en welzijn steeds sneller. Het aantal niet opgenomen vakantiedagen stijgt, net als het ziekteverzuim.

Belangrijke conclusie van 2019 is dat de RDOG Hollands Midden in de afgelopen jaren deze veranderingen niet genoeg heeft kunnen bijbenen en ook dat de veranderkracht in de organisatie die nodig is om toekomstbestendig te zijn op dit moment onvoldoende aanwezig is. Het gesprek van bestuur, directie en management heeft daarmee nadrukkelijk in het teken gestaan van de vraag hoe de noodzakelijke veranderkracht gemobiliseerd kan worden.

Programma RDOG2024

Het gesprek over de veranderopgaven voor de organisatie heeft geresulteerd in de start van het programma RDOG2024. We worden daarbij ondersteund door TwynstraGudde. Dit programma is erop gericht om van de RDOG Hollands Midden een toekomstbestendige organisatie te maken. Gemeenten gaan dit merken doordat raden en colleges meer grip krijgen op de koers van de RDOG Hollands Midden. Inwoners gaan dit merken door merkbaar betere, modernere, dienstverlening.

Gestart is met het verbeteren van de interne processen en het wegwerken van knelpunten zoals die begin van 2019 gesignaleerd waren. In 2020 wordt het programma in volle omvang gestart. Dit heeft als doel het klaarstomen van de organisatie en haar medewerkers om tijdig in te kunnen spelen op externe ontwikkelingen waarop de organisatie zich vervolgens kan aanpassen.

Zorg- en Veiligheidshuis

In december 2018 is door de bestuurders van de gemeenten in Hollands Midden de opdracht gegeven tot versterking van de samenwerking tussen de domeinen zorg en veiligheid en zo te komen tot een sluitende aanpak voor casuïstiek die een integrale benadering vraagt. Hiervoor is een effectief en efficiënt proces noodzakelijk. Voor de aanpak voor complexe casuïstiek, dient een Zorg- en Veiligheidshuis Hollands Midden te worden ontwikkeld, die tevens advies en bijstand biedt aan organisaties in de keten.

In 2019 is het gesprek over de inrichting van het Zorg- en Veiligheidshuis gevoerd en de conclusie van de portefeuillehouders Publieke gezondheid was in december 2019 dat het Zorg- en Veiligheidshuis vanaf 2021 wordt gepositioneerd als apart programma binnen de RDOG Hollands Midden. Dit heeft net als het programma RDOG2024 forse consequenties voor de toekomstige RDOG-organisatie.

Trots

De werkzaamheden aan onze primaire taken gaan ondertussen onverminderd door. Uit het inhoudelijke jaarverslag, dat hierna volgt, wordt duidelijk dat meer dan duizend medewerkers zich dagelijks met veel energie inzetten om hun bijdrage te leveren aan de opdracht van de organisatie. Zij doen dat met passie! Medewerkers voelen zich verbonden met hun werk; het is niet zomaar een baan. Medewerkers zijn zich bewust van hun positie op het snijvlak van openbaar bestuur, veiligheid en zorg, zowel in reguliere als in opgeschaalde omstandigheden. En veel medewerkers zijn dan ook bereid om net dat stapje extra te zetten, bijvoorbeeld door een bijdrage te leveren aan kleinere en grotere projecten. Door al die extra stapjes zijn we in 2019 in staat geweest diverse grote en kleinere opgaven af te ronden of substantieel verder te ontwikkelen. Enkele opgaven springen eruit, zoals het organiseren van de vaccinatiecampagne tegen meningokokken ACWY, het voorbereiden op de nieuwe taken die vanaf 2020 worden opgedragen in het kader van de Wet verplichte ggz en het tijdig en vakkundig afhandelen van de opnieuw toegenomen aantallen meldingen Veilig Thuis. Ook de taken op het gebied van infectieziektebestrijding (lassakooorts casus), seksuele gezondheid (start PrEP-verstrekking via GGD'en) en gezonde omgeving hebben op momenten in de (landelijke) schijnwerpers gestaan.

De passie voor hun werk blijkt ook uit de energie en inzet, waarmee medewerkers reageren op uitdagingen binnen de organisatie, zoals opvangen van knelpunten in de bezetting of willen bijdragen aan innovatietrajecten.

Alle reden om trots te zijn op alle medewerkers van de RDOG Hollands Midden!

Grip op geld

Al aan het begin van het jaar was duidelijk dat er financiële uitdagingen zouden ontstaan in 2019. De CAO voor gemeenten was immers verlopen en de loonruimte in de begroting voor het opvangen van effecten van een cao-akkoord bedroeg slechts 0,8%. Al snel werd daarbij duidelijk dat er meer financiële vraagstukken zouden zijn.

- De werving van personeel voor Veilig Thuis ging niet snel genoeg om de inhuur van (relatief dure) uitzendkrachten te kunnen afbouwen.
- Voor het oplossen van de knelpunten binnen de financiële administratie was het aantrekken van extra personeel noodzakelijk.
- De voorbereiding voor het traject Zorg- en Veiligheidshuis vroeg extra investeringen voor de regio Hollands Midden, waarbij uitkomst van de bestuurlijke bespreking was dat de RDOG Hollands Midden deze kosten zou gaan dragen.
- Voor investeringen in het datawarehouse en Informatiemanagement zou uit de reserve geput moeten worden.
- Het opzetten van het programma RDOG2024 zal kosten met zich mee gaan brengen.

Bij de bestuursrapportage na 8 maanden was het Cao-akkoord definitief en was de prognose dat de RDOG Hollands Midden dit jaar zou afsluiten met een tekort van €1,5m (voor mutatie reserves).

De RDOG Hollands Midden sluit het jaar 2019 uiteindelijk af met een overschot. Voor het programma GGD bedraagt dit het voordelig verschil €0,3m, waarvan een groot deel is veroorzaakt door het vrijvallen van de onderhoudsvoorziening (€0,8m). Dit betekent tevens dat het financiële resultaat in de laatste maanden fors is verbeterd.

Belangrijke bijdrage aan de verbetering van het resultaat is geleverd door extra inkomsten voor de aanvullende diensten. Een andere onderliggende oorzaak voor deze verbetering van het resultaat is minder positief. Er is voor enkele taken sprake van voortdurende knelpunten in de werving van essentiële functionarissen (artsen, data-analisten en maatschappelijk werkers). Ook voor minder schaarse functionarissen duurt het langer voordat vacatures zijn ingevuld. Verschillende projecten hebben daardoor in 2019 vertraging opgelopen. Dit onderstreept de noodzaak om te komen tot toekomstbestendig personeelsmanagement.

Vooruitblik 2020

De veranderopgave van het programma RDOG2024 en de voorbereidingen van het Zorg- en Veiligheidshuis, terwijl de dienstverlening gewoon door moet gaan vormt een stevige opgave voor de organisatie in 2020. Gezien de voortgang die de organisatie in 2019 heeft geboekt en de bereidheid van medewerkers om een bijdrage te leveren aan de veranderopgave heb ik er alle vertrouwen in dat de organisatie komende jaren aan de verwachtingen van gemeenten en samenleving kan voldoen. Die uitdaging ga ik, samen met alle medewerkers van de RDOG Hollands Midden, graag aan!

Leiden, 24 februari 2020

dr. J.M.M. de Gouw
Directeur Publieke Gezondheid

2.2 Programma Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Inleiding

Het programma GGD is onderverdeeld in drie deelprogramma's, welke indeling ook in dit jaarverslag is gevolgd.

- Wettelijke taken GGD
- Publieke Zorg voor de Jeugd
- Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis

De beoogde maatschappelijke effecten van de werkzaamheden van de RDOG Hollands Midden zijn in de Wet Publieke Gezondheid en in de missie van de RDOG Hollands Midden verwoord: het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van de burgers in de regio Hollands Midden. Hieronder wordt de gang van zaken toegelicht. De inhoudelijke prestaties per product binnen het programma GGD worden jaarlijks uitgebreid verwoord in een jaarverslag voor de GGD Hollands Midden. Dit verslag is beschikbaar via www.ggdhm.nl.

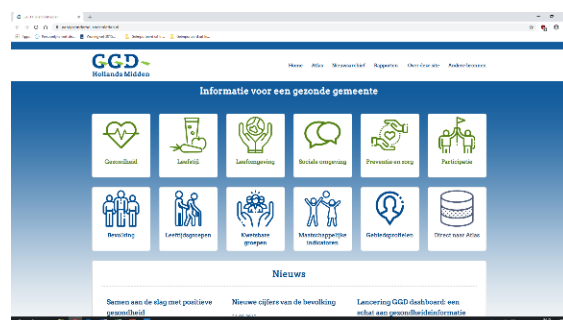
2.2.1 Wettelijke taken GGD

Onderzoek en beleidsadvisering publieke gezondheid

Doel is om als GGD de gemeenten te kunnen voorzien van alle relevante gegevens op het gebied van publieke gezondheid. De onderzoekers hebben het dashboard www.eengezonderhollandsmidden.nl gelanceerd en gepresenteerd aan gemeenten. De onderzoekers hebben hun afgesproken werkzaamheden voor de groepsgerichte monitoring uitgevoerd met als grootste activiteit de uitvoering van de Monitor gezondheid Jeugd in klas 2 en 4 van het voorgezet onderwijs. De resultaten hiervan komen in 2020 beschikbaar via het genoemde dashboard en diverse rapportages.

In het kader van de PPG-werkgroep beleidsadvisering zijn er procesafspraken zijn gemaakt over de manier waarop we borgen dat de adviseurs van de GGD bijdragen aan de meest urgente vraagstukken voor gemeenten. In dat kader is er gekozen voor vier speerpunten voor beleidsadvisering voor de komende 4 jaren:

- het gedachtengoed van positieve gezondheid is als overkoepelend thema het uitgangspunt om te komen tot een integrale benadering,
- verkleinen gezondheidsverschillen,
- de onderwerpen uit het preventieakkoord,
- fysieke en sociale omgeving.

Onderzoekers en beleidsadviseurs hebben vele kleine en grotere vragen beantwoord van gemeenten en andere partners op het terrein van de publieke gezondheid. Deze vragen kwamen rechtstreeks bij een van de medewerkers binnen of via de accountteams. Er is advies gegeven aan meerdere gemeenten voor hun lokale gezondheidsbeleid en er zijn diverse presentaties gegeven bij andere actuele beslispunten van gemeenten op het terrein van de publieke gezondheid. Afhankelijk van de vraag was dat op basis van data en duiding, handelingsperspectieven en effectieve interventies, of vanuit expertise op onderwerpen en thema's.

Er is een start gemaakt met de doorontwikkeling van datagedreven werken. Hieruit blijkt dat er kansen liggen voor de regio om de beschikbare gegevens van GGD en gemeenten slim te combineren en zo de beleidsvragen rond het sociaal domein systematischer te beantwoorden. Hierdoor kan de functie van data, duiding en het bieden van handelingsperspectieven als beleidsadvisering voor gemeenten verder worden ontwikkeld. Er is bijgedragen aan een gemeentelijke werkgroep over de ontwikkeling van "de slimme keten huiselijk geweld en kindermishandeling" en er heeft een interne verkenning plaatsgevonden over de mogelijkheden van een vervolg daarop.

De beleidsadviseurs van de GGD hebben namens de gemeenten ingezet op advisering aan zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid over de aanvullende pakketten in de minimapolis. Er is een verkenning gestart naar de mogelijkheden en behoeften van advisering en gezondheidsbevordering op het gebied van mentale gezondheid. Dit wordt een speerpunt in de nationale nota gezondheidsbeleid die in 2020 gepresenteerd zal worden. Tenslotte zijn beleidsadviseurs betrokken geweest bij de conferenties rookvrije generatie en positieve gezondheid en de hebben deelgenomen aan diverse gemeentelijke werkgroepen.

Activiteiten vanuit aanvullende financiering

In 2019 zijn weer diverse subsidieaanvragen voor aanvullende projecten in de regio gehonoreerd, zoals voor positieve gezondheid het project 'Wijzer in de Wijk' fase 2 (van het programma Effectief aan de slag met preventie in uw gemeente bij ZonMw) en een subsidie voor Rookvrije generatie van GGD GHOR Nederland. Verder zijn voor Holland Rijnland afspraken gerealiseerd voor het doorontwikkelen van de monitor Maatschappelijk Zorg en lag in 2019 de coördinatie van de Academische Werkplaats Publieke Gezondheid-Noordelijk Zuid-Holland weer in handen van de onderzoekers Tot slot zijn aanvullende onderzoeken gedaan voor onder andere de gemeente Leiden naar Zwervjongeren en op het gebied van Beschermd Wonen.

Algemene infectieziektebestrijding

De tabel toont de meldingen in onze regio. Het aantal meldingen is gestegen van 371 naar 436.

Infectieziekte (aantal meldingen)	Groep	2019	2018
Kinkhoest	B2	244	213
Hepatitis B	B2	39	43
Invasieve Streptokokkeninfectie	B2	23	14
Shigella-infectie	B2	22	21
Legionella-infectie	C	20	14
Hepatitis C	B2	20	3
Meningokokkenziekte	C	11	12
Carbamapenase Producerende Enterobacteriaceae	C	9	0
Hepatitis A	B2	8	7
Papegaaienziekte	C	6	2
Bijzondere E-coli-infectie (STEC)	B2	6	10
Malaria	C	6	12
Listeria-infectie	C	5	1
Leptospirose	C	4	1
Pneumokokkenziekte	C	4	5
Bof	C	3	1
Haemophilus Influenzae-infectie	C	2	1
Lassakoorts	A	1	0
Buiktyfus	B2	1	0
Mazelen	B2	1	2
Ziekte van Creutzfeldt-Jakob (klassieke)	C	1	0
Totaal		436	371

De GGD ontving 146 meldingen van instellingen in het kader van artikel 26 van de wet PG, een toename van bijna 40% t.o.v. 2018. In 2019 was er een lichte toename te zien van het aantal meldingen van kinkhoest en bleef deze ziekte de statistiek domineren.

In 2019 overleden 5 personen aan de gevolgen van een meldingsplichtige infectieziekte. Bij één persoon heeft een meldingsplichtige infectieziekte bijgedragen aan het overlijden. Het betrof een 18-jarige scholier die in februari overleed aan meningokokken meningitis. De GGD heeft nauwe contacten van de scholier voorzien van antibioticaprofylaxe om te voorkomen dat zij ziek zouden worden. Deze casus had grote impact op de omgeving van de scholier en zorgde voor veel media-aandacht. In samenspraak met de school en de gemeente heeft de GGD snel informatie over de ziekte beschikbaar gesteld op de website. Meer dan 100 telefoontjes, vooral van verontruste ouders, zijn door de GGD afgehandeld en afdeling Reizigerszorg heeft gevaccineerd tegen meningitis.

In mei 2019 werd een geval van mazelen gemeld. De bron lag buiten Nederland. Binnen het contactonderzoek werd een groep kinderen geïdentificeerd die vanwege de leeftijd niet tegen Bof, Mazelen en Rode Hond (BMR) waren gevaccineerd. Besloten werd deze kinderen een immunisatie aan te bieden. De casus viel in tijd samen met de discussie over het verplicht vaccineren op de kinderopvang en het verzoek aan zorgverleners om aandacht te schenken aan de eigen vaccinatiegraad. In de dienst heeft dit geleid tot veel vragen, met name van huisartsen, hoe om te gaan met kinderen met vlekjes.

In november 2019 werd een vermoeden van Lassakoorts bij de GGD gemeld. In overleg tussen het RIVM, de behandelaar, het EMC en de GGD werd het beleid afgestemd en tweemaal diagnostiek verricht. Beide keren bleek het monster negatief. Kort na deze melding werd een van Lassakoorts verdachte patiënt vanuit het AMC overgeplaatst naar het LUMC. Helaas is deze patiënt kort na het vaststellen van Lassakoorts overleden. De GGD heeft na aanleiding van dit geval meerdere contacten in de monitoring opgenomen.

Hepatitis

Eind 2016 presenteerde het RIVM het Nationaal Hepatitis Plan, wat tot doel heeft verdere verspreiding van hepatitis B en C te voorkomen en de ziektelast en sterfte te verminderen. De GGD is aan de slag gegaan met dit plan en dit heeft ertoe geleid dat er een Hepatitis Taskforce is opgericht, waarbij maag-darm-leverartsen, microbiologen en GGD bijeenkomen om de zorg rondom hepatitis patiënten in de regio Hollands Midden te optimaliseren. Successen die in 2019 zijn geboekt, zijn:

- De korte keten (doorverwijzingen naar MDL-artsen door GGD) is geëvalueerd en verloopt efficiënt en goed.
- Contacten onderhouden met ketenpartners o.a. in asielcentra, detentie.
- Meldingsplicht hepatitis C, nu ook voor chronische infecties van kracht.
- Met detentie zijn er afspraken gemaakt voor de afhandeling van hepatitis C-meldingen aldaar.

ABR Zorgnetwerk Holland West

Antibioticaresistentie (ABR) is een wereldwijde dreiging en een van de grootste uitdagingen voor de mondiale gezondheidszorg. In Nederland zijn de resistentiecijfers relatief laag in vergelijking met andere landen, maar ook hier neemt de resistentie toe en zijn er maatregelen nodig om verdere stijging en verspreiding tegen te gaan.

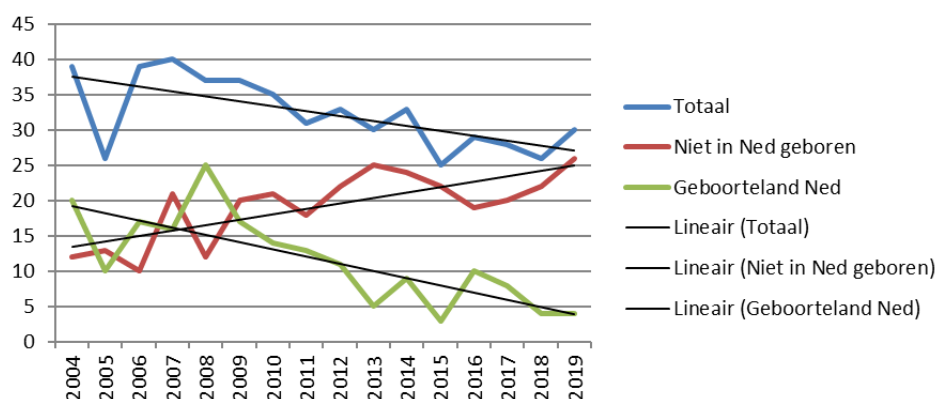
In opdracht van het ministerie van VWS zijn tien regionale zorgnetwerken ingericht, die zich richten op de humane sector. Medewerkers van onze GGD nemen deel aan het door VWS gesubsidieerde ABR Zorgnetwerk Holland West op het niveau van de stuurgroep, het regionaal coördinatieteam, werkgroepen en projecten die hieronder vallen. De subsidie voor deze activiteiten is toegekend tot 2021, gevolgd door een nieuwe subsidieronde 2021-2023. Op dit moment onderzoekt VWS de mogelijkheid tot structurele financiering vanaf 2023.

Tuberculosebestrijding

In kader van het Nationaal Plan Tuberculosebestrijding 2011-2015 is landelijk overgegaan tot 4 REC's (regionaal expertisecentrum). De GGD werkt volgens het Nationaal Plan Tuberculosebestrijding 2016-2020. Hierin wordt onder meer de nadruk gelegd op screening op tuberculose-infectie dan op ziekte. De GGD is daarom in 2016 begonnen met screening van immigranten onder 18 jaar op infectie, gevolgd door screening van asielzoekers op infectie.

In 2019 zijn 30 nieuwe tuberculosepatiënten gemeld in de regio Hollands Midden (2018: 26). Over 2019 is het voorlopige landelijke aantal 762, een diepterecord. In de praktijk blijkt het aantal nieuwe TBC-patiënten mede af te hangen van de TBC-incidentie in landen waar immigranten en asielzoekers vandaan komen. De TBC-incidentie onder mensen die in Nederland zijn geboren is al sinds decennia daalt.

In 2019 is bij 29 personen een tuberculose-infectie vastgesteld. Hierbij is dus geen sprake van tuberculose als ziekte maar wel van dragerschap. Door de preventieve behandeling wordt doorgaans later TBC als ziekte voorkomen. Hieronder is in de grafiek het aantal nieuwe gevallen van actieve tuberculose in de regio Hollands Midden 2004-2019 in beeld gebracht.

In 2019 zijn er voorbereidingen getroffen om per januari 2020 te beginnen met de vervroeging van de zgn. BCG-vaccinatie tegen tuberculose. Nu de 22-weeken kinkhoestvaccinatie voor zwangere vrouwen is ingevoerd zal de BCG de 1^e vaccinatie kunnen zijn die pasgeborenen gaan krijgen.

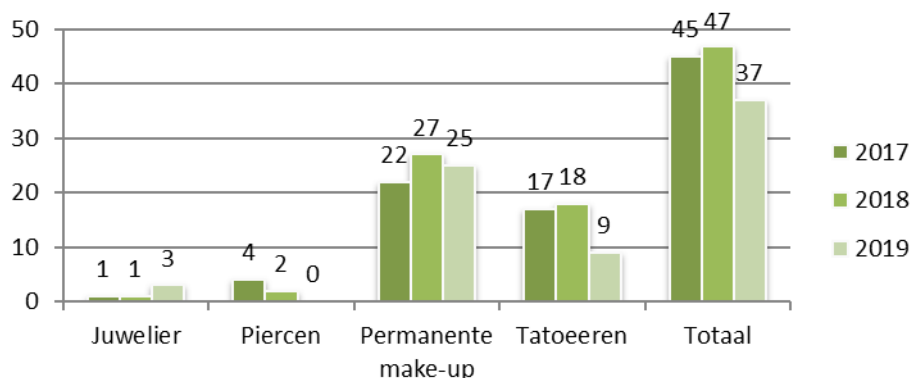
In augustus 2018 was de start van het nieuwe landelijk dekkende elektronisch patiëntendossier met koppeling aan het landelijke röntgenarchief, samen genaamd iTBC. Dit betekent dat alle longfoto's die bij of namens vrijwel alle GGD'en in Nederland worden gemaakt in één landelijk röntgenarchief opgeslagen zijn en gekoppeld zijn aan het EPD. Onder voorwaarden zijn deze foto's dan voor iedere GGD beschikbaar. Dit nieuwe systeem blijkt nu na een eerste jaar goed te werken.

Technische hygiënezorg

Technische hygiënezorg is een kleine taak van de GGD. Doelstelling is het toezicht houden op en het bevorderen van de veiligheid, hygiëne en gezondheid in situaties waarin veel mensen van een collectieve voorziening (bron) gebruik maken en waarbij de overdracht van micro-organismen mogelijk is.

Het aantal vragen en meldingen van burgers, gemeenten en instellingen is ongeveer gelijk als in 2018. Vooral veel burgers en ondernemers weten de GGD te vinden voor antwoorden op hun vragen.

De stijgende trend rond het aantal afgegeven vergunningen voor tatoeëren, piercen en/of permanente make-up is in 2019 gestopt. Eind 2019 zijn veel nieuwe aanvragen binnen gekomen, deze worden begin 2020 verder afgehandeld. De afgifte van verleende vergunningen is in de grafiek af te lezen.

Seksuele gezondheid

De GGD Hollands Midden werkt voor de taken op het gebied van seksuele gezondheid op regionaal niveau samen met Dienst Gezondheid en Jeugd (voormalig GGD Zuid-Holland Zuid) en GGD Rotterdam-Rijnmond, waarbij de laatste verantwoordelijk is voor de regio-coördinatie.

Activiteiten gericht op seksuele gezondheid die worden gefinancierd door gemeenten betreffen preventieactiviteiten, landelijke- en regionale campagnes, outreach gericht op sekswerkers, internetveldwerk, samenwerking met onderwijs/jongerenwerk en scholing gericht op professionals.

Soa-testen en sense-consulten worden betaald vanuit de landelijke ASG-Regeling. Binnen deze regeling is ook extra budget gereserveerd voor preventieactiviteiten gericht op jongeren. In 2019 ging dat om activiteiten rondom de week van de liefde (Valentijnsdag); voorlichting op Internationale schakelklassen, het trainen van peer-educators en de samenwerking met PZJ.

Op vier vaste locaties in Leiden en Gouda zijn gemiddeld zeven spreekuren per week. Naast deze spreekuren zijn er voor cliënten ook nog andere mogelijkheden gecreëerd om via de GGD getest te worden op soa. Daarnaast kunnen jongeren nog steeds een thuistest aanvragen. Hiervan worden er maximaal 15 per week verstrekt. In 2018 is een pilot gestart met een thuistest voor mannen die seks hebben met mannen (msm). Deze pilot is voortgezet in 2019, waardoor deze doelgroep nu online een soa-test kan aanvragen. Testmaterialen worden afgenomen tijdens een inloopsprekuren. Bij jongeren die zich laten testen wordt ook aandacht besteed aan seksualiteitsvraagstukken. Dit zijn de zogenaamde sense-sprekuren.

Er zijn 2.986 soa-consulten uitgevoerd in 2019. In 2018 waren dat er 2.967, in 2017: 2.775 en in 2016: 3.082. Het vindpercentage (aantal consulten waarbij één of meer soa's werden gevonden) van respectievelijk het 1e het 2e kwartaal bedroegen 15,4% en 19,9%. Het vindpercentage over heel 2019 is nog niet bekend.

Naast de ASG-regeling is het RIVM in 2019 gestart met een aparte subsidie voor msm die via de GGD PrEP-medicatie verkrijgen. PrEP-medicatie voorkomt in meer dan 99% een hiv-infectie. Voor de PrEP-consulten is daarom een extra landelijke subsidie gecreëerd. De GGD Hollands Midden was begin 2019 al gestart met PrEP in de vorm van een pilot en vanaf november zijn deze spreekuren uitgebreid. Er is budgettaire ruimte voor 90 PrEP-gebruikers. Eind 2019 had GGD Hollands Midden 18 cliënten in zorg. In 2020 zullen deze spreekuren verder worden uitgebreid.

Naast de ASG-regeling en de subsidie voor PrEP is er ook subsidie vanuit het RIVM gericht op het vaccineren van risicogroepen (msm en sekswerkers) tegen hepatitis B, het zogenaamde vaccinatieprogramma hepatitis B-risicogroepen. In 2019 zijn 107 cliënten gestart met de vaccinatie en zijn 86 series afgerond. (2018: 112 nieuwe starters en 91 series afgerond).

Vanuit GGD GHOR Nederland is een budget beschikbaar voor het voeren van keuzehulpgesprekken. Dit zijn

gesprekken met vrouwen (met en zonder partner) die ongepland zwanger zijn en nog niet weten of zij de zwangerschap willen voortzetten. In 2019 zijn 17 keuzehulpgesprekken gevoerd in de regio Hollands Midden.

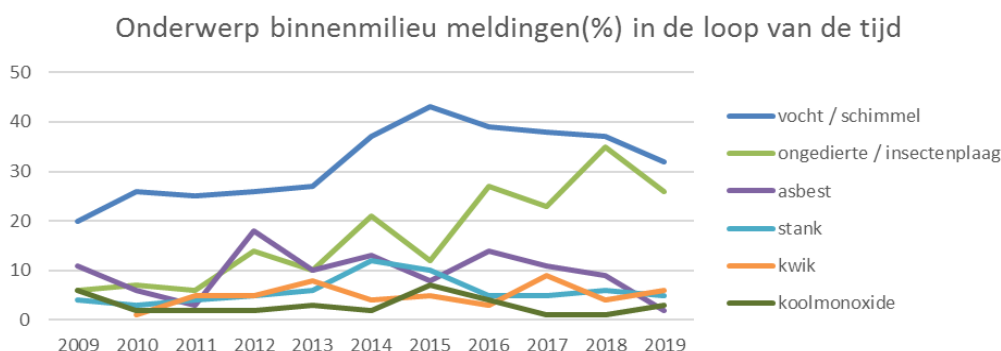
Het landelijke programma Nu Niet Zwanger ondersteunt kwetsbare (potentiële) ouders om regie te nemen over hun kinderwens zodat zij niet ongewenst zwanger worden. GGD Hollands Midden adviseert om dit programma ook in deze regio uit te rollen. In 2019 heeft de gemeente Leiden toegezegd budget vrij te maken voor het invoeren van dit programma in de eigen gemeente. Tevens is er een startsubsidie beschikbaar vanuit GGD GHOR Nederland. Het programma is nog in de opstartfase en in 2019 is er een projectleider en een inhoudelijk coördinator aangesteld. Zij worden ondersteund door een kwartiermaker vanuit GGD GHOR Nederland. Naar verwachting zal het programma in 2020 operationeel zijn en mogelijk zal er uitbreiding plaatsvinden in andere gemeenten.

Medische milieukunde – een gezonde leefomgeving

Meldingen en vragen

In 2019 zijn er bijna 300 vragen en meldingen binnengekomen. Ze komen voornamelijk van inwoners.

De helft van de vragen/meldingen betrof het binnenmilieu. Het meest voorkomende onderwerp is gezondheidsklachten gerelateerd aan vocht en schimmel, met name in huurwoningen. Het aantal meldingen over ongedierte stijgt in de afgelopen jaren, dit wordt vooral veroorzaakt door meldingen over bedwantsen (zie grafiek hieronder). Andere onderwerpen waarover de GGD veel vragen krijgt, zijn asbest, stank, kwik en koolmonoxide.

Advisering gezonde leefomgeving

De GGD heeft ruim 100 adviesvragen van gemeenten of omgevingsdiensten afgehandeld in 2019. Voor concrete advisering over ruimtelijke ontwikkelingen werkt de GGD samen met de twee Omgevingsdiensten (West-Holland en Midden-Holland) en de Veiligheidsregio. Daarnaast heeft de GGD bijgedragen aan regio-overleggen implementatie omgevingswet, omgevingsvisies en –plannen, klimaatstresstesten en het opstellen van beleid op diverse thema's.

Projecten

- Samen met de brandweer Hollands Midden is voorlichting gegeven over koolmonoxide en een gezond binnenmilieu.
- Gehoorschade is onder de aandacht gebracht bij gemeenten via een presentatie voor vergunningverleners evenementen. Samen met de GHOR geeft de GGD-input voor een gezond evenementenbeleid wanneer dit in een gemeenten wordt opgesteld of herzien.
- De GGD heeft bijgedragen aan de organisatie van het jaarlijks landelijk netwerksymposium 'Cool Groen' voor gemeenten, wetenschappen en GGD'en. Gemeentelijk beleid rond hittestress stond hierin centraal.
- De GGD neemt deel in de landelijke werkgroep rookvrije omgevingen en heeft een subsidie verworven om de omgeving waar veel kinderen komen, zoals scholen, sport, speeltuinen, maar ook zorg, rookvrij te krijgen.

Advisering bij incidenten met schadelijke stoffen

De Gezondheidskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen (GAGS) is een deskundige die in een piketdienst 7 maal 24 uur bereikbaar is voor incidenten met gevaarlijke stoffen. In onze regio is de GAGS afgelopen jaar 25 keer ingezet bij incidenten. Dat is evenveel als in het jaar ervoor. De inzetten betroffen o.a. (grote) branden met vrijkomen van rookgassen en/of asbest, bedrijfsincidenten met chemische stoffen, onwelwordingen met een chemische stof als mogelijke bron. In oktober 2019 was er een grote brand op de grens van de gemeenten Lisse en Teylingen waarbij asbest vrijkwam. De GGD heeft de gemeenten ondersteund bij de risicocommunicatie aan bewoners.

Forensische geneeskunde (aanvullende financiering) en lijkschouw (gemeentelijke financiering)

Het artsenteam forensische geneeskunde verricht 24 uur per dag specifiek forensische taken en medische advisering ten behoeve van politie, justitie en gemeenten. Deze taken betreffen lijkschouwen, medische zorgverlening aan ingesloten personen op politiebureaus en Forensisch Centrum Teijlingereind te Sassenheim, letselonderzoek van slachtoffers van geweld en afname van lichaamseigen stoffen, zoals bloedafname en DNA-afname.

In 2019 is het aantal lijkschouwen en euthanasieën licht toegenomen in vergelijking met 2018.

	2016	2017	2018	2019
Medische zorg voor ingesloten	1.607	1.720	1.497	1.572
Medische zorg voor ingesloten (tel.)	1.406	1.426	1.043	454
Letselbeschrijving o.b.v. opvragen medische informatie	275	223	249	386
Letselbeschrijving o.b.v. onderzoek	26	5	20	21
Lijkschouw	389	436	438	487
Euthanasie	297	291	273	295
Afname lichaamseigen stoffen	213	391	961	950
Melding dood minderjarige (tel.)	33	69	70	64
Totaal	4.246	4.561	4.551	4.229

Halverwege 2018 eindigde de zorgverlening aan Penitentiaire Inrichting Alphen aan den Rijn. Als gevolg daarvan daalde het aantal telefonische consulten in 2019. Het aantal consulten in opdracht van de politie is in vergelijking met 2018 weer toegenomen. Het aantal bloedafnames is in 2019 ongeveer gelijk gebleven ten opzichte van 2018.

Ontwikkelingen

Eind 2017 bracht Commissie Hoes advies uit over de toekomst van de medische zorg voor arrestanten en forensisch medisch onderzoek, zoals bloedafnames, letselbeschrijvingen en zedenonderzoek. De commissie heeft als standpunt dat medische zorg voor arrestanten niet voorbehouden is aan forensisch artsen en vrij kan worden aanbesteed. Dit in tegenstelling tot forensisch medisch onderzoek. Dit advies kan grote gevolgen hebben voor de toekomst van de forensische geneeskunde, die de GGD in ongedeelde vorm uitvoert.

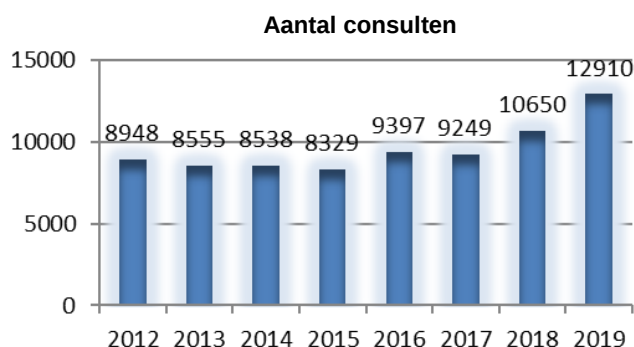
Tegelijk is er een hiaat in opleidingsmogelijkheden voor nieuwe artsen. De nieuwe opleiding tot Forensisch Geneeskundige is verlengd naar de duur van 2 jaar (uiteindelijk 4 jaar) en is begin 2019 van start gegaan. Door de onzekere toekomst van de ongedeelde forensische geneeskunde en het opleidingshiaat is de druk op de huidige opgeleide forensisch artsen groot en is het moeilijk om nieuwe forensisch artsen te werven voor de diensten.

Beide ontwikkelingen maken het noodzakelijk om verschillende toekomstscenario's voor de invulling van de forensische geneeskunde uit te werken, vooruitlopend op nieuwe aanbestedingstrajecten. GGD Hollands Midden levert per 2019 een bijdrage aan de opleiding van nieuwe artsen in samenwerking met GGD Amsterdam. Intern is door forensisch artsen een verbeterplan opgesteld om de toekomst van de forensische geneeskunde binnen onze GGD beter te borgen. Veel punten uit dit verbeterplan zijn in 2019 opgepakt. Het artsentekort in de nabije toekomst blijft echter zorgelijk.

Reizigerszorg (aanvullende financiering)

Ook in 2019 hebben veel reizigers de GGD weten te vinden voor de taken op het gebied van reizigerszorg. Er zijn 12.910 consulten geweest (zie grafiek), op de drie locaties met 17.115 gegeven vaccinaties.

Enige jaren geleden heeft de Gezondheidsraad geadviseerd om zwangere vrouwen in het laatste trimester van de zwangerschap te vaccineren tegen kinkhoest. Ook in 2019 zijn veel zwangere vrouwen op het spreekuur geweest voor deze vaccinatie. Vanaf half december is de maternale kinkhoestvaccinatie opgenomen in het Rijksvaccinatieprogramma en kunnen zwangeren hun vaccinatie gratis ontvangen bij het consultatiebureau.

2.2.2 Publieke Zorg voor de Jeugd (PZJ)

Inleiding

De kerntaak in dit deelprogramma is het bevorderen, beschermen en bewaken van de gezondheid en de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van jeugdigen. Medewerkers hebben regelmatig contact met praktisch alle jeugdigen. Samen met de ouders zorgen de medewerkers ervoor dat kinderen zich zo gezond mogelijk ontwikkelen in een veilig opvoedingsklimaat.

De Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en Gezondheidsbevordering, de Inspectie Kinderopvang en teams in de Centra voor Jeugd en Gezin (CJG's) werken op het gebied van preventie in de afzonderlijke gemeenten proactief samen met onderwijsinstellingen, kinderopvangvoorzieningen, vrijwilligers, welzijns- en zorgorganisaties.

Het werkveld heeft te maken met veranderende verwachtingen van burgers en gemeenten. Het is een uitdaging om aan te sluiten op de maatschappelijke opgaven en de snelle technologische veranderingen. Er is een conferentie georganiseerd met alle medewerkers om invulling te geven aan de veranderingen waar PZJ voor staat. De professionals werken met veel elan aan de noodzakelijke vernieuwingen. Digitalisering van de GIZ-schema's, E-health, een nieuwe gezondheidscheck en kleinschalig vaccineren zijn er voorbeelden van.

De kerntaak is het bevorderen, beschermen en bewaken van de gezondheid en de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van jeugdigen. Medewerkers hebben regelmatig contact met praktisch alle jeugdigen. Samen met de ouders zorgen de medewerkers ervoor dat kinderen zich zo gezond mogelijk ontwikkelen in een veilig opvoedklimaat.

Jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar (JGZ)

Het JGZ-programma is volgens planning uitgevoerd. Het aantal geboortes neemt toe. Deze trend zet zich naar verwachting in 2020 voort. Er hebben dit jaar minder standaard contact momenten plaatsgevonden voor gezonde kinderen. Kwetsbare kinderen hebben daarentegen meer contactmomenten gekregen. Dit is conform de doelstelling. De JGZ speelt een belangrijke rol bij schoolverzuim. Het aantal contactmomenten schoolverzuim op MBO-scholen voor leerlingen tot 18 jaar is verdubbeld ten opzichte van vorig jaar.

Knelpunt voor JGZ blijft dat professionals steeds vaker ervaren dat een jeugdige die jeugdhulp of jeugdzorg nodig heeft, die hulp niet op tijd krijgt vanwege wachtlijsten. Het gevolg is dat de JGZ de zorg niet kan overdragen en daarom waar mogelijk zelf aan deze jeugdigen ter overbrugging hulp, ondersteuning en advies biedt. Dit leidt tot meer druk op de extra zorg JGZ. Uit de cijfers blijkt een toename in complexiteit aan vragen. Er hebben meer trajecten Stevig Ouderschap plaatsgevonden dan voorheen. Het aantal contacten van gezinsverpleegkundigen is met 5% gestegen en er is dit jaar in de extra zorg 18% meer tijd besteed aan overleg over jeugdigen met andere partijen. Tevens groeit het aantal gezinnen dat een 1G1P ontvangt. Conform afspraken heeft de JGZ hierin minder de zorgcoördinatie dan voorheen; wel neemt zij deel waar nodig.

Om tot meer effectieve en efficiënte zorg voor de jeugd te komen, willen we gaan werken aan verbetering van triage bij gezinnen, waar sprake is van een zorgbehoefte.

Ouderportaal

De inrichting van het digitale ouderportaal in het digitaal dossier Jeugdgezondheidszorg is eind 2019 bijna afgerond. Vanaf februari 2020 kunnen ouders met kinderen tussen de 0 en 12 jaar in alle gemeenten inloggen met hun DiGiD, gegevens inzien, aanpassen en zelf afspraken maken.

Prenatale voorlichting en zorg

"Een gezonde kansrijke start voor ieder kind en gezin" vormde een rode draad in 2019 bij de beleidsvorming ver prenatale voorlichting en zorg, impactvolle preventie en armoede. In diverse gemeenten is gesproken over verdere samenwerking tussen geboortezorgpartijen, JGZ en zorgverleners. In Leiden is het project Nu Niet Zwanger gestart. Dit biedt de GGD de kans om vanuit de sectoren Algemene Gezondheidszorg, Publieke Zorg voor de Jeugd én Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis gezamenlijk bij te dragen aan samenwerking met ketenpartners voor deze doelgroep.

In het PPG van half december hebben de wethouders ingestemd met het starten van twee projectgroepen in 2020: Ketensamenwerking lokaal – regionaal en Risicosignalering. Er is een stijgende vraag naar collectieve prenatale voorlichting voor aanstaande ouders, zoals de workshop 'Ouderschap en Hechting'. Er zijn 68 bijeenkomsten georganiseerd; tevens zijn 13 bijeenkomsten 'Bevallen' uitgevoerd. Dit najaar zijn 20 jeugdverpleegkundigen getraind in de workshop 'Ouderschap en Hechting', zodat deze in 2020 frequenter aangeboden kan worden.

Rijksvaccinatieprogramma

Vanaf 2019 wordt de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) gefinancierd door de gemeenten zelf. Door het rijk wordt een bedrag ineens gestort in het gemeentefonds en dit wordt onverkort opgenomen in de begroting van GGD.

Een aantal ontwikkelingen die in 2018 waren ingezet hadden een grote impact dit jaar:

- Een in 2018 gesignaleerde toename van meningokokken was aanleiding tot een grote uitbraak-vaccinatiecampagne Meningokokken ACWY onder alle tieners in ons werkgebied.
- Start van de maternale kinkhoestvaccinatiecampagne.

Onze JGZ-medewerkers hebben zeer flexibel en extra gewerkt om bovenstaande onderdelen van het Rijksvaccinatieprogramma mogelijk te maken.

Innovatie

De maatschappelijke ontwikkelingen en digitalisering maken het werken aan een toekomstbestendige JGZ noodzakelijk. Voor de verbetering en versterking van de dienstverlening zijn in 2019 diverse initiatieven opgepakt.

Vanuit de Academische Werkplaats SAMEN, waarvoor de GGD één van de regio-coördinatoren levert, is gewerkt aan een subsidie-aanvraag bij ZonMw voor Kenniswerkplaatsen, wat de komende 4 jaar bijdraagt aan de ondersteuning van de transformatie van de zorg voor jeugd. Ook zijn diverse ZonMw-onderzoeken uitgevoerd ter onderbouwing en doorontwikkeling van de GIZ-methodiek. Deze laten positieve resultaten over de GIZ zien, ook voor een digitale tool. Dit is reden voor de GGD om te kijken naar mogelijkheden voor doorontwikkeling vanuit de landelijke E-healthdeal.

Vanaf het najaar doen we mee aan een onderzoek van TNO naar het betrekken van ouders bij de beoordeling van de ontwikkeling van hun kind volgens het Van Wiechenschema.

Gemeenten en GGD hebben gezamenlijk maatschappelijke indicatoren opgesteld voor de JGZ. Deze monitor is sinds 2019 digitaal te vinden op www.eengezonderhollandsmidden.nl en vormt een belangrijk middel om met elkaar het gesprek aan te gaan over trends en de inzet die nodig is.

Gezondheidsbevordering

Het team Gezondheidsbevordering heeft in 2019 opnieuw een groot bereik onder scholen, leerlingen en ouders gerealiseerd. De kern van Gezondheidsbevordering is het proces van ontwikkeling en implementatie van een duurzaam gezondheidsbeleid in gemeenten, op school, kinderopvang en in de wijk voor kinderen, jongeren, hun ouders, opvoeders en de opvoedende omgeving. Dit gebeurt vaak in onderlinge samenhang en vanuit onderlinge samenwerking regionaal, binnen gemeenten en in wijken. Belangrijke thema's waren dit jaar: weerbaarheid, schoolbeleid voor sociale veiligheid, depressiepreventie, kindermishandeling en huiselijk geweld. Hierop is vanuit de aanvullende diensten inzet geleverd. Er zijn meerdere interventies ontwikkeld, zoals BOOKA, Just B you! en de film 'de Val'. In diverse gemeenten zijn netwerken van professionals opgezet voor depressiepreventie.

Gezondheidsbevordering levert vanuit aanvullende middelen een belangrijke bijdrage aan verslavingspreventie. Er zijn dit jaar 55 basisscholen en 78 VO-scholen bereikt op het thema.

Adviesteam calamiteiten en zeden

In totaal zijn er 18 zaken bij het Adviesteam binnen gekomen. Het ging hierbij om 8 meldingen van calamiteiten en 10 meldingen van zedenzaken. We zien dat het team sinds de decentralisatie soms niet of laat betrokken wordt. Vaker dan gemeenten zijn het scholen of andere ketenpartners, zoals het Jeugd- en Zedenteam van de politie, die rechtstreeks contact opnemen met het Adviesteam.

Inspectie Kinderopvang en toezicht Wmo

In 2019 heeft het team te maken gehad met diverse personeelsswisselingen. Desondanks is het gelukt om de inspectietaak volgens plan uit te voeren. Toezicht Wmo is in drie subregio's uitgevoerd en er is een toezichthouder Wmo opgeleid en aangesteld.

Centrum voor Jeugd en Gezin: vCJG en cursussen

Het aantal bezoeken van de CJG-websites voor ouders en opvoeders nam in 2019 met 14% toe ten opzichte van vorig jaar. Ook de bezoekersaantallen van HoezitDat.info en CJG prof zijn gestegen. We zijn van start gegaan met een Instagram-account voor jongeren en de openingstijden van het chatspreekuur voor jongeren zijn verruimd. De websites voor ouders/opvoeders en professionals kregen in 2019 een nieuw ontwerp met een moderne uitstraling. Er kwamen steeds meer Webinars en filmpjes online. Beeldverhalen voor laaggeletterden kregen een centrale plek.

De vraag naar CJG-cursussen was dit jaar wederom groot. We organiseerden vanuit aanvullende diensten 277

cursussen waar 6.200 cursisten aan deel hebben genomen. Dit zijn ongeveer 1.200 deelnemers meer dan in 2018. Er zijn nieuwe thema's ontwikkeld op basis van gesignaleerde behoeften en trends.

1Gezin1Plan

Vanuit aanvullende middelen heeft de GGD de implementatie van 1Gezin1Plan ondersteund. Voor gemeenten is een handreiking lokale implementatie ontwikkeld om hiermee zelf lokaal te sturen op het gebruik van de richtlijn 1Gezin1Plan. Voor professionals is de regiekaart ontwikkeld. Er zijn 250 professionals getraind uit verschillende organisaties van Hollands Midden.

Uit de JGZ-cijfers 2019 blijkt dat er een groei is in de hoeveelheid kinderen die 1G1P ontvangen. De ondersteunende inzet van de GGD is dus van belang.

JeugdMATCH

Vanuit de GGD is vanuit aanvullende diensten de regionale coördinatie geleverd voor JeugdMATCH. Er is gewerkt aan informeren, aansluiten en trainen van partijen; ontwikkelen van nieuwe materialen en het implementeren van de nieuwe werkwijze zoals beschreven in de lokale opdracht. Er zijn in 2019 in de gehele regio meer signalen afgegeven, een stijging van 10%.

Personeel

Er is sprake van een krappe arbeidsmarkt als het gaat om gekwalificeerd, flexibel beschikbaar personeel in diverse functies: allereerst jeugdartsen, maar ook verpleegkundigen. Digitalisering van de dienstverlening is een belangrijk middel om personeel meer gericht in te zetten: daar waar het echt nodig is.

2.2.3 Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis (MZVT)

Inleiding

Vanaf 1 januari 2015 kent de RDOG de sector Maatschappelijke Zorg en Veilig Thuis (MZVT). MZVT vervult de volgende functies voor de gemeenten:

- Totaaloverzicht over burgers met zorgmijndend of risicovol gedrag. Monitoring vindt plaats als input voor beleidswijzigingen.
- Eén regionale centrale plek waar burgers, professionals en gemeenten terecht kunnen voor consultatie, advies of meldingen over risico-gezinnen en zorgmijdende burgers.
- Ingrijpen wanneer mensen in een onveilige of instabiele situatie zijn of dreigen te raken.
- Voorkomen en de-escaleren van maatschappelijke onrust (calamiteiten-coördinator).

Meldpunt Zorg en Overlast (MZO)

Het MZO richt zich op mensen die de zorg mijden maar wel in zorgelijke situaties verkeren of (woon)overlast veroorzaken. Het meldpunt geeft advies aan professionals en andere betrokkenen bij ingewikkelde casuïstiek. De meeste meldingen komen van woningcorporaties en de politie. Het MZO fungeert daarin als vangnet: als ander aanbod en voorzieningen geen succes hebben, kan er een melding bij MZO worden gedaan. In 2019 zijn iets minder adviesvragen binnen gekomen dan vorig jaar. Het aantal van 2.170 meldingen was flink hoger dan vorig jaar. Het totaal aan adviesvragen en meldingen is hoger dan vorig jaar. 216 meldingen betroffen onverzekerden.

Duidelijk is dat het MZO in het sociaal domein nog altijd een belangrijke en zichtbare functie heeft als vangnet voor individuen en gezinnen die tussen wal en schip vallen of dreigen te vallen.

Vanaf augustus is er hard gewerkt aan de voorbereidingen van nieuwe taken voor het MZO in het kader van de Wet verplichte ggz. Op 31 december was alles gereed om te starten: nieuwe medewerkers geworven en aangenomen, werkprocessen ontworpen en in het dossier ingevoegd en medewerkers zijn getraind. Daarnaast is samen met Kwadraad gewerkt aan hun aandeel in deze taken.

	2015	2016	2017	2018	2019
Adviezen	366	607	695	806	633
Meldingen	1.784	1.675	1.684	1.745	2.170
				%	2019
Zorg				77%	1.669
Overlast				2%	35
Combinatie zorg en overlast				21%	466
Totaal				100%	2.170

Basiscoördinatie Kwetsbare Kinderen (BKK)

Bij BKK gaat het om zorgcoördinatie en procesregie. Zorgcoördinatie is ten behoeve van een brede analyse van de zorgen en krachten in het gezin en van alle gezinsleden. Procesregie is voor de meest kwetsbare gezinnen waar de analyse veel tijd en expertise vraagt. Ook nu de organisatie van de zorg in teams op wijkniveau is georganiseerd, blijven sommige gezinnen behoefte hebben aan de specialistische inzet van BKK. Dit zijn gezinnen waarin de risico's op kindermishandeling groot zijn. Het gaat om een klein percentage van de burgers en gezinnen, waar vanwege de weerbarstige problematiek van ouders, specialistische inzet noodzakelijk is om te voorkomen dat de kinderen in de knel komen en uiteindelijk dure maatwerkhulp nodig hebben.

	2016	2017	2018	2019
Adviezen	56	85	67	45
Nieuwe gezinnen	43	44	46	38

In 2019 ontvingen in totaal 61 gezinnen zorgcoördinatie van BKK. Van dit aantal is in 2018 voor 23 gezinnen de zorg coördinatie opgestart en in 2019 de zorg afgesloten. Er zijn in 38 nieuwe gezinnen aangemeld. Vanwege de variatie in de aard van problematiek van gezinnen is het aantal aanmeldingen en adviezen onvoorspelbaar. Sinds een aantal jaren constateren we in de aanmeldingen voor BKK en in de casuïstiek een toename van zeer complexe problematiek.

Jeugdpreventieteam (JPT)

Het JPT biedt trajectbegeleiding aan jongeren tot 18 jaar die in aanraking zijn gekomen met de politie of jongeren die vatbaar zijn om crimineel gedrag te ontwikkelen. Het JPT heeft samenwerkingsafspraken met de politie. De JPT medewerkers werken vanuit de verschillende politiebureaus en ondersteunen de politie bij vroegsignalering en herkennen van zorg.

Aanmeldingen voor trajectbegeleiding geschied via een politie zorgmelding bij Veilig Thuis. De begeleiding aan de jongere en diens gezin en/of netwerk is intensief en kortdurend (drie maanden met een verleningsmogelijkheid tot maximaal zes maanden). Doel is het in een vroeg stadium voorkomen en terugdringen van jeugdcriminaliteit.

In tegenstelling tot vorig jaar laat het aantal meldingen trajectbegeleiding per kwartaal in 2019 een stabiel beeld zien. Het gemiddeld aantal trajectbegeleiding is 155 per kwartaal. Daarmee is er sprake van een toename ten opzichte van 2018. Het gemiddeld aantal adviezen is 21 per kwartaal. De politie en Jeugd en Gezinsteams winnen het vaakst advies in bij het JPT.

In 2019 zijn, net als in 2017 en 2018, middelengebruik en diefstal de meest voorkomende redenen voor aanmelding. Een derde veel voorkomende problematiek betreft een risicovolle vriendenkring. 79% van de trajecten is binnen de drie maanden doorlooptijd afgehandeld.

	2015	2016	2017	2018	2019
Adviezen			52	54	84
Meldingen	590	563	646	535	621

Crisisinterventieteam (CIT)

Er is sprake van een crisis als een gezin in een (acute) situatie terecht komt waarbij de veiligheid of het welzijn van een kind in gevaar komt. Het crisisinterventieteam bood in 2019:

- advisering van professionals in de hulpverlening bij een crisis;
- 24-uurs bereikbaarheid;
- crisisinterventie, zoals aandragen van praktische oplossingen, adviseren en vervolghulpverlening;
- ondersteuning aan reguliere hulpverlening bij complexe problematiek, zoals eer-gerelateerd geweld en kinderonthoofding.

Hieronder is het aantal adviezen en crisismeldingen vermeld. Vanaf 2017 wordt niet meer per kind maar per gezin geregistreerd.

	2016	2017	2018	2019
Adviezen	231	105	183	173
Meldingen	384	250	241	239

Het totale aantal adviezen en meldingen wijkt dit jaar nauwelijks af van vorig jaar. Bij individuele gemeenten zien we soms wel wat grotere verschillen maar de oorzaak daarvan is niet altijd even duidelijk.

Veilig Thuis (VT)

De taak van Veilig Thuis is om uitvoering te geven aan de wettelijke taken van Veilig:

- het geven van advies en zo nodig het bieden van ondersteuning aan ieder die in verband met een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling om dit advies vraagt;
- het fungeren als meldpunt voor gevallen of vermoedens van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- het naar aanleiding van een melding onderzoeken of daadwerkelijk sprake is van huiselijk geweld of kindermishandeling;
- het beoordelen van de vraag of - en zo ja tot welke stappen de melding aanleiding geeft;
- het in kennis stellen van een instantie die passende professionele hulp kan verlenen, van de melding, indien het belang van de betrokkene of de ernst van de situatie daartoe aanleiding geeft;
- het in kennis stellen van de politie of de raad voor de kinderbescherming van een melding van (een vermoeden van) huiselijk geweld of kindermishandeling indien het belang van de betrokkene of de ernst van het feit daar aanleiding toe geeft.

Het aantal meldingen is in 2019 ten opzichte van 2018 gestegen met 23%. Het aantal adviezen is met 35% gestegen. Het grootste deel van de meldingen is afkomstig van de politie (72%). En de grootste groep adviesvragers komt van psychologen, pedagogen, psychotherapeuten en sociaal werkers (27%). Het aandeel

van professionele melders is fors toegenomen ten opzichte van 2018, dit is het gevolg van de verbeterde meldcode per 1 januari 2019.

	2016	2017	2018	2019	2019 Q1	2019 Q2	2019Q3	2019 Q4
Adviezen	3.215	3.302	3.520	4.759	1.198	1.206	1.119	1.236
Meldingen	3.252	4.102	5.177	6.378	1.518	1.638	1.614	1.608

Veilig Thuis voert op alle meldingen een veiligheidsbeoordeling uit om te bepalen of en welke vervolgstappen moeten worden genomen. Van de meldingen wordt 87% na meer of mindere bemoeienis van Veilig Thuis overgedragen aan ketenpartners zoals specialistische hulpverlening of lokale teams. In 5% van de meldingen wordt de dienst Voorwaarden en Vervolg ingezet en in 5% van de meldingen wordt door Veilig Thuis de dienst Onderzoek ingezet.

In 2019 heeft Veilig Thuis naar aanleiding van de verbeterde meldcode en het aangepaste handelingsprotocol de volgende acties ondernomen:

- Het actualiseren de samenwerkingsafspraken Veilig Thuis en de lokale teams en Veilig Thuis en andere samenwerkingspartners, zoals Jeugdbescherming West, Rosa Manus e.d.
- Het inwerken van alle medewerkers in de nieuwe werkwijze en het volgen van een basisscholing van 8 dagen voor nieuwe medewerkers.
- Werving en selectie medewerkers voor de uitvoering van de (nieuwe) taken.

Maatschappelijke Zorg Preventie en Beleid

In overleg met de gemeenten lag het accent van de inzet van de beleidsadviseurs bij de thema's aanpak van personen met verward gedrag, ontwikkeling Zorg- en Veiligheidshuis en nieuwe taken voor de Wet verplichte ggz.

Heel 2019 is gewerkt aan de ZonMw pilot 'Verbeteren meldfunctie niet-acute zorg voor mensen met verward gedrag in Hollands Midden'. Het operationele deel van de pilot liep van maart tot en met december. De eindrapportage wordt verwacht in voorjaar 2020.

Vanaf augustus is er hard gewerkt aan de voorbereidingen van nieuwe taken voor het MZO in het kader van de Wet verplichte ggz, zodat op 31 december 2019 alles gereed was om te starten.

Daarnaast is o.a. gewerkt aan:

- de herpositionering van het Meldpunt Zorg en Overlast
- verschillende pilots rond bemoeizorg
- convenanten 'Voorkomen huisuitzettingen' in een aantal gemeenten.
- de winterregeling daklozen
- allerlei lokale initiatieven rond maatschappelijke zorg
- landelijke ontwikkeling van beleid door een bijdrage te leveren binnen verschillende werkgroepen en overleggen.
- Eind 2019 is de taak van het beheer van de website Jekuntmeer.nl overgedragen aan de gemeenten. Gezien de inzet van gemeenten in het sociale domein en de ontwikkeling naar het Zorg- en Veiligheidshuis, is het logisch om Jekuntmeer.nl via gemeenten aan te gaan bieden.

Ondersteuning Huisverboden

Veilig Thuis voert procesregie bij een opgelegd huisverbod, dit betreft een niet wettelijke taak van Veilig Thuis. Er zijn drie manieren waarop Veilig Thuis is betrokken bij een huisverbod:

- er komt een digitale melding binnen dat er geen huisverbod is opgelegd; er is wel een risicotaxatie afgenomen door de Hulpofficier van Justitie;
- er komt een digitale melding binnen dat er een huisverbod is opgelegd;
- als resultaat van een eigen onderzoek legt Veilig Thuis zelf een casus voor aan de Hulpofficier van Justitie om een risicotaxatie huiselijk geweld af te nemen om te bepalen of deze "huisverbodwaardig" is; het zogenaamde preventief huisverbod.

Voor huisverboden wordt gebruik gemaakt van de digitale applicatie Huisverbod Online. De applicatie Huisverbod Online is een nevenapplicatie van de BOPZ Online, een systeem dat in de regio Hollands Midden ook wordt gebruikt en waarvoor de RDOG Hollands Midden contracthouder is in opdracht van de Veiligheidsregio.

	2017	2018	2019
Afgeronde risicotaxaties	120	109	125
Opgelegde huisverboden	100	95	106
Verlengde huisverboden	46	45	50

Na een langzame maar duidelijke afname van het aantal huisverboden sinds 2013 zijn er dit jaar meer huisverboden dan voorgaande jaren opgelegd in Hollands Midden.

BOPZ online

De digitale infrastructuur voor het afhandelen van bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (BOPZ) is georganiseerd via de GGD. De organisatie heeft geen rol bij de uitvoering van de bijzondere opnamen zelf. Wel komen situaties voor waarbij het Meldpunt Zorg en Overlast procesregisseur van een casus is waarbij een Rechterlijke Machtiging of In Bewaring Stelling aan de orde is en onderdeel van de aanpak in die casus.

In het najaar van 2019 heeft Khonraad de applicatie aangepast om te voldoen aan de eisen vanuit de Wet verplichte ggz, die de BOPZ zal vervangen. De Wvvgz geldt vanaf 1 januari 2020. De GGD gaat voor gemeenten in de regio de gemeentelijke taken uit de wet uitvoeren. De voorbereiding hierop vond in 2019 plaats.

	2015	2016	2017	2018	2019
Inbewaringstellingen	360	295	333	339	330

2.2.4 Financiën

De realisatie van het programma GGD kan als volgt worden samengevat.

(€1.000)	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
Lasten	48.252	52.560	53.336	776
Baten	50.636	52.786	51.837	949
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	2.384	226	-1.499	1.725
Mutatie reserves	-2.148	80	1.499	-1.419
Gerealiseerde resultaat	236	306	0	306

Het gerealiseerde resultaat is €306k voordelig. De financiële resultaten van dit programma zijn verder gespecificeerd in de jaarrekening in paragraaf 3.5.1.

2.3 Programma Geneeskundige Hulpverlening (GHOR)

Het programma Geneeskundige Hulpverlening wordt uitgevoerd door de sector GHOR. De GHOR is belast met coördinatie, aansturing en regie van de geneeskundige hulpverlening en de advisering van andere overheden en organisaties op dat gebied.

GHOR Hollands Midden bereidt schriftelijke afspraken voor en onderhoudt deze tussen het bestuur van de Veiligheidsregio Hollands Midden (VRHM) en in de regio werkzame zorginstellingen, zorgaanbieders, RAV en GGD over hun taak bij rampen en crises en de voorbereiding daarop. Als netwerkorganisatie heeft GHOR Hollands Midden een spilfunctie tussen zorg, veiligheid en openbaar bestuur. Deze functie komt tot uiting in haar wettelijke taak processen in de acute zorg en de publieke zorg tussen verschillende organisaties goed op elkaar te laten aansluiten tot een soepele keten.

De meerwaarde van de GHOR voor zorgpartners is de verbinding in het zorgnetwerk van organisaties en personen, met als doel: een goede voorbereiding op crisisbeheersing en aansluiting ervan op de Veiligheidsregio. Voor de Veiligheidsregio zit de meerwaarde vooral in de aansluiting met zorgpartners en de kennis van hun processen.

2.3.1 Doel

Doelen en speerpunten

Het programma GHOR kent de volgende speerpunten:

- Netwerkgericht samenwerken met zorgpartners voor de voorbereiding op geneeskundige hulpverlening en zorgcontinuïteit.
- Organiseren van themasessies met en voor zorgpartners (zoals over gevolgen van regionale risico's en de te nemen maatregelen door zorgpartners).
- Deelnemen aan werkgroepen en projecten van de Veiligheidsregio, gericht op voorbereiden en uitvoeren van het regionaal beleid en werkplannen van de Veiligheidsregio.
- Regionale aanpak voor verbetering van de informatieketen van zorgpartners in de koude, lauwe en warme fase.

Het werkplan GHOR 2019 is binnen de begroting 2019 gerealiseerd.

2.3.2 Ontwikkelingen

Ontwikkelingen en resultaten zorgnetwerk

Regionaal Overleg Acute Zorg (ROAZ)

In de tactisch en de bestuurlijk ROAZ-overleggen, waaraan de strategisch adviseur GHOR respectievelijk DPG deelneemt, is aandacht geweest voor personeelsschaarste en voor verbinding tussen acute zorg (ziekenhuizen, huisartsen, ambulancezorg) en care instellingen (zoals verpleegzorg en thuiszorg).

Coördinatie regionaal griepplan

Vanaf 2018 hebben wij een rol in de coördinatie regionale zorg continuïteit tijdens een griepperiode op basis van het regionaal griepplan, opgesteld in het ROAZ-West (Veiligheidsregio Hollands Midden en Haaglanden) met zorginstellingen. Het regionaal griepplan geeft aan wat van de individuele zorgorganisaties wordt verwacht. Dagelijks melden zorginstellingen dan bij ons de capaciteit voor opvang van patiënten. Het bestuurlijk ROAZ is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van dit regionaal griepplan. Evaluatie van het regionale griepplan heeft plaatsgevonden. Voorbereiding op komende griepperiode 2019-2020 is gestart.

Jodiumprofylaxe

Het plan van aanpak nooddistributie jodiumprofylaxe is nog niet gestart. Oorzaak is het ontbreken van een eenduidige landelijke lijn op kaders van een plan van aanpak nooddistributie jodiumprofylaxe. Uitwerking hiervan in de regio Hollands Midden en omliggende regio's wordt daarom vooralsnog tot een minimum beperkt. Adviezen

van zorgpartners hebben wij ingebracht in de Veiligheidsregio.

Netwerkbijeenkomsten

Wij hebben netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor care en cure zorgpartners, waaronder een bijeenkomst over dilemma's van zorgpartners bij een ontruiming of evacuatie van de zorginstelling.

Verbetering van de informatieketen van zorgpartners

Uitvoering van dit speerpunt 2019 is vertraagd door een vacature informatiemanagement bij GHOR. In het beleidsplan GHOR 2020-2023 is dit onderwerp als het speerpunt van netcentrisch samenwerken in het zorgnetwerk voor de komende beleidsperiode opgenomen.

De Directeur Publieke Gezondheid heeft op 26 juli 2019 de raden van bestuur van ziekenhuizen het belang van netcentrisch werken geduid.

Oefeningen met zorgpartners

Wij hebben met zorgpartners oefeningen geïnitieerd en georganiseerd, waarbij alle GHOR-crisisfunctionarissen van de hoofdstructuur en backoffice GHOR hebben meegedaan. Zo leren wij van elkaar. Deze wisselwerking nodigt uit om zoveel mogelijk te anticiperen op wensen van zorginstellingen in de voorbereiding op crisissituaties.

Ontwikkelingen en resultaten veiligheidsnetwerk

Beleid GHOR 2020-2023

In 2019 heeft actualisatie van het GHOR-beleid 2017-2020 in samenwerking met de Veiligheidsregio plaatsgevonden. Als één van de vijf taken van de Wet Veiligheidsregio's heeft de VRHM integraliteit in het nieuwe regionaal beleidsplan 2020-2023 beoogd: het GHOR-beleid is nu integraal onderdeel van het regionaal beleidsplan 'Samenhang in taken'.

Bestuurlijke rapportage 'Voorbereiding zorgnetwerk'

Wij hebben de bestuurlijke rapportage voorbereid voor het bestuur VRHM over voorbereiding van de zorgketen op hun taken in de geneeskundige hulpverlening. De rapportage vindt plaats in 2020.

Advisering vergunningverlening evenementen

Uit de evaluatie in 2019 over de samenwerking is vastgesteld dat men positief is over de samenwerking in de Veiligheidsregio, de kwaliteit van de adviezen en het opvolgen daarvan door organisatoren van evenementen. Ook uit het klantwaarderingsonderzoek van 2019 blijkt dat vergunningverleners van de gemeenten zeer positief zijn over contact met en adviezen van GHOR (gemiddelde waardering 8,5).

Wij voldoen aan alle operationele prestaties voor evenementen-advisering. Het aantal adviezen in 2019 is 296, waarvan 53 risicovolle evenementen (2018: 301, waarvan 52 risicovolle evenementen). Voorbeelden waarbij wij hebben geadviseerd over de te nemen maatregelen bij risicovolle evenementen zijn schaatstochten, festiviteiten rond Koningsdag, de marathon Leiden en diverse najaar feesten in de regio. Wij betrekken hierbij het advies van RAV en GGD. Alle adviezen zijn op tijd verstrekt.

Risicobeheersing en planvorming

Wij hebben bijgedragen aan de uitvoering van het werkplan multidisciplinaire risicobeheersing van de Veiligheidsregio: voorbeelden zijn programma Rijnlandroute, stationstunnel Leiden en risicoduiding van aanbrengen zandsuppletie Katwijk. Wij hebben bijgedragen aan de multidisciplinaire rampbestrijdingsplannen en informatiekaarten AkzoNobel, asbestincidenten, Keukenhof, voorbereiding Veiligheidsregio op de Brexit, extreem geweld en herziening van het convenant partners Rijkswaterstaat.

Ontwikkelingen en resultaten crisisorganisatie GHOR

Inzetcriteria GAGS

De in 2018 vernieuwde inzetcriteria Geneeskundig Adviseur Gevaarlijke Stoffen zijn geëvalueerd en voldoen.

Opleiden, Trainen, Oefenen (OTO)

OTO van crisisfunctionarissen GHOR is volgens planning van de Veiligheidsregio en GHOR-planning uitgevoerd. Afgesproken evaluaties zijn gehouden. Deelnemers zijn tevreden over de aanpak. De groeiende vakvolwassenheid van crisisfunctionarissen GHOR is doorgezet.

In 2019 hebben wij deelgenomen aan drie oefendriedaagsen van de Veiligheidsregio. Deze multidisciplinaire oefeningen zijn gericht op het overleg in de warme fase op tactisch-operationeel niveau. Dit jaar zijn de

oefeningen in de eigen Veiligheidsregio gehouden, op realistische risicolocaties met reële scenario's.

Inzetten

Vanaf 1 januari 2019 werkt de Veiligheidsregio volgens een nieuwe manier van leren van evalueren. Wij leveren één van de acht multidisciplinaire inzet-evaluatoren. Het aantal inzetten in 2019 is 157 (2018: 245), waarvan 12 met een GRIP (2018: 6).

2.3.3 Financiën

De realisatie van het programma GHOR kan als volgt worden samengevat.

(€1.000)	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
Lasten	1.986	1.965	2.008	43
Baten	2.006	2.016	2.008	8
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	20	51	0	51
Mutatie reserves	16	0	0	0
Gerealiseerde resultaat	36	51	0	51

Het gerealiseerde resultaat is €51k voordelig. De financiële resultaten van dit programma zijn verder gespecificeerd in de jaarrekening in paragraaf 3.5.2.

2.4 Programma Regionale Ambulancevoorziening (RAV)

De RAV is verantwoordelijk voor het uitvoeren van ambulancezorg in de Veiligheidsregio Hollands Midden.

Het programma omvat ambulancezorg en meldkameractiviteiten (intake en uitgifte). De activiteiten zijn beschreven in de Tijdelijke wet Ambulancezorg (TwAZ), die sinds 1 januari 2013 de ambulancezorg reguleert. Deze wet is tot eind 2020 verlengd.

In 2018 is het Actieplan Ambulancezorg opgesteld en vastgesteld door het ministerie van VWS, Ambulancezorg Nederland (AZN) en Zorgverzekeraars Nederland (ZN). Het Actieplan geeft een beeld van de richting van de nieuwe wet. In zijn brief aan de Tweede Kamer van 24 juni 2019 deelde Minister Bruins van VWS zijn visie op de contouren van de nieuwe wet. De Minister kiest hierin voor continuïteit en goede ambulancezorg en biedt met zijn visie zekerheid voor de bestaande aanbieders van ambulancezorg. Eind 2019 is de conceptwet ter consultatie aangeboden. Vanuit Ambulancezorg Nederland is hierop een gezamenlijke reactie gegeven.

2.4.1 Doelen

Met haar Jaarplan 2019 sluit de RAV goed aan bij de kern van het Actieplan Ambulancezorg.

De speerpunten voor 2019 waren:

- Verbetering aanrijtijden
- Aantrekken en behouden van voldoende personeel
- Afstemmen van zorgaanbod op de vraag; leveren van ambulancezorg op maat
- Samenwerking en afstemming in de acute zorgketen.

Voor een uitgebreide toelichting op het meerjarenbeleid, het Regionaal Ambulance Plan, van de RAV wordt verwezen naar <http://rap.ravhm.nl>.

2.4.2 Ontwikkelingen

Visie op zorgaanbod

De balans tussen de behoefte aan ambulancezorg en de beschikbare capaciteit is al langer verstoord. Eigenlijk speelt dit breder: de balans is verstoord tussen de vraag en het aanbod van de acute zorg. Om de balans te herstellen wordt op vele fronten tegelijk, in het proces van melding tot en met de zorgverlening, getracht een nieuw evenwicht te bereiken.

De RAV heeft in februari 2019, gezamenlijk met de zorgketenpartners en ondersteund door de gemeenten, een publiekscampagne gehouden. Het doel is om de burger zo snel mogelijk te verbinden met de juiste zorgverlener. De informatie is ook vertaald in het Engels, Pools en Arabisch om een zo groot mogelijk publiek te bereiken.

Door de samenwerking te zoeken met de huisartsenposten, thuiszorg en GGZ bij de aanname en verwerking van meldingen, wil de RAV de melder zorg op maat bieden. Er is een gemeenschappelijke behoefte om binnen de acute zorgverlening de krachten te bundelen in een zorgmeldkamer.

Door het ministerie van VWS is een subsidie beschikbaar gesteld voor de inrichting van een gezamenlijke pilot zorgmeldkamer. Samen met de Huisartsenposten Rijnland en de thuiszorgorganisaties Marente, Topaz en Activite wordt de pilot in 2020 uitgewerkt en opgestart.

Met de ziekenhuizen in de regio zijn afspraken gemaakt over (tijdelijke) sluitingen van afdelingen en de gevolgen daarvan voor onze patiëntenstromen. Om tegemoet te komen aan de behoefte van ziekenhuizen is de verdeling van de ambulancecapaciteit voor planbaar vervoer aangepast.

Tekort aan verpleegkundigen

Werving en selectie draait op volle toeren. In 2019 heeft de RAV 32 nieuwe medewerkers in dienst genomen. De RAV blijft inzetten op de werving van nieuwe verpleegkundigen en op behoud van personeel. Tot nog toe gaat dat goed. De inzetbare formatie is nog niet voldoende om de gewenste paraatheid volledig te kunnen leveren. Mede hierdoor lukt het nog niet om de wettelijke norm ten aanzien van de aanrijtijden te halen, maar is wel een verbetering gerealiseerd t.o.v. 2018.

De RAV verwacht, net als haar partners in de acute zorgketen, in de komende jaren toenemend problemen te ondervinden bij het op niveau houden van de verpleegkundige formatie op de ambulance en in de meldkamer. Functiedifferentiatie en het bieden van combi-functies, bijvoorbeeld ambulance en ziekenhuis, maken het potentieel aan beschikbare kandidaten groter.

Zorgambulance

De zorgambulance wordt sinds april 2017 ingezet. Minder complexe planbare ambulancezorg wordt in speciaal hiervoor ingerichte ambulances uitgevoerd door zorgambulancebegeleiders. De druk op de schaarse spoedcapaciteit neemt hierdoor af. Het aantal zorgambulances is vergroot. Met inmiddels 6 zorgambulances zorgen we er voor dat meer spoedcapaciteit beschikbaar blijft. Vanaf medio 2020 zullen we het indicatiegebied van de zorgambulance gaan vergroten. De voorbereidingen zijn hiervoor in 2019 deels getroffen.

Zorgtaxi

Een deel van de ambulancecapaciteit wordt ingezet terwijl hiervoor strikt genomen geen (acute) zorgbehoefte aanwezig is. Wel is er op dat moment een hulp- en vervoersvraag. In dergelijke gevallen biedt de RAV in samenwerking met taxivervoerder Transvision de mogelijkheid aan om via de huisarts te kiezen voor een zorgtaxi in plaats van een ambulance.

Gemiddeld worden 30 inzetten per maand verzorgd door de zorgtaxi. De zorgvraag wordt beantwoord door het aanbieden van meer diversiteit in het zorgaanbod. In overleg met de zorgverzekeraars wordt gezocht naar structurele financiering van deze ritten.

Telemedicine

Door de introductie van Telemedicine wordt een verdere verdieping van de kwaliteitszorg beoogd. Sinds de invoering van de Tempus ALS monitor wil de RAV onderdelen van het Telemedicine-concept gefaseerd implementeren in de dienst. De infrastructuur is beschikbaar om op voort te kunnen bouwen.

In september 2019 is de RAV samen met de ziekenhuizen en huisartsen met het 'HART-c' project gestart. Een eerste concrete toepassing van Telemedicine, bedoeld om een nog betere afstemming te krijgen met de cardioloog, voordat de patiënt een zorgpad wordt ingestuurd. Binnen de acute zorg moet dit zorgen voor de juiste zorg voor de patiënt en minder onnodige vervoersbewegingen en overbelasting van de zorg. Bij de patiënt wordt thuis al vastgesteld waar hij of zij het beste geholpen kan worden.

2.4.3 Prestaties

Hoewel nog te vroeg om te kunnen spreken van een trend, is in 2019 een opvallende daling van spoedritten (urgentie A1) te zien van 6%. Het aantal A2 ritten steeg met 7%. We verklaren deze verandering door het anders triëren van de acute zorgvragen van zorgprofessionals. Het totaal aantal ritten daalde licht ten opzichte van 2018 (met 1%). De genomen maatregelen lijken een effect te hebben op de verdeling en aantallen van de ritten.

De NZa hanteert een categorie-indeling voor de ambulancezorg in de RAV-regio's. Voor de A-regio's geldt dat de NZa voldoende vertrouwen heeft dat de norm op termijn behaald wordt. Er is een duidelijke verbetering zichtbaar in de prestaties en er zijn weinig knelpunten. In de regio's in categorie B ziet de NZa dat een RAV en zorgverzekeraar gezamenlijk inzetten op verbeteringen; Veelal wordt vooruitgang geboekt maar het lijkt niet waarschijnlijk dat op korte termijn aan de norm gaat worden voldaan. Voor de regio's die zijn ingedeeld in categorie C geldt dat de NZa zich ernstig zorgen maakt over (de prestaties in) deze regio. C-regio's zijn regio's waar de prestaties ver onder de norm liggen en/of waar er structurele knelpunten zijn.

De RAV is in 2019 door de NZa ingedeeld in categorie C (2018: categorie B). Bij de RAV Hollands Midden staat hierbij de onvoldoende beschikbare paraatheid centraal. Maatregelen die hiervoor getroffen zijn, of zijn voorbereid, vragen meer tijd om tot zichtbare resultaten te leiden. De zorgverzekeraar rapporteert elke 4 maanden aan de NZa hoe de stand van zaken is en wat met de RAV Hollands Midden is afgesproken om de resultaten te verbeteren.

Het percentage A1, dat volgens de norm binnen 15 minuten bereikt moet worden, is sinds 2018 licht gestegen (91,9%). Bij de meeste gemeenten is het percentage verbeterd.

Aanrijtijden staan onder druk door:

- De personeelstekorten die nog niet geheel zijn opgelost. Opleidingscapaciteit wordt maximaal benut zowel de regionaal, als in den lande. Nieuwe medewerkers zijn na het opleidingstraject pas na ongeveer 1 jaar volledig inzetbaar. Hierdoor kan de RAV nog niet volledig de gewenste paraatheid leveren.
- De tijdelijke sluitingen van ziekenhuisafdelingen, waardoor o.a. de ritduur langer wordt en de beschikbaarheid van ambulancecapaciteit afneemt.
- Gebieden aan de randen van onze veiligheidsregio die normaliter door andere RAV's worden aangereden,

maar die nog steeds door ons zelf bediend worden, omdat andere RAV's niet de capaciteit hebben om dit te kunnen leveren. De RAV biedt structureel burenhulp aan de regio Haaglanden in gemeente Wassenaar.

Om de tijdkritische zorgverleningen toch zoveel mogelijk op tijd te kunnen inzetten worden goede alternatieven geboden. Juist bij deze aandoeningen zijn de eerste minuten van belang en is een responstijd van gemiddeld 10 minuten te lang.

Waarbij (mogelijk) sprake is van een reanimatie wordt een beroep gedaan op de Brandweer First Responders, Politie noodhulpeenheden, burgerhulpverleners en op het strand en in het duingebied op de KNRM en de Reddingsbrigades. Daarnaast zijn onze meldkamercentralisten getraind en toegerust om melders van een tijdkritische aandoening zelf levensreddende handelingen te laten uitvoeren.

In Hollands Midden is inmiddels 1,6% van de burgers aangesloten bij het netwerk van HartslagNu. Hoewel lokaal (bij een lage bevolkingsdichtheid) soms nog een hoger percentage nagestreefd wordt, zijn er gemiddeld genomen voldoende burgerhulpverleners beschikbaar.

In 2019 heeft de RAV samen met het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) een onderzoek gedaan naar de effectiviteit van de reanimatieketen in Hollands Midden. Dit is een vervolg op een eerder in 2013 door de RAV uitgevoerd onderzoek. De wijze waarop de keten is ingericht zorgt er voor dat de reanimatie in onze regio snel wordt opgestart. In 75% van de gevallen is de reanimatie al opgestart voor de ambulance arriveert. Mede hierdoor is de overlevingskans bij een reanimatie in de regio Hollands Midden hoog.

2.4.4 Financiën

De realisatie van het programma RAV kan als volgt worden samengevat.

(€1.000)	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
Lasten	27.604	30.026	30.306	280
Baten	27.904	30.070	30.306	-236
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	300	44	0	44
Mutatie reserves	133	115	0	115
Gerealiseerde resultaat	433	159	0	159

De financiering van de ambulance activiteiten vindt plaats op basis van voorgeschreven tarieven door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa).

Het gerealiseerde resultaat is €159k voordelig. De financiële resultaten van dit programma zijn verder gespecificeerd in de jaarrekening in paragraaf 3.5.3.

2.5 Verplichte paragrafen

Hieronder zijn de verplichte paragrafen opgenomen die van toepassing zijn voor de RDOG Hollands Midden. Wij hebben een onverplichte paragraaf rechtmatigheid toegevoegd.

2.5.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen van de RDOG Hollands Midden wordt bepaald door de omvang van de reserves. Hierdoor kunnen niet begrote uitgaven worden opgevangen. De deelnemende gemeenten zijn op grond van artikel 27, lid 7 van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden verplicht ervoor te zorgen dat de RDOG Hollands Midden beschikt over voldoende middelen om aan al zijn verplichtingen te kunnen voldoen. De uitgangspunten voor de reserves zijn opgenomen in de Nota Reserves en Voorzieningen RDOG Hollands Midden, die door het Algemeen Bestuur op 27 maart 2019 is vastgesteld.

De omvang van de reserves bedraagt €3.948k. Het weerstandsvermogen is €3.128k (2018: 2.794k). Dit is bepaald door de reserves waarvoor het Algemeen Bestuur al een doel heeft vastgesteld niet mee te tellen als vrij besteedbaar vermogen. Wat resteert, is het weerstandsvermogen. Dit staat hieronder. Een nadere toelichting op het eigen vermogen is opgenomen in paragraaf 3.4.7 van de jaarrekening en in paragraaf 4.3 in de bijlagen.

De weerstandsratio is de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit, die is gebaseerd op het risicomanagementsysteem, is voor 2019 bepaald op €7.100k. De weerstandsratio is €3.128k / €7.100k = 44%.

(€1.000)	01-01-2019	31-12-2019	Niet vrij	Weerstand
Algemene reserve GGD	2.146	2.016	0	2.016
Bestemmingsreserve verplichtingen voormalig personeel	358	321	321	0
Bestemmingsreserve markttaken GGD	283	370	370	0
Reserves GGD	2.787	2.707	691	2.016
Algemene reserve GHOR	94	94	0	94
Bestemmingsreserve project OvDG	129	129	129	0
Reserves GHOR	223	223	129	94
Reserve aanvaardbare kosten RAV	502	502	0	502
Bestemmingsreserve huisvesting RAV	115	0	0	0
Reserves RAV	617	502	0	502
Onverdeeld gerealiseerde resultaat	0	516	0	516
Eigen vermogen	3.627	3.948	820	3.128

Coronavirus

De uitbraak van het Coronavirus, eind februari 2020, heeft op de RDOG Hollands Midden een grote impact. De organisatie heeft een vitale maatschappelijke en wettelijke functie in de infectieziektebestrijding, waarvoor veel inzet van medewerkers wordt gevraagd. Naar verwachting worden de kosten voor deze werkzaamheden in belangrijke mate vergoed van het Rijk. Daarnaast hebben de Coronamaatregelen impact op het functioneren van de organisatie zelf. Dit betreft in het bijzonder productieverlies in de periode dat de scholen zijn gesloten en juist weer piekmomenten door inhaal van uitgestelde werkzaamheden.

Er is een risico-inschatting gemaakt van de financiële impact op de organisatie. Er wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat in 2020 voor diensten aan derden en particulieren (totaal €3,5m) een omzetsderving van €1,5m à €2,0m tot de mogelijkheden behoort. Het management neemt maatregelen, maar verplichtingen zijn niet vanzelfsprekend op tijd bijgesteld om het risico volledig op te vangen. Al bij relatief geringe tegenvallers is het mogelijk dat de algemene reserve niet toereikend is om een mogelijk nadelig saldo op te vangen. In dit geval is het voorstelbaar dat er een beroep op gemeenten wordt gedaan om de algemene reserve aan te vullen.

De liquiditeit is toereikend. De kasgeldlimiet (€7,5m) zal waarschijnlijk niet worden overschreden en met een kredietfaciliteit (€14,0m) verwacht de organisatie geen liquiditeitsprobleem in 2020. De buffer (financieringsruimte) is naar verwachting gemiddeld €8m in 2020. Er is geen actie richting toezichthouder nodig.

De organisatie ziet geen risico voor de continuïteit.

Risicomanagementsysteem

Het huidige risicomanagementsysteem (RMS) is opgezet 2013. De systematiek is sindsdien niet gewijzigd. Dat heeft als voordeel dat de risico's ieder jaar op eenzelfde manier zijn bepaald en gewaardeerd. Er worden stappen gezet voor een doorontwikkeling van het RMS, waarbij een inventarisatie van opties en wensen heeft plaatsgevonden. Belangrijk vraagpunt hierbij is dat de waardering van de risico's. Momenteel wordt dit gebaseerd op de financiële klasseindeling, rekening houdend met de ernst en kans als het risico zich voordoet. De hoogste risicoklasse is nu €700k. Het is inmiddels duidelijk dat enkele risico's fors hoger kunnen uitvallen. Bij de doorontwikkeling van het RMS zal hier rekening mee worden gehouden.

De risico's in de programmabegroting 2019 waren gebaseerd op de toen meest recente gegevens. Voor de jaarrekening zijn de gegevens geactualiseerd. Alle risico's zijn voorzien van mitigerende maatregelen. Het risicoprofiel is €7.100k. Als de hoogste financiële risicoklasse van €700k zou worden verhoogd tot €1.000k, zou het risicobedrag uitkomen op €8.800k in plaats van €7.100k.

Specificatie van de risico's en beheersmaatregelen

In de volgende tabel zijn de grootste en belangrijkste risico's gespecificeerd, waarbij ook de voortgang van de beheersmaatregelen en risico bedragen zijn vermeld.

Belangrijkste risico's

Risico's	Toelichting	Maatregelen
Bestuurlijk €750k		
Uitkomsten RDOG 2020 biedt kansen, maar ook risico's: hoe gaat het nieuwe PPG functioneren	Het gekozen model stelt hoge eisen aan invulling opdrachtgeverschap van gemeenten. De capaciteit om structuur goed in te richten en te ondersteunen is zowel binnen RDOG Hollands Midden als binnen gemeenten krap.	Door wijziging GR in 2020 en inrichting bestuurscommissie ZVH wordt opdrachtgeverschap/opdrachtnemerschap helderder. Transitie blijven voorlopig groot beroep doen op de capaciteit RDOG en gemeenten.
Een wijzigende visie van gemeenten op bepaalde taakgebieden, bv CJG, jeugdhulp of maatschappelijke zorg.	Een wijzigende visie van gemeenten kan leiden tot verlies van opdrachten in schil 3 m.b.t. CJG diensten (coördinatoren, cursusbureau etc.) of complexe wijzigingen in de invulling van de taken in schil 2, zoals minder taken voor alle gemeenten samen. Spanningspunt is vooral dat personele wijzigingen realiseren niet altijd een korte doorlooptijd heeft.	Herijking strategie aanvullende diensten is onderdeel RDOG 2024. Risico's blijken groter dan eerder ingeschat. Subsidierelaties blijken maar beperkt geschikt om risico's af te dichten voor langlopende aanvullende diensten.
Primaire taken €1.612k		
Veranderende wetgeving kan leiden tot uitbreiding van werkzaamheden en formatie-uitbreiding.	De regelgeving voor de GGD-taken is in beweging. Veranderende wet- en regelgeving kan leiden tot uitbreiding of krimp van werkzaamheden. Risico is dat dit sneller gaat dan veranderingen in het personeelsbestand. Er kan ook sprake zijn van krimp bij taken die elders worden ondergebracht.	Een werkgroep BAO (Breed adviseurs overleg) is ingesteld waarin beleidsmedewerkers gegevens verzamelen op landelijke, provinciale of plaatselijke gebied die van invloed kunnen zijn op de taakgebieden van de RDOG. Op deze wijze zal het mogelijk zijn om de (meerjaren)begroting actueler te maken ten aanzien van beleidsontwikkelingen.
DD JGZ: De ontwikkeling en implementatie van een klantportaal stagneert. Medewerkers leren niet snel genoeg correct te registreren.	De aanschaf en implementatie van het nieuwe DD JGZ is gerealiseerd, maar nog niet alle functionaliteiten worden zo gebruikt als vooraf was bedacht. Dat kan van invloed zijn op de juiste vastlegging en de betrouwbaarheid van de gegevens in het systeem.	Het ouderportaal eind 2019 is getest op 4 locaties en zal in februari 2020 live gaan voor alle locaties en alle ouders van kinderen 0-12 jaar. De risico's zitten onverminderd in het juist gebruik en juiste registraties, hiervoor is in 2019 ook zwaar op ingezet, dat continueert in 2020.
Niet voldoen aan verplichte doorlooptijden Veilig Thuis waardoor cliënten minder effectief geholpen kunnen worden.	Specifiek voor Veilig Thuis is sprake van wettelijke termijnen die worden gemonitord door de Inspectie. Daarbij zijn er beperkt mogelijkheden om af te wijken van het verplichte handelingsprotocol. Als het aantal meldingen sneller toeneemt dat geraamd, is het al snel noodzakelijk om extra personeel in te zetten.	Risico blijkt in de praktijk enorm groot. Feitelijke ontwikkelingen 2019 lieten zien dat begroting 2020 zo'n 2,2 miljoen te laag was. Verwachting is dat de stijging zal afvlakken, maar daarvoor is geen garantie gegeven.

Risico's	Toelichting	Maatregelen
Niet leveren optimale zorg JGZ/jeugdhulp door ontbreken integrale werkprocessen in samenwerking JGZ-SJT/JGT/ST	Samenwerking JGZ met ketenpartners is onontbeerlijk om tot efficiënte en effectieve uitvoering te komen. Door het ontbreken van deze samenwerkingsprocessen gaat eenieder op eigen integrale wijze met de casuïstiek om en kunnen bij overdracht registraties niet voldoen. Het risico bestaat dat extra personeel nodig is om het aanbod tijdig te kunnen verwerken.	Strikter sturen op minimale opdracht. Risico zit vooral in begroting sociaal domein gemeenten. De klasseindeling van het risico is naar beneden bijgesteld.
Capaciteitsproblemen MZVT	Er kunnen capaciteitsknelpunten ontstaan, omdat er een disbalans is tussen instroom en uitstroom en er een toename is van het aantal meldingen. Extra personele kosten zijn noodzakelijk.	Periodieke monitoring vindt plaats en gedeeld met bestuur.
Ondersteunende taken €525k		
De jarenlange bezuinigingen hebben de organisatie kwetsbaar gemaakt. Er zijn nauwelijks voldoende middelen beschikbaar om medewerkers goed te ondersteunen in hun taakuitvoering. De centrale ondersteuning heeft net voldoende armslag om aan de belangrijkste zaken aandacht te besteden, maar onvoldoende capaciteit en vormkracht om de benodigde ondersteuning aan de primaire activiteiten te verbeteren.	De beperkte overhead en de doorgevoerde bezuinigingen hebben tot gevolg dat de uitvoering van overhead zeer operationeel is (activiteitgericht en ad hoc). Met beperkte formatie wordt de ondersteuning draaiende gehouden. Ondersteunende taken op het gebied strategische ontwikkelingen, toekomstige wet- en regelgeving, technische ontwikkelingen, afstemming opleiding op toekomstig beleid en personeelsplanning (kwalitatief en kwantitatief) worden beperkt ingevuld en uitgevoerd. De competenties van een gedeelte van de overhead-medewerkers loopt niet in de pas met de gevraagde competenties.	Risico in belangrijke mate afgedicht d.m.v. de 1 ^e businesscase RDOG2024. Hiervoor is echter nog geen goedkeuring verkregen.
HRM €469k		
Strategisch personeelsbeleid is nog onvoldoende uitgewerkt.	Het strategisch personeelsbeleid is nog niet uitgewerkt en geïmplementeerd. Hierin dienen de noodzakelijke ontwikkelingen te worden opgenomen zoals; Hoe gaan we om met "schaars" personeel? Hoe kunnen we nieuw personeel aan de RDOG binden? Hoe krijgen we de juiste competenties en talenten op de juiste plaats? Hoe gaan we om met de vergrijzing van het Personeel en de digitale vooruitgang? Hoe gaan we om met de personele capaciteit op korte en lange termijn? Momenteel bestaan er verschillen tussen de afzonderlijke sectoren. Risico is dat de RDOG Hollands Midden bij mogelijke afname van taken langlopende verplichtingen, dat personeel niet de juiste competenties heeft, of juist dat het benodigde personeel niet beschikbaar is.	In 2019 is interimmanager HRM ingezet om meest urgente HRM-vraagstukken op te pakken. Een structurele oplossing t.b.v. de functie HRM wordt geworven. Verwachting is dat deze nieuwe functionaris in mei/ juni beschikbaar is. Verdere versterking capaciteit t.b.v. HRM-beleid is onderdeel programma RDOG 2024. In het programma zijn verschillende inspanningen opgenomen met forse HRM-component. HRM-vraagstuk is verbreed nu ook onderzoek naar topstructuur RDOG HM onderdeel is van de opdracht voor TG. Verwachting is dat er in 2020/ 2021 verschillende reorganisaties in delen van de organisatie zullen plaatsvinden. Voor sector PZJ is groot traject van taakverschuiving artsen/ verpleegkundigen in beeld. Dit is noodzakelijk om knelpunten t.g.v. artsenkort te voorkomen. De diverse sociale plannen leiden tot gebrek aan harmonisatie arbeidsvoorwaarden groepen medewerkers. Dit is een bedreiging voor de noodzakelijke vereenvoudiging van de administratieve processen. Kans op risico's m.b.t. HRM is hoger dan eerder ingeschat. Dit door beter inzicht in vraagstukken t.g.v. inzet interimmanager.

Risico's	Toelichting	Maatregelen
Verzuimcijfer stijgt boven concern brede norm van 5%. Door vervanging van zieke collega's neemt werkdruk toe. Achterstand in werkzaamheden.	De organisatie RDOG is in ontwikkeling. Enerzijds wordt de sturing gewijzigd in een zelfsturende organisatie en anderzijds worden de automatiseringssystemen en te volgen processen aangepast aan de eisen van de tijd. Dit vraagt veel (extra) inzet en flexibiliteit van de medewerkers. Mede daardoor kan het verzuimcijfer van de RDOG (in aug) 0,2% boven de RDOG-norm van 5% uitkomen. Dit is een financieel risico.	Verzuim is deels werk-gerelateerd. Niet alles is te voorkomen. Programma blijft gericht op preventie en aandacht.
Informatiemanagement €1.050k		
Een deel van de medewerkers is op dit moment onvoldoende toegerust om mee te groeien en in te spelen op de snelle digitalisering om ons heen.	Voortdurende ontwikkeling van de zittende medewerkers is essentieel t.b.v. een toekomstbestendige organisatie, zeker ook in het licht van een opschuivende AOW gerechtigde leeftijd.	Een instemmingsverzoek is ingediend m.b.t. de ontwikkeling van de digitale vaardigheden van de medewerkers van de GGD/GHOR. Het plan is om iedere medewerker een test te laten maken m.b.t. de basale digitale vaardigheden zodat we in kaart hebben wie digitaal vaardig is en wie niet. Aan degenen die niet digitaal vaardig zijn wordt er een ontwikkeltraject aangeboden: de e-learnings van Goodhabit, fysieke trainingen en begeleiding van digi-coaches. Daarna volgt er weer een test om te kijken welke ontwikkeling er heeft plaats gevonden.
Stagnatie implementatie IM-beleid	De digitale wereld verandert snel. Bij de ontwikkeling van de organisatie wordt de nadruk gelegd op primaire taken. Zonder voldoende en juiste (digitale) ondersteuning stagneert de levering van diensten. Een inhaalslag is van belang om te kunnen voldoen aan de wensen van de klanten, opdrachtgevers en medewerkers. Business cases zijn noodzakelijk om de risico's en kosten helder in beeld te krijgen.	Programma 2024 wordt leidend. De verwachting is dat dit traject een goede basis zal leveren om bedrijfsvoering verder te optimaliseren.
Financiën €1.312k		
De begrotingsaannames kloppen onvoldoende.	De begroting is een raming van de te verwachten kosten en opbrengsten. De realisatie is vaak weerbarstiger waardoor negatieve resultaten kunnen ontstaan. Gezien de ontwikkelingen van risico's is het niet altijd gewenst tekorten uit de reserves te dekken.	Achterstanden administratie weggewerkt door genomen maatregelen in 2019; Vraagstuk is onderdeel inspanningen RDOG 2024. Ook bij heel goed begroten is er sprake van een risico. 1% van de begroting is 800k. De reserve is niet meer beschikbaar om risico's op te vangen.
Stijging personeelskosten hoger dan de index 2019 in de begroting 2019.	De index 2019 is 2,3%. De pensioenpremies stijgen 1,3%. Daarom ontstaat een knelpunt bij CAO afspraak met salarisstijging groter dan 1% voor 2019. De verwachting is dat de CAO 2019 zal leiden tot een structureel tekort in de RDOG begroting 2019. Vastgesteld uitgangspunt van het AB is dat de gemeenten dergelijke autonome ontwikkelingen compenseren.	In de 1e begrotingswijziging 2020 zijn de gevolgen van de toenemende kosten voorgesteld. Risico keert terug per 2021 zolang er geen sprake is van indexatiesystematiek met nacalculatie op basis van werkelijkheid. ABP heeft al forse stijging pensioenpremie aangekondigd per 2021.
Vaste kosten organisatie betaald uit variabele subsidie opbrengsten	Een belangrijk deel van de vaste kosten van de organisatie (overhead) wordt bekostigd uit de opbrengsten voor aanvullende subsidies. De wettelijke taken van de GGD zijn hierdoor relatief goedkoop. De omvang van deze aanvullende subsidies is daarbij relatief stabiel geweest. Als dit verandert bv door gewijzigd subsidiebeleid van gemeenten staat dit model onder druk. Zonder wijzigingen in de wettelijke taken voor gemeenten ontstaan dan wel financiële vraagstukken.	Herijking strategie aanvullende diensten is onderdeel RDOG 2024. Risico's blijken groter dan eerder ingeschat. Subsidierelaties blijken maar beperkt geschikt om risico's af te dichten voor langlopende aanvullende diensten.

Risico's	Toelichting	Maatregelen
Projecten €394k		
Projectplanning en uitvoering ondermaats.	Door het systematisch in kaart brengen van de projecten die lopen is zichtbaar geworden wat er goed en wat minder goed loopt. Gepleegde inzet levert niet het gewenste resultaat t.b.v. organisatie, onder andere door onvoldoende inkoopkracht. Gevolg extra kosten en minder vertrouwen. Beter in beeld is dat de optelsom van (IM) projecten niet past in de huidige begroting. Dat leidt tot herprioritering, maar ook tot inzet van externen t.b.v. essentiële projecten.	Risico wordt aangepakt via inspanningen RDOG 2024. Een deel van de projecten is nog niet vertaald naar benodigde resources.
Beperkingen in de huisvesting van MZVT (te weinig en werkplekken van matige kwaliteit)	Het contract van huisvesting voor onderdeel MZVT loopt af in 2020. Daarnaast is de huisvesting te krap geworden i.v.m. groei VT. Wegens taakuitbreidingen, zullen nog meer werkplekken met bijbehorende apparatuur nodig zijn. Het is aannemelijk dat het bestaande huisvestingsbudget voor MZVT onvoldoende zal zijn.	De voortgang bevindt zich nog een oriënterende fase omdat eerst het besluit genomen moet worden over de positionering van het Zorg en Veiligheidshuis. De centrale diensten van VT zullen rond het centraal station Leiden worden gehuisvest. Binnen de stuurgroep ZVH wordt nog explicieter het programma van eisen benoemd omdat er vragen zijn gesteld over decentrale huisvesting en samenwerking met de sociale teams.
RAV €394k		
Frictiekosten Meldkamer	Dit betreft de frictiekosten voor de oude meldkamer aan de Rooseveltstraat. Over de verantwoordelijkheid m.b.t. het meefinancieren van de frictiekosten, die vanwege het achterblijven van de ongebruikte ruimte zijn ontstaan, heeft de RAV een verschil van inzicht. Er vindt overleg plaats tussen directie RDOG, Veiligheidsregio Hollands Midden en de Regionale Brandweer om uit deze impasse te komen. Het financieel risico kan oplopen tot €402k	Er vindt overleg plaats tussen directie RDOG, Veiligheidsregio Hollands Midden en de Regionale Brandweer om uit deze impasse te komen. Het financieel risico kan oplopen tot €402k. Inmiddels is een claim ingediend bij het ministerie van VWS. Hierop is nog geen reactie ontvangen.
Inkoop €575k		
Toename inkooprisico's.	Toename complexe inkooptrajecten. De RDOG Hollands Midden volgt wetgeving en jurisprudentie en past haar beleid en de uitvoering daarvan hier zo goed mogelijk op aan zonder dat dit ten koste gaat van een effectieve en efficiënte manier van inkopen. Echter de aanbestedingswetgeving en jurisprudentie blijft in ontwikkeling en soms zo complex dat nooit met zekerheid te stellen is dat alles goed is gegaan en wat de uitkomst is van een eventuele rechtszaak.	Zie ook de reactie op de bevindingen interimcontrole accountant. □ We hebben een spend-analyse gemaakt waaruit het inkoopvolume van onze leveranciers blijkt. De inhuur bij Veilig Thuis bleek groter dan verwacht. We hebben daarop actie ondernomen en een Europese aanbesteding uitgezet, die waarschijnlijk in februari 2020 leidt tot gunning. Onze aandacht richt zich ook op ERP-licenties, brandstofpassen voor ambulances, het wassen van dekens en laken, medische hulpmiddelen en tijdelijk inhuur. Bij tijdelijke inhuur zijn er diverse inkopen, waarbij één offerte is aangevraagd, maar waar het bedrag mogelijk boven de €50.000 zal uitkomen. Dit betreft met name de inhuur van personeel bij de jeugdgezondheidszorg, de zgn. oproepcontracten. Als het inkoopbedrag boven de €50.000 uitkomt, moeten meer offertes worden aangevraagd, anders zijn deze inkopen onrechtmatig. Momenteel wordt actie ondernomen om voor het eind van het jaar nieuwe meervoudig onderhandse aanbestedingen uit te zetten. De kans op rechtmatigheidsknelpunten is hoger dan eerder ingeschat. Dit door beter inzicht in de eigen inkoopacties en toename van het volume inkoop.
Tekortschietende leveranciers. geen levering(ICT) diensten, faillissement leverancier etc. Bijvoorbeeld bepaalde vaccins zijn niet meer beschikbaar, of door een ICT storing kan personeel niet verder werken.	Bij het sluiten van overeenkomsten met leveranciers wordt zoveel mogelijk onderzocht welke onderwerpen in de overeenkomsten moeten worden opgenomen om risico's te vermijden. De negatieve ontwikkelingen bij de leveranciers zelf zijn echter niet altijd in beeld en te voorkomen.	Goede selectie leveranciers. Risico's worden deels geborgd binnen overeenkomsten met leveranciers.

2.5.2 Kengetallen

De kengetallen geven een indicatie van de financiële gezondheid van de organisatie. In onderstaande tabel zijn de voorgeschreven kengetallen gepresenteerd en vervolgens verder toegelicht.

	2019	2019	2019	2018	2018	2018
	GGD/GHOR	RAV	RDOG	GGD/GHOR	RAV	RDOG
Solvabiliteitsratio ¹	16,9%	4,8%	11,9%	16,1%	5,1%	11,8%
Netto schuldquote ²	5,6%	51,1%	21,7%	5,5%	39,7%	17,4%
Structurele exploitatieruimte ³	-2,1%	0,8%	-1,1%	1,1%	1,5%	1,2%

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de organisatie in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt een percentage van 20%.

De solvabiliteitsratio is iets gestegen van 11,8% naar 11,9%. De oorzaak van de stijging is het voordelig resultaat, gecombineerd met een iets groter balanstotaal. De solvabiliteitsratio van de programma's GGD en GHOR is 16,9% (2018: 16,1%) en die van de RAV is 4,8% (2018: 5,1%). Met dit percentage kan de financiële positie van de RDOG Hollands Midden als enigszins kwetsbaar worden aangemerkt.

Netto schuldquote

Investerings worden niet betaald met reserves maar met geld. Als dat niet op de bank staat, dan moet dat worden geleend. Daarmee stijgt de schuld. Als signaalwaarde voor de netto schuldquote geldt: als de netto schuld groter is dan 130% van de inkomsten, is er sprake van een erg hoge schuld. Het licht staat dan op rood. Maar al bij een netto schuld die 100% van de inkomsten te boven gaat, springt het licht op oranje.

De netto schuldquote van de RDOG is gestegen van 17,4% naar 21,7%. Dat is ruim toereikend om aan de schuldverplichtingen te voldoen. De netto schuldquote van GGD en GHOR is met 5,6% laag (2018: 5,5%), de netto schuld is €3,1m bij €54,8m baten. De netto schuldquote van de RAV is 51,1% (2018: 39,7%), de netto schuld is €15,3m op een totaal van €30,0m aan baten.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen geeft aan in hoeverre sprake is van doorlenen. Zo wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldenlast. Omdat de RDOG Hollands Midden geen leningen verstrekt heeft, is de uitkomst gelijk aan de netto schuldquote.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de jaarrekening is, afgezet tegen de inkomsten. Een begroting waarvan de structurele baten hoger zijn dan de structurele lasten is meer flexibel dan een begroting waarbij structurele baten en lasten in evenwicht zijn.

De structurele ontwikkelingen zijn meegenomen in de begrotingswijzigingen 2019-2020 en de meerjarenbegroting 2021-2023. De structurele lasten van de begroting en meerjarenraming gedekt zijn door structurele baten.

De structurele baten van de RDOG Hollands Midden zijn in 2019 kleiner dan de structurele lasten. De structurele exploitatieruimte is -0,9%. In 2018 was de structurele exploitatieruimte positief door een andere baten-lasten verhouding. De structurele ontwikkelingen zijn meegenomen in de begrotingswijzigingen 2019-2020 en de meerjarenbegroting 2021-2023. De structurele lasten van de begroting en meerjarenraming gedekt zijn door structurele baten. Het structurele resultaat is toegelicht in paragraaf 3.5.7.

¹ Eigen vermogen / balanstotaal

²
$$\frac{[(\text{Materiële vaste activa} + \text{voorraden}) - (\text{eigen vermogen} + \text{voorzieningen})]}{(\text{totale baten})} = \frac{[(\text{Langlopende schulden} + \text{vlottende passiva}) - (\text{financiële vaste activa} + \text{vlottende activa} - \text{voorraden})]}{(\text{totale baten})}$$

³
$$\frac{[(\text{Totale structurele baten} - \text{totale structurele lasten}) + (\text{totale structurele toevoegingen aan de reserves} - \text{totale structurele onttrekkingen aan de reserves})]}{(\text{totale baten})}$$

2.5.3 Financiering

Algemeen

In 2018 heeft het Algemeen Bestuur van de RDOG Hollands Midden een geactualiseerd Treasurystatuut vastgesteld. Dit treasurystatuut regelt de verantwoordelijkheden en randvoorwaarden voor het aangaan van, garanderen en verstrekken van geldleningen. Het treasurystatuut verbiedt het gebruik van financiële derivaten.

De RDOG Hollands Midden beschikt over reserves om schommelingen in de exploitatie en markttaken te kunnen opvangen.

Financiering

Het programma GGD wordt voor het basispakket gefinancierd door de deelnemende gemeenten naar rato van hun inwonertal. De aanvullende diensten zijn gefinancierd op basis van door het Algemeen Bestuur vastgestelde tarieven of op basis van met deze afnemers gesloten overeenkomsten. Geplande investeringen worden gefinancierd uit de beschikbare liquide middelen.

De financiering van het programma GHOR geschiedt sinds 1 januari 2014 door de deelnemende gemeenten in de RDOG Hollands Midden. Geplande investeringen worden gefinancierd uit de beschikbare liquide middelen.

De zorgverzekeraars financieren het grootste deel van het programma RAV op basis van contractafspraken.

De financiering van de geplande investeringen voor de nieuwe huisvesting in Leiden en Gouda van de RAV is geschied door het aantrekken van drie 50-jarige leningen. Overige geplande investeringen zijn gefinancierd door een kredietfaciliteit bij de huisbankier van de RAV.

Saldo financieringsfunctie

De specificatie van het saldo van de financieringsfunctie is opgenomen in onderstaande tabel.

(€1.000)	2019	2018
Afschrijvingen	2.388	2.455
Rente langlopende schulden	361	382
Rente kortlopende schulden	8	4
Totaal lasten	2.757	2.841
Doorberekende afschrijvingen	2.388	2.455
Doorberekende rente	368	385
Ontvangen rente	1	1
Totaal baten	2.757	2.841
Saldo financieringsfunctie	0	0

Kasgeldlimiet

Artikel 4 van de Wet financiering decentrale overheden bepaalt dat gelijktijdig met het jaarverslag gerapporteerd te worden over de kasgeldlimiet en de renterisiconorm. De toegestane kasgeldlimiet is 8,2% van de grondslag, te weten het totaal van de lasten van de laatste begrotingswijziging, zijnde €85.650k x 8,2% = €7.023k.

(€1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Omvang vlottende korte schuld	1.027	723	1.324	323
Vlottende middelen	1.978	2.014	1.589	463
Totaal netto vlottende schuld	-951	-1.291	-264	-140
Toegestane kasgeldlimiet	7.023	7.023	7.023	7.023
Ruimte	7.974	8.314	7.287	7.163

Renterisico

De renterisiconorm wordt niet overschreden. Het renterisico is nihil. Er zijn geen gelden uitgezet voor langer dan een jaar.

Het pand aan de Parmentierweg te Leiden is in 2003 gefinancierd met een 20-jarige lineaire lening van de BNG Bank. De rentevaste periode voor de financiering is gelijk aan aflossingsperiode.

In 2011 zijn twee 50-jarige leningen afgesloten voor de financiering van de nieuwbouw van de RAV in Leiden en Gouda. De rentevaste periode voor beide geldleningen bedraagt 25 jaar, met een rentewijziging in 2037. De eerste aflossing van beide leningen was in januari 2013. Medio 2012 is een aanvullende 49,5-jarige lening van afgesloten voor de RAV. De aflossingen en rentevaste periode daarvan lopen synchroon met de beide 50-jarige leningen. De rente van deze drie leningen wordt volledig vergoed door de zorgverzekeraars.

Voor de aanschaf van ambulances is in 2019 een financial lease overeenkomst afgesloten met de ING Bank. De rente bedraagt 1,25% en wordt volledig vergoed door de zorgverzekeraars.

2.5.4 Onderhoud kapitaalgoederen

Huisvesting

In 2003 is het pand aan de Parmentierweg 49 te Leiden door de GGD Zuid-Holland Noord gekocht. Bij de fusie met de GGD is dit pand aan de RDOG Hollands Midden overgedragen. Het meerjaren onderhoudsplan (MJOP) wordt stelselmatig geactualiseerd. Eind 2016 is het meerjaren onderhoudsplan voor de locatie aan de Parmentierweg te Leiden geactualiseerd en opgesteld voor de periode 2017-2026. Ten opzichte van het onderhoudsplan is in de periode 2017-2019 sprake van substantieel niet tijdig uitgevoerd onderhoud. Het niet tijdig uitgevoerd onderhoud wordt zo snel mogelijk, maar uiterlijk binnen vier jaar uitgevoerd. Hiervoor wordt een onderhoudsplan opgesteld waarmee de omvang van de verplichting door middel van een inventarisatie en een financiële vertaling wordt ingeschat. Hetzelfde geldt voor het reguliere meerjaren onderhoud. Hiervoor wordt een nieuw meerjaren onderhoudsplan 2021-2030 opgesteld.

In Leiden is aan het Schuttersveld ruimte voor MZVT gehuurd. In 2019 zijn hierop geen aanpassingen geweest.

Wagenpark

De RAV beschikt over een wagenpark van ambulancevoertuigen en piketvoertuigen. Materieel wordt centraal ingekocht. Ten behoeve van het onderhouden van de ambulances is een meerjarige overeenkomst met een leverancier afgesloten waar al het onderhoud is ondergebracht. De GHOR beschikt over vier piketvoertuigen voor de crisisfunctionarissen GHOR met opkomstplicht en over een logistiek voertuig.

2.5.5 Bedrijfsvoering

Investeringsbeleid

De RDOG Hollands Midden is de laatste jaren terughoudend geweest met investeringen. In 2018 is slechts een derde van de begrote investeringsvolume gerealiseerd. In 2019 is het investeringsvolume weer in lijn met de begroting, waarbij de RAV een extra inhaalslag heeft gemaakt. In 2019 heeft de RAV nieuwe ambulances aangeschaft, die aanvankelijk al in 2017 en 2018 waren gepland, en de investering in elektronische brancards, die voor 2018 was begroot, heeft in 2019 plaatsgevonden.

Informatisering en automatisering

De RDOG Hollands Midden heeft een strategische visie op informatiemanagement 2016-2020 opgesteld, en vormt nog steeds het vertrekpunt voor het informatiserings- en automatiseringsbeleid in de komende jaren. Deze is verder geconcretiseerd in het beleidsplan IM/ICT 2019-2022. Daar komen ook onderwerpen naar voren als business intelligence, privacybescherming en informatiebeveiliging en applicatiemanagement. Op deze onderwerpen zal de komende jaren een verbeterslag gerealiseerd worden.

Herinrichting ERP-systeem

Na de ontvlechting in 2017 van het met GGD Hollands Noorden gedeelde ERP-systeem is veel energie ingezet om het nieuwe ERP-systeem in te richten en bruikbaar te maken met workflows die de afwikkeling van gegevensstromen automatiseren. In 2019 is geoordeeld dat deze ontwikkeling niet de gewenste resultaten heeft opgeleverd en de last van de eerdere samenwerking bleef bestaan. Besloten is om over te gaan tot een herinrichting van het ERP-systeem. De ontwikkeling is onderdeel van het programma RDOG2024.

Gegevensbescherming

Na de definitieve invoering van de Algemene verordening gegevensbescherming op 25 mei 2018 is er in 2019 sprake geweest van continuering van de activiteiten. Verbreding hiervan heeft plaatsgevonden in de vorm van een pilot-audit op privacy binnen de sector PZJ. Hierbij is samen met het Kwaliteitsteam gekeken naar de bekendheid met het onderwerp, de mate waarin respondenten zich aan kaders houden en welke verbeterpunten kunnen worden ingevoerd. Ondanks de beperkte schaal van de pilot is er waardevolle informatie verkregen, die kan worden gebruikt om het onderwerp gegevensbescherming binnen RDOG Hollands Midden 'top of mind' te houden. Tevens is in samenwerking met de afdeling Inkoop een toets gedaan op de aanwezigheid van

Verwerkersovereenkomsten, waarbij is geconstateerd dat 14 contracten dit document ontberen. Daarnaast is er een start gemaakt met het actief sturen op het gebruik van de verplichte risicoanalyse in geval van een nieuwe of sterk gewijzigde verwerking van persoonsgegevens. Onder meer het Klantenportaal Kidos, TimeTell en onze bijdrage aan de Wvggz zijn hierbij getoetst. Tot slot is de Functionaris Gegevensbescherming als adviseur nauw betrokken geweest bij impactvolle trajecten als de invoering van de Leertuin (PZJ) en Wvggz (MZVT).

Medewerkers die constateren dat er mogelijk iets mis is gegaan met persoonsgegevens dienen dit te melden in Topdesk onder de noemer Datalekken. In 2019 is er hier 45 keer sprake van geweest (2018: 22 keer). In 10 gevallen heeft een datalek geleid tot melding aan de Autoriteit Persoonsgegevens AP en de betrokkenen. Het betrof hier altijd een incident waar cliëntgegevens ernstig in het geding waren gekomen; 8 maal foutief verzonden, 1 maal onrechtmatig gedeeld en 1 maal verloren.

Personeelsbeleid

De grote druk op de gemeentefinanciën heeft geleid tot een opdracht aan de RDOG Hollands Midden om taken sober en doelmatig uit te voeren. Dit heeft geleid tot bezuinigingen, vooral in de vorm van personele bezuinigingen. Deze bezuinigingen zijn consequent doorgevoerd en hebben daadwerkelijk geleid tot besparingen.

De jarenlange bezuinigingen hebben de organisatie wel kwetsbaar gemaakt. Er zijn amper voldoende middelen beschikbaar om medewerkers goed te ondersteunen in hun taakuitvoering. De centrale ondersteuning heeft net voldoende armslag om aan de belangrijkste zaken aandacht te besteden, maar onvoldoende capaciteit en vormkracht om de benodigde ondersteuning aan de primaire activiteiten te verbeteren.

Programma RDOG2024

Het Algemeen Bestuur is op 27 maart 2019 geïnformeerd over de noodzakelijke investeringen in informatiemanagement en ICT en over de krappe omvang van de bedrijfsvoering. Daardoor worden de primaire activiteiten ontoereikend ondersteund en kunnen wij gemeenten niet alle data leveren die zij van ons mogen verwachten. Adviesbureau Berenschot heeft op basis van een onderzoek in januari 2019 geconcludeerd dat de RDOG Hollands Midden 29 fte (of 25%) minder overhead heeft dan het gemiddelde van de referentiegroep. Die lagere bezetting kent nauwelijks strategische competenties, maar is vooral operationeel ingevuld.

Daarop heeft het Algemeen Bestuur de opdracht gegeven om een strategisch plan te maken met een doorkijk naar 2024. Dit is het programma RDOG2024, dat tot doel heeft te komen tot een robuuste, strategisch wendbare, datagedreven organisatie.

Het programma RDOG2024 is erop gericht om van de RDOG Hollands Midden een toekomstbestendige organisatie te maken. Gemeenten gaan dit merken doordat raden en colleges meer grip krijgen op de koers van de RDOG Hollands Midden. Inwoners gaan dit merken door merkbaar betere, modernere, dienstverlening.

Doel van het programma RDOG2024 is om voor de periode 2020-2024 een genuanceerd beeld voor te leggen van de waarde die de RDOG Hollands Midden voor burgers en gemeenten kan hebben. Daarin staan de benodigde investeringen, met name in IM/ICT. Ook de samenhang (nut en noodzaak) met de informatiebehoefte van gemeenten, dienstverlening aan cliënten, technologische ontwikkelingen, primaire processen en efficiënte bedrijfsvoering wordt zichtbaar gemaakt.

De uitwerking van het programma RDOG2024, inclusief de benodigde investering en een beschrijving van het eindbeeld in 2024, gebeurt met twee businesscases. De businesscases worden gemaakt door Twynstra Gudde, met inbreng van gemeenten en organisatie. De 1^e businesscase beschrijft wat in tot en met nodig is om het eindbeeld 2024 te bereiken. De 2^e businesscase is de doorkijk naar 2024, met een financiële uitwerking, die in de loop van 2020 gepresenteerd.

Vennootschapsbelasting

De RDOG Hollands Midden heeft haar vennootschapsbelasting (vpb) positie fiscaal getoetst. Op grond van deze toetsing door een fiscalist concludeert de RDOG Hollands Midden dat de activiteiten niet leiden tot vpb-plicht respectievelijk tot heffing van vpb.

De Belastingdienst is op basis van de fiscale toetsing en de beoordeling van vpb-plicht gevraagd te bevestigen dat de RDOG Hollands Midden bij ongewijzigde omstandigheden vanaf 2016 niet zal zijn onderworpen aan de heffing van vpb. Hierop heeft de Belastingdienst in haar schriftelijke reactie aangegeven dat zij niet kan bevestigen dat de RDOG met ingang van 1 januari 2016 niet vennootschapsbelastingplichtig is. De reactie van de Belastingdienst geeft geen aanleiding om de analyse en conclusie van de fiscale toetsing bij te stellen waar het de handelwijze met betrekking tot de beoordeling van vpb-plicht betreft.

Indien de RDOG Hollands Midden wel onderworpen zou zijn aan vpb-heffing, dan ontstaat overigens een aanzienlijke post te verrekenen verliezen, waardoor van feitelijke betaling van vpb in de komende jaren naar verwachting geen sprake zal zijn. Het financiële risico wordt voor de komende jaren op nihil geschat.

2.5.6 Rechtmatigheid

Relevante wet- en regelgeving

De jaarstukken van de RDOG Hollands Midden zijn opgesteld onder het regime van verschillende door het Algemeen Bestuur vastgestelde verordeningen, waaronder de controleverordening, het bijbehorende programma van eisen accountantscontrole en het normenkader rechtmatigheid. In het normenkader is de relevante wet- en regelgeving in het kader van de rechtmatigheid opgenomen, alsmede de goedkeurings- en rapportagetoleranties. In de Financiële verordening RDOG Hollands Midden wordt een adequate administratieve organisatie en verijzonderde interne controle voorgeschreven.

Analyse van de begrotingsrechtmatigheid

In de jaarverantwoording zijn de volgende niet begrote lasten opgenomen. Voor een specificatie, zie paragraaf 3.5.1, 3.5.2 en 3.5.3. De overschrijding is het verschil tussen de realisatie en de begroting na wijziging. In de tabel is een onderschrijding aangegeven met een positief bedrag, een overschrijding met een negatief bedrag.

(€1.000)	2019 incl. overhead	2019 excl. overhead	2018 incl. overhead	2018 excl. overhead
Lasten programma GGD	776	-156	-229	399
Lasten programma GHOR	43	151	38	66
Lasten programma RAV	280	144	270	267
Lasten overhead	-	960	-	-653
Totaal	1.099	1.099	79	79

Onder- en overschrijdingen zijn stelselmatig gemeld in de viermaandelijke rapportages aan het Algemeen Bestuur. Bij de 2^e bestuursrapportage 2019 is een 1^e begrotingswijziging 2019 ingediend. Het Algemeen Bestuur heeft met deze rapportage en begrotingswijziging ingestemd met de onder- en overschrijdingen van de drie programma's.

De overschrijdingen na de begrotingswijziging zijn vermeld in de jaarstukken in paragrafen 2.2, 2.3 en 2.4, en toegelicht in paragrafen 3.5.1, 3.5.2 en 3.5.3.

Voor de investeringen zijn de begrote en werkelijke uitgaven als volgt.

(€1.000)	2019 begroting	2019 realisatie	2019 verschil	2018 begroting	2018 realisatie	2018 verschil
Gebouwen	150	11	139	300	305	-5
Vervoermiddelen	3.720	4.487	-767	930	325	605
Machines, apparaten, installaties	724	1.348	-624	1.943	52	1.891
Overig (ICT)	724	493	231	1.008	625	383
Overig	197	125	72	197	107	90
Totaal	5.515	6.464	-949	4.378	1.414	2.964

De overschrijdingen in de investeringen van vervoermiddelen en machines, apparaten en installaties zijn het gevolg van investeringen in ambulances en elektronische brancards voor de RAV. De ambulances waren voor een groot deel in 2017 en 2018 begroot, maar steeds uitgesteld en uiteindelijk in 2019 aangeschaft (€4.115k). De elektronische brancards waren in 2018 begroot maar zijn in 2019 aangeschaft (€1.002k).

Omdat de overschrijdingen en de daar tegenover staande onderschrijdingen passen binnen het vastgestelde beleid, zal het Algemeen Bestuur worden voorgesteld alle onder- en overschrijdingen bij de vaststelling van de jaarstukken van de RDOG Hollands Midden te autoriseren.

Bevindingen van de interne en externe controle

In 2019 zijn nagenoeg alle voorgenomen interne controles uitgevoerd. Er zijn geen significante tekortkomingen zijn geconstateerd. Verbeterpunten zijn het toepassen functiescheiding, prestatieleveringen, registratie ingeleverde technische hulpmiddelen bij vertrek en zicht op saldo verlof en extra gewerkte uren die eventueel voor uitbetaling in aanmerking komen. De opgestelde rapporten van de onderzoeken zijn onder de aandacht van de proceseigenaren gebracht met het doel de benoemde verbeterpunten en oplossingen te realiseren.

In 2019 hebben twee gesprekken plaatsgevonden met de Belastingdienst. De belangrijkste onderwerpen waren de bespreking van de ontwikkelingen aan beide zijden en de actualisatie van het convenant horizontaal toezicht.

3 Jaarrekening

Hierna wordt de financiële verantwoording afgelegd over het in het jaar 2018 gerealiseerde beleid via de balans met toelichting en het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting.

3.1 Balans

ACTIVA (€1.000)		31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa			
Investerings met een economisch nut		22.360	18.313
Materiële vaste activa	3.4.1	22.360	18.313
Overige langlopende leningen		26	28
Financiële vaste activa	3.4.2	26	28
Totaal vaste activa		22.386	18.341
Vlottende activa			
Gereed product en handelsgoederen		48	40
Voorraden	3.4.3	48	40
Debiteuren		5.328	3.725
Vorderingen op openbare lichamen		1.127	1.033
Uitzettingen in 's Rijks schatkist		1.363	4.121
Overige vorderingen		8	12
Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar	3.4.4	7.826	8.891
Banksaldi		400	436
Kassaldi		2	3
Liquide middelen	3.4.5	402	439
Te ontvangen subsidies		172	1.097
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen		2.351	2.026
Overlopende activa	3.4.6	2.523	3.123
Totaal vlottende activa		10.799	12.493
Totaal activa		33.185	30.834

PASSIVA (€1.000)		31-12-2019	31-12-2018
Vaste passiva			
Algemene reserve		2.612	2.089
Bestemmingsreserves		820	833
Gerealiseerde resultaat		516	705
Eigen vermogen	3.4.7	3.948	3.627
Egalisatievoorzieningen		51	733
Voorzieningen	3.4.8	51	733
Onderhandse leningen van binnenlandse banken		7.644	8.112
Leaseverplichtingen		2.376	0
Overige langlopende schulden		168	0
Schulden met een looptijd van één jaar of langer	3.4.9	10.188	8.112
Totaal vaste passiva		14.187	12.472
Vlottende passiva			
Banksaldi		1.776	0
Overige schulden		7.579	2.625
Schulden met een looptijd korter dan één jaar	3.4.10	9.355	2.625
In het begrotingsjaar opgebouwde verplichtingen		7.386	8.931
Van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen		2.257	6.806
Overlopende passiva	3.4.11	9.643	15.737
Totaal vlottende passiva		18.998	18.362
Totaal passiva		33.185	30.834

3.2 Overzicht van baten en lasten

Onderstaande cijferoverzicht is opgesteld op basis van de huidige BBV-regels, die van toepassing zijn met ingang van 2018. De baten en lasten per programma (GGD, GHOR en RAV) vallen niet samen met de indeling in programma's omdat de overhead uit de programmaverantwoordingen er uitgehaald zijn en apart weergegeven.

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten in hoofdstuk 3.5 staan cijferoverzichten op basis van de oude BBV-regels. De baten en lasten per programma (GGD, GHOR en RAV) vallen dan samen met de indeling in programma's omdat de overhead er niet is uitgehaald. Hierdoor is een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk en zijn de integrale kosten per programma zichtbaar.

(€1.000)	Realisatie primaire taken 2019	Overhead	Realisatie 2019 incl overhead	Begroting 2019 na wijziging ⁴	Verschil	Begroting 2019 voor wijziging ⁵
Lasten						
Programma GGD	38.862	13.698	52.560	53.336	776	48.869
Programma GHOR	1.365	600	1.965	2.008	43	2.008
Programma RAV	25.675	4.351	30.026	30.306	280	28.749
Gerealiseerde lasten	65.902	18.649	84.551	85.650	1.099	79.626
Toevoegingen aan reserves GGD	87	386	473	462	-11	454
Toevoegingen aan reserves GHOR	0	0	0	0	0	0
Toevoegingen aan reserves RAV	0	0	0	0	0	0
Subtotaal toevoegingen aan reserves	87	386	473	462	-11	454
Totaal lasten	65.989	19.035	85.024	86.112	1.088	80.080
Baten						
Programma GGD	52.004	782	52.786	51.837	949	49.073
Programma GHOR	2.000	16	2.016	2.008	8	2.008
Programma RAV	30.022	48	30.070	30.306	-236	28.749
Gerealiseerde baten	84.026	846	84.872	84.151	721	79.830
Onttrekkingen uit reserves GGD	0	553	553	1.961	-1.408	250
Onttrekkingen uit reserves GHOR	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen uit reserves RAV	115	0	115	0	115	0
Subtotaal onttrekkingen uit reserves	115	553	668	1.961	-1.293	250
Totaal baten	84.141	1.399	85.540	86.112	-572	80.080
Saldo						
Programma GGD	13.142	-12.916	226	-1.499	1.725	204
Programma GHOR	635	-584	51	0	51	0
Programma RAV	4.347	-4.303	44	0	44	0
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	18.124	-17.803	321	-1.499	1.820	204
Onttrekkingen en toevoegingen reserves GGD	-87	167	80	1.499	-1.419	-204
Onttrekkingen en toevoegingen reserves GHOR	0	0	0	0	0	0
Onttrekkingen en toevoegingen reserves RAV	115	0	115	0	115	0
Subtotaal mutaties reserves	28	167	195	1.499	-1.304	-204
Gerealiseerde resultaat	18.152	-17.636	516	0	516	0

Toelichting

De toelichting van de baten en lasten per programma is opgenomen in paragraaf 3.5. De toelichting op de overschrijding van de lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid is opgenomen in paragraaf 2.5.6.

⁴ De begroting 2019 na wijziging is de 1^e begrotingswijziging 2019, vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 30 oktober 2019.

⁵ De begroting 2019 voor wijziging is de Programmabegroting 2019, vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 4 juli 2018.

3.3 Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling

3.3.1 Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) daarvoor geeft.

3.3.2 Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen en schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende aan arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten, bijvoorbeeld door reorganisaties, dient wel een verplichting opgenomen te worden.

3.3.3 Grondslagen voor de waardering van de balans

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Slijtende investeringen worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven in de verwachte gebruiksduur, waarbij rekening wordt gehouden met een eventuele restwaarde.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een bijzondere vermindering van de waarde als deze naar verwachting duurzaam is. In het begrotingsjaar heeft een dergelijke vermindering overigens niet plaatsgevonden. Dergelijke afwaarderingen worden teruggedraaid als ze niet langer noodzakelijk blijken.

De waardering en afschrijving van materiële vaste activa behorend tot het programma RAV die vallen onder de voorschriften van de NZa kunnen te eniger tijd worden gewijzigd door de NZa. In die gevallen prevaleren de voorschriften ter zake van NZa.

Gronden en terreinen altijd geactiveerd, maar niet afgeschreven. Activa met een verkrijgingsprijs van minder dan €5.000 (GGD en GHOR) of €2.500 (RAV) en investeringen in en onderhoud van kunstwerken worden niet geactiveerd.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn in de volgende tabel vermeld.

Omschrijving	Afschrijvingstermijn
Bedrijfsgebouwen	
Bedrijfsgebouwen RAV	50 jaar
Bedrijfsgebouwen	40 jaar
Renovatie en restauratie	25 jaar
Kantineopbouw Parmentierweg te Leiden	20 jaar
Verbouwingen	15 jaar
Verbouwingen RAV	10 jaar
Vervoermiddelen	
Ambulances RAV; overige vervoermiddelen RAV; overige vervoermiddelen	5 jaar
Machines, apparaten en installaties	
Nieuwe technische installaties in bedrijfsgebouwen	15 jaar
Veiligheidsvoorzieningen bedrijfsgebouwen; veiligheidsvoorzieningen RAV; noodstroomvoorziening; röntgenapparatuur; audiometers; hogedrukreiniger RAV	10 jaar
Overige kantoorapparatuur	5 jaar
Overige materiële vaste activa	
Vrijdbaar archief en documentatiecentrum	15 jaar
Meubilair; nagelvaste voorzieningen bedrijfsgebouwen; kantoorinventaris en overige bedrijfsmiddelen RAV	10 jaar
Telefooninstallaties; verbindingssystemen/-netwerk RAV	5 jaar
Kantoorautomatisering, automatiseringsapparatuur, -infrastructuur en software	5 jaar
Overige kantoorinventaris; medische inventaris RAV en (overige) voorzieningen (in gebouwen)	5 jaar

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Vorraden

De voorraden gereed product en handelsgoederen zijn gewaardeerd tegen historische kostprijs.

Uitzettingen met een looptijd korter dan één jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Overlopende activa

De overlopende activa worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting of het voorzienbare verlies. De onderhoudsvoorziening gebouw volgt een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan het pand aan de Parmentierweg te Leiden. De overige voorzieningen zijn gebaseerd op (jaarlijkse) schattingen van de te verwachten kosten.

Schulden met een looptijd van één jaar of langer

Vaste schulden worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vennootschapsbelasting (vpb)

Met ingang van 1 januari 2016 is het wetsvoorstel Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen in werking getreden. In verband daarmee heeft de RDOG Hollands Midden de vpb-positie fiscaal getoetst, in de zin dat de RDOG Hollands Midden aan de hand van de per 1 januari 2016 geldende wetgeving heeft beoordeeld of en in hoeverre zij in beginsel vpb-plichtig is en zo ja of en in hoeverre zij een beroep kan doen op een subjectieve of objectieve vrijstelling. Op grond van de fiscale toetsing concludeert de RDOG Hollands Midden dat de activiteiten niet leiden tot vpb-plicht respectievelijk tot heffing van vpb. Derhalve is in de jaarrekening geen rekening gehouden met vpb.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de RDOG Hollands Midden gewaarborgd zijn, is buiten telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen.

3.3.4 Nieuwe BBV-regelgeving

Op 17 maart 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. Voor gemeenschappelijke regelingen gelden de wijzigingen vanaf het begrotingsjaar 2018. De aanleiding van de wijziging was de wens om de kaderstellende en controlerende rol van de gemeenteraden en de horizontale sturing door de gemeenteraden te versterken.

De belangrijkste wijzigingen in de begroting en verantwoording 2018 van de RDOG Hollands Midden zijn het inzicht in overheadkosten en de financiële kengetallen.

- Inzicht in overheadkosten
- Uniforme indeling in taakvelden
- Uniforme basisset van financiële kengetallen en beleidsindicatoren

De wijzigingen zijn grotendeels technisch van aard. Hieronder volgt een korte toelichting per wijziging

Inzicht in overheadkosten

Het vernieuwde BBV schrijft voor om de baten en lasten van de overhead in een apart overzicht in het programmaplan op te nemen. In de programma's zelf worden alleen de baten en lasten opgenomen die direct betrekking hebben op het primaire proces, dus zonder toegerekende overhead. Dit heeft tot doel om op eenvoudige wijze inzicht te geven in de totale kosten van de overhead voor de gehele organisatie.

De definitie van overhead luidt 'alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces'. Door opname van de overhead in een apart overzicht in het programmaplan vervalt de toerekening van overheadkosten aan programma's.

De totale RDOG-begroting in de oude indeling is uiteraard hetzelfde als die volgens de nieuwe regelgeving. Om de gelegenheid te bieden om ook de integrale kosten per programma te zien, dus inclusief overhead, zijn ook de cijfers volgens de oude BBV-indeling opgenomen.

Uniforme indeling in taakvelden

Om tot betrouwbare informatie voor interne sturing en externe vergelijkbaarheid te komen, schrijft het BBV een uniforme indeling in taakvelden voor. De bijbehorende baten en lasten worden aan die taakvelden toegerekend.

De taakveldindeling vervangt de functionele indeling die nu voor rapportagedoeleinden aan bijvoorbeeld het CBS (Iv3) wordt gebruikt. Bij deze begroting is voor ieder programma ook de taakveldindeling opgenomen, zowel zonder als met toerekening van de overhead aan de taakvelden.

Uniforme basisset van financiële kengetallen en beleidsindicatoren

Het BBV schrijft een uniforme lijst van indicatoren voor om beter te kunnen sturen op effecten van beleid en om gemeenten onderling te kunnen vergelijken.

3.4 Toelichting op de balans

3.4.1 Materiële vaste activa

Het hierna opgenomen overzicht geeft het verloop van de boekwaarde van de overige investeringen met een economisch nut weer.

(€1.000)	Gebouwen	Vervoer- middelen	Machines apparaten installaties	Overige (ICT)	Overige	Totaal
Aanschafwaarde	20.502	5.803	2.633	3.929	1.957	34.824
Cumulatieve afschrijvingen	-6.570	-5.181	-1.315	-2.192	-1.253	-16.511
Boekwaarde per 1 januari	13.932	622	1.318	1.737	704	18.313
Investeringen	11	4.487	1.348	493	125	6.464
Afschrijvingen	-751	-371	-408	-620	-235	-2.385
Desinvesteringen	-48	-2.257	-32	-144	-57	-2.538
Afschrijvingen desinvesteringen	30	2.248	29	143	56	2.506
Mutaties	-758	4.107	937	-128	-111	4.047
Aanschafwaarde	20.465	8.033	3.949	4.278	2.025	38.750
Cumulatieve afschrijvingen	-7.291	-3.304	-1.694	-2.669	-1.432	-16.390
Boekwaarde per 31 december	13.174	4.729	2.255	1.609	593	22.360

3.4.2 Financiële vaste activa

Het verloop van de financiële vaste activa gedurende het boekjaar is in het volgende overzicht weergegeven.

(€1.000)	31-12-2018	Toevoeging	Ontvangst	31-12-2019
Lening aan personeelstichting RDOG Hollands Midden	28	0	2	26
Totaal	28	0	2	26

In 2008 is een 20-jarige lening uitgegeven aan de personeelstichting RDOG Holland Midden voor de aankoop van een sloep. Deze sloep dient als onderpand van de lening. In verband met onvoorziene onderhoudskosten is in 2018 een aanvullende lening verstrekt. Op het leningbedrag wordt met ingang van 2019 €2k per jaar afgelost.

3.4.3 Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden kunnen als volgt worden gespecificeerd.

(€1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Vaccins	48	40
Totaal	48	40

3.4.4 Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

De uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar zijn als volgt gespecificeerd.

(€1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Debiteuren	5.503	3.912
Vorderingen op openbare lichamen	1.127	1.033
Uitzettingen in Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	1.363	4.121
Overige vorderingen	8	12
Voorziening dubieuze debiteuren	-175	-187
Totaal	7.826	8.891

Schatkistbankieren

Onderstaand overzicht toont het gemiddelde saldo van de liquide middelen die buiten de schatkist zijn gebleven.

(€1.000)	1e kwartaal	2e kwartaal	3e kwartaal	4e kwartaal
Gemiddeld saldo per kwartaal	-715	-507	-978	-632
Limiet	642	642	642	642
Ruimte ten opzichte van de limiet	1.357	1.149	1.620	1.274

Het maximale gemiddelde saldo per kwartaal van buiten de schatkist gebleven middelen is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal van de primitieve begroting. Dat is een bedrag van €79.515k x 0,75% = €596k.

Het gemiddelde saldo van buiten de schatkist gebleven middelen bedraagt €0k (2018: 74k). Negatieve saldi zijn als nihil verantwoord. De gemiddelde liquiditeit van de RDOG Hollands Midden is €1.012k (2018: €331k). De organisatie heeft een gemiddeld bedrag van €7.697k uitstaan als opgenomen kredietfaciliteit.

3.4.5 Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten.

(€1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Banksaldi	400	436
Kassaldi	2	3
Totaal	402	439

Het rekening-courant bij de huisbankiers is niet rentedragend.

3.4.6 Overlopende activa

De post overlopende activa kan als volgt onderscheiden worden.

(€1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Nog te ontvangen subsidies⁶	172	1.097
Nog te ontvangen bedragen	1.572	705
Vooruitbetaalde bedragen	779	1.321
Overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen⁷	2.351	2.026
Totaal	2.523	3.123

⁶ De post 'nog te ontvangen subsidies' betreft 'de van de Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel'.

⁷ De post 'overige nog te ontvangen en vooruitbetaalde bedragen' betreft 'overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen'.

Nog te ontvangen subsidies

De volgende tabel bevat een specificatie van de nog te ontvangen subsidies.

(€1.000)	31-12 2018	Toevoegingen	Afboeking	31-12 2019
Jong leren eten, RVO	0	49	-40	9
Amigos-MRSA, RIVM	0	9	0	9
Rijk	0	58	-40	18
Veilig Thuis Leiden	331	0	-331	0
Veilig Thuis Katwijk	245	0	-245	0
PZJ CJG Dienstverlening	192	0	-192	0
Veilig Thuis Leiderdorp	103	0	-103	0
Veilig Thuis Kaag en Braassem	99	0	-99	0
Veilig Thuis Oegstgeest	88	0	-88	0
Veilig Thuis Zoeterwoude	31	0	-31	0
Aanvullende diensten PZJ, Gemeente Hillegom	3	98	-101	0
Aanvullende diensten PZJ, Gemeente Waddinxveen	2	0	0	2
Jeugd Preventie Team Nieuwkoop	2	0	-2	0
Aanvullende diensten PZJ, Gemeente Noordwijkerhout	1	0	-1	0
Gezamenlijk inschatten van Zorgbehoeften, ZonMw	0	34	0	34
VVE - Coördinatiepunt, Brede School Gouda	0	28	0	28
Aanvullende diensten PZJ, Gemeente Noordwijk	0	20	0	20
Verbeterde bereikbaarheid 2018, ZonMw	0	20	0	20
Project Wijzer in de wijk	0	13	0	13
Verbeterde bereikbaarheid, ZonMw	0	48	-40	8
Aanvullende diensten PZJ, Gemeente Kaag en Braassem	0	14	-7	7
Asg PrEP, Gemeente Rotterdam	0	5	0	5
1Gezin1Plan, Gemeente Krimpenerwaard	0	5	0	5
Aanvullende diensten PZJ, Gemeente Zoeterwoude	0	5	0	5
Aanvullende diensten PZJ, Kaag en Braassem, Driemaster	0	26	-22	4
1Gezin1Plan, Gemeente Voorschoten	0	2	0	2
Aanvullende diensten PZJ, Gemeente Voorschoten	0	20	-19	1
Aanvullende diensten PZJ, Gemeente Teylingen	0	120	-120	0
Overige Nederlandse overheidslichamen	1.097	458	-1.401	154
Nog te ontvangen subsidies van overheidslichamen	1.097	516	-1.441	172

3.4.7 Eigen vermogen**Algemene reserve**

De RDOG Hollands Midden heeft een algemene reserve GGD voor het opvangen van eventuele tegenvallers in de bedrijfsvoering van de GGD-sectoren.

De RDOG Hollands Midden heeft een algemene reserve GHOR voor het opvangen van eventuele tegenvallers in de bedrijfsvoering van de GHOR.

De RDOG Hollands Midden heeft een Reserve Aanvaardbare Kosten (RAK) voor het opvangen van fluctuaties in de exploitatie van de RAV. Het resultaat dient volledig ten goede te komen aan de RAV. Indien de gelden van de RAK niet worden besteed aan de RAV, dan wordt dat bedrag door de zorgverzekeraars in mindering gebracht op het initiële budget van het daaropvolgende boekjaar.

Bestemmingsreserves

De RDOG Hollands Midden heeft per einde boekjaar de volgende bestemmingsreserves:

- reserve verplichtingen voormalig personeel GGD
- reserve markttaken GGD
- reserve OvDG
- reserve huisvesting RAV

De reserve verplichtingen voormalig personeel wordt voor het programma GGD ingesteld om de kosten van WW-uitkeringen en het risico op ontslagvergoedingen te kunnen dragen. De dotatie is 0,1% van de brutolonen van medewerkers als compensatie voor het 3^e WW-jaar conform de cao CAR-UWO en 0,9% over de loonkosten GGD.

De reserve markttaken GGD is ingesteld om de risico's op markttaken op te vangen, zoals wachtgeldrisico. De toevoeging aan de reserve markttaken bestaat uit 8% van de loonkosten van de markttaken. Deze toevoeging is

structureel in de begroting opgenomen. Bij de opstelling van het jaarverslag wordt de feitelijke toevoeging bepaald op basis van het jaarresultaat en de werkelijke loonkosten in dat jaar van de betreffende marktaak.

De GHOR heeft een reserve project Officieren van Dienst Geneeskundig (OvDG) om de kosten van de werving en opleiding van crisisfunctionarissen GHOR te bekostigen.

De RAV heeft een reserve huisvesting RAV. Onttrekkingen hieraan geschieden op basis van de werkelijke onderhoudskosten, waaraan een meerjaren onderhoudsplan voor groot onderhoud aan de RAV-gebouwen ten grondslag ligt. De reserve is eind 2019 geheel uitgenut en zal in 2020 worden opgeheven.

Toelichting op het eigen vermogen

Hieronder staat het eigen vermogen na de bestemming van het resultaat over het boekjaar 2018.

De saldi per 31 december 2018 zijn overgenomen uit de jaarrekening 2018. Na de verdeling van het resultaat over 2018 resteert het saldo per 1 januari 2019. Dit staat in de laatste cijferkolom.

(€1.000)	31-12-2018	Mutaties	Resultaat	01-01-2019
Algemene reserve GGD	1.910	0	236	2.146
Algemene reserve GHOR	110	-16	0	94
Reserve aanvaardbare kosten RAV	69	0	433	502
Algemene reserve	2.089	-16	669	2.742
Reserve verpl voormalig personeel GGD	358	0	0	358
Reserve markttaken GGD	283	0	0	283
Reserve project OvDG (GHOR)	77	16	36	129
Reserve huisvesting RAV	115	0	0	115
Bestemmingsreserves	833	16	36	885
Subtotaal	2.922	0	705	3.627
Onverdeeld gerealiseerd resultaat	705	0	-705	0
Eigen vermogen	3.627	0	0	3.627
GGD	2.787			2.787
GHOR	223			223
RAV	617			617
Eigen vermogen	3.627			3.627

De volgende tabel geeft de vermogensmutaties in het boekjaar weer. Van ieder programma zijn de vermogensmutaties over het jaar 2019 weergegeven en in de laatste kolom staat de stand per eind 2019.

(€1.000)	01-01-2019	Δ GGD	Δ GHOR	Δ RAV	31-12-2019
Algemene reserve GGD	2.146	-130	0	0	2.016
Algemene reserve GHOR	94	0	0	0	94
Reserve aanvaardbare kosten RAV	502	0	0	0	502
Algemene reserve	2.742	-130	0	0	2.612
Reserve verpl voormalig personeel GGD	358	-37	0	0	321
Reserve markttaken GGD	283	87	0	0	370
Reserve project OvDG (GHOR)	129	0	0	0	129
Reserve huisvesting RAV	115	0	0	-115	0
Bestemmingsreserves	885	50	0	-115	820
Subtotaal	3.627	-80	0	-115	3.432
Onverdeeld gerealiseerd resultaat	0	306	51	159	516
Eigen vermogen	3.627	226	51	44	3.948
GGD	2.787	226			3.013
GHOR	223		51		274
RAV	617			44	661
Eigen vermogen	3.627	226	51	44	3.948

Het eigen vermogen is gestegen met €468k door de storting in de reserve verplichtingen voormalig personeel (€386k) en de reserve markttaken GGD (€87k), de onttrekking uit de algemene reserve GGD (-€130k), de onttrekking uit de reserve verplichtingen voormalig personeel (-€256k -€167k = -€423k) de onttrekking uit de reserve huisvesting RAV (-€115k) en het voordelig gerealiseerde resultaat van de programma's GGD (€306k), GHOR (€51k) en RAV (€306k). Na de mutaties van de reserves sluit elk programma af met een positief saldo. Het resterende nog te bestemmen resultaat is €663k.

Het Algemeen Bestuur heeft op 30 oktober 2019 bij het vaststellen van de 1^e begrotingswijziging 2019 dotaties aan de reserve verplichtingen voormalig personeel (€380k) en de reserve markttaken GGD (€82k), alsmede onttrekkingen uit de algemene reserve GGD (-€130k en -€300k) en de onttrekking aan de reserve verplichtingen voormalig personeel (€250k) goedgekeurd.

De reserve markttaken GGD en de reserve huisvesting RAV worden als structurele reserves aangemerkt. De overige reserves zijn incidentele reserves.

In de volgende tabel zijn de stortingen en onttrekkingen apart zichtbaar gemaakt.

(€1.000)	01-01-2019	Stortingen	Onttrekkingen	Resultaat	31-12-2019
Algemene reserve GGD	2.146	0	-130	0	2.016
Algemene reserve GHOR	94	0	0	0	94
Reserve aanvaardbare kosten RAV	502	0	0	0	502
Algemene reserve	2.742	0	-130	0	2.612
Reserve verpl voormalig personeel GGD	358	386	-423	0	321
Reserve markttaken GGD	283	87	0	0	370
Reserve project OvDG (GHOR)	129	0	0	0	129
Reserve huisvesting RAV	115	0	-115	0	0
Bestemmingsreserves	885	473	-538	0	820
Subtotaal	3.627	473	-668	0	3.432
Onverdeeld gerealiseerd resultaat	0	0	0	516	516
Eigen vermogen	3.627	473	-668	516	3.948
GGD	2.787	473	-553	0	2.707
GHOR	223	0	0	0	223
RAV	617	0	-115	0	502
Onverdeeld resultaat	0	0	0	516	516
Eigen vermogen	3.627	473	-668	516	3.948

3.4.8 Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen wordt in het hierna opgenomen overzicht weergegeven.

(€1.000)	31-12-2018	Storting	Onttrekking	Vrijval	31-12-2019
Meerjaren onderhoud Parmentierweg Leiden	733	55	-5	-783	0
Onderhoud ambulances	0	51	0	0	51
Kostenegalisatie	733	106	-5	-783	51

Kostenegalisatie

Eind 2016 is het meerjarenonderhoudsplan van het hoofdkantoor aan de Parmentierweg 49 te Leiden geactualiseerd en opgesteld voor de periode 2017-2026. Het begrote onderhoud over deze periode is €1.435k. De voorziening was €699k en jaarlijks wordt €80k toegevoegd aan de voorziening, waardoor over de gehele periode €1.499k beschikbaar is voor het meerjaren onderhoud. In de jaren 2017 t/m 2019 heeft voor €131k onderhoud plaatsgevonden. Er is ten opzichte van het onderhoudsplan sprake van minder verricht onderhoud met een omvang van €433k. In 2019 is €55k toegevoegd aan de voorziening en hebben voor €5k onderhoudsuitgaven plaatsgevonden. Omdat de voorziening geen goed beeld meer geeft van de verwachte onderhoudsverplichtingen is deze in zijn geheel vrijgevallen.

Voor het onderhoud van de ambulances heeft de RAV een onderhoudsvoorziening gevormd.

3.4.9 Schulden met een looptijd van één jaar of langer

Deze balanspost betreft vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer en bevat onderhandse leningen van binnenlandse banken en financiële instellingen en verplichtingen uit hoofde van vaststellingsovereenkomsten.

(€1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Onderhandse leningen	7.644	8.112
Financial lease ambulances	2.376	0
Vaststellingsovereenkomsten	168	0
Totaal	10.188	8.112

De RDOG Hollands Midden heeft vier langlopende leningen opgenomen bij de BNG Bank. Het rentepercentage van de lening voor het gebouw aan de Parmentierweg 49 te Leiden staat gedurende de gehele looptijd vast. De rentepercentages van de drie leningen voor de RAV staan tot 2 januari 2037 vast.

Bij de ING Bank is in 2019 een financial lease overeenkomst afgesloten voor de aanschaf van ambulances. De looptijd is 58 maanden. De RDOG Hollands Midden heeft ten gunste van de lessor een pandrecht gevestigd op het bedrijfsmiddel en de verzekering van het bedrijfsmiddel als aanvullende zekerheid verschaft.

(€1.000)	Nummer	Hoofdsom	Start	Looptijd	Rente
Lening Parmentierweg, Leiden	4096855	6.400	2003	20 jaar	4,35%
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	40106139	4.000	2011	50 jaar	4,95%
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	40106499	2.000	2011	50 jaar	5,25%
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	40107567	1.400	2012	49½ jaar	3,52%
Financial lease ambulances RAV	203948-MX-0	max. 4.500	2019	58 mnd	1,25%

Hieronder staat de onderverdeling en het verloop van de vaste schulden met een looptijd langer dan één jaar. Na de kolom met de stand per 31 december van het boekjaar is weergegeven wat het aandeel in leningbedrag is waarvan de resterende looptijd nog meer dan 5 jaar. In de laatste kolom staat het rentebedrag over de lening in het boekjaar. De aflossingen op de langlopende leningen vinden jaarlijks plaats per 1 januari voor de leningen van de RAV en per 1 maart voor de Lening Parmentierweg, Leiden.

(€1.000)	31-12-2018	Aflossing	31-12-2019	>5 jaar	Rente 2019
Lening Parmentierweg, Leiden	1.600	-320	1.280	0	58
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	3.520	-80	3.440	3.040	170
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	1.760	-40	1.720	1.520	90
Lening nieuwbouw Leiden en Gouda, RAV	1.232	-28	1.204	1.064	42
Subtotaal onderhandse leningen	8.112	-468	7.644	5.624	360
Financial lease ambulances	0	-18	2.376	0	2
Totaal	8.112		10.020		

3.4.10 Schulden met een looptijd korter dan één jaar

Deze post omvat de volgende netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar.

(€1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Banksaldi	1.776	0
Kasgeldlening	5.000	0
Crediteuren	2.579	2.625
Overige schulden	7.579	2.625
Totaal	9.355	2.625

De banksaldi zijn niet rentedragend. De kasgeldlening heeft een looptijd van een maand, het rentepercentage is 0,00%.

3.4.11 Overlopende passiva

De specificatie van de post overlopende passiva is als volgt:

(€1.000)	31-12-2019	31-12-2018
Loonheffing en pensioenpremies	4.430	3.900
Overige nog te betalen lasten	2.797	1.128
Te verrekenen met zorgverzekeraars	64	3.786
Omzetbelasting	95	117
In het begrotingsjaar opgebouwde verplichtingen⁸	7.386	8.931
Vooruitontvangen gemeentelijke bijdragen per inwoner	1.847	6.279
Voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel	376	414
Voorschotten en vooruit ontvangen	34	113
Van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen⁹	2.257	6.806
Totaal	9.643	15.737

De te ontvangen omzetbelasting is in de jaarrekening gesaldeerd met de nog te betalen omzetbelasting.

Voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel

De volgende tabel bevat een specificatie van de voorschotbedragen met een specifiek bestedingsdoel.

(€1.000)	31-12-2018	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2019
Regionaal zorgnetwerk ABR Holland West	199	116	-199	116
VWS Antibiotica Resistentie	42	0	-42	0
Rijk	241	116	-241	116
ZonMw wijzer in de wijk	74	94	-74	94
ZonMw niet acute zorg personen met verward gedrag	67	0	-67	0
Hara Leiden	16	0	-16	0
vCJG	7	0	-7	0
Monitor OGGZ Leiden	5	12	-17	0
ZonMw Soc makelaar mjb AGZ algemeen	4	0	-4	0
Pilot Positieve Gezondheidsgesprek	0	39	0	39
Ondersteuningsteam VO Brede school Gouda	0	39	0	39
Wvggz gemeente Zuidplas	0	27	0	27
Rotterdam 2e lijnszorg med. Milieukunde	0	10	0	10
Aanvullende diensten PZJ gemeente Zuidplas	0	9	0	9
Aanvullende diensten PZJ gemeente Leiderdorp	0	23	-14	9
Aanvullende diensten PZJ gemeente Noordwijk	0	44	-36	8
Aanvullende diensten PZJ gemeente Lisse	0	13	-6	7
Subsidie Ouderteam gemeente Katwijk	0	7	0	7
Aanvullende diensten PZJ gemeente Oegstgeest	0	6	0	6
Aanvullende diensten PZJ gemeente Noordwijk	0	5	0	5
Overige Nederlandse overheidslichamen	173	328	-241	260
Vooruit ontvangen subsidies	414	444	-482	376

⁸ De post 'in het begrotingsjaar opgebouwde verplichtingen' betreft 'verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidsgelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume'.

⁹ De post 'van overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen' betreft de 'van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren'.

3.4.12 Niet uit de balans blijvende financiële verplichtingen

De RDOG Hollands Midden is voor een aantal toekomstige jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijvende, financiële verplichtingen. Hierna volgt een opsomming van de belangrijkste van deze verplichtingen.

Huurverplichtingen

De looptijd van de huurverplichtingen inzake onroerend goed verschilt per gehuurd object. De totale jaarlijkse verplichting bedraagt voor het programma GGD €518k. De grootste post betreft huurverplichtingen rond de vestiging in Gouda (€379k) met een looptijd tot aan 2024. De overige verplichtingen lopen door tot in 2020.

Daarnaast bedragen de huur- en serviceverplichtingen voor JGZ-locaties €803k. De meeste verplichtingen (€607k) lopen af ultimo 2022. Enkele verplichtingen kennen een langere looptijd en lopen door tot aan 2031. Deze huren en overige huisvestingskosten worden jaarlijks door de betrokken gemeenten vergoed.

De GHOR heeft huurverplichtingen van €43k en €65k voor de crisisorganisatie GHOR.

De RAV heeft huurverplichtingen inzake onroerend goed. De totale jaarlast bedraagt €396k. De looptijd van de huurverplichtingen verschilt per standplaats. Naast de huurverplichting Vondellaan Leiden met een looptijd van 25 jaar, heeft geen van de verplichtingen een looptijd langer dan 5 jaar.

Verplichtingen uit hoofde van meerjarige overeenkomsten

Deze verplichtingen betreffen overeenkomsten ter zake van softwarelicenties, mobiele telefonie en dergelijke met een inkoopwaarde van circa €2,5m per jaar en verplichtingen uit hoofde van investeringen en onderhoudscontracten van de RAV van €0,8m per jaar. De overeenkomsten hebben verschillende looptijden.

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Dit betreft de in de volgende tabel vermelde saldi. Het saldo van de opgebouwde vakantiegelden betreft alleen de RAV, bij de programma's GGD en GHOR zijn de opgebouwde vakantiegelden door de invoering van het individueel keuzebudget de in de exploitatie verantwoord. Het bedrag aan niet opgenomen vakantie-uren betreft voor de programma's GGD en GHOR €2.486k (2018: €2.334k) en voor de RAV €799k (2018: €647).

(€1.000)	GGD GHOR	RAV	31-12-2019	GGD GHOR	RAV	31-12-2018
Opgebouwde vakantiegelden	0	539	539	0	472	472
Niet opgenomen vakantie-uren	2.486	799	3.285	2.334	647	2.981
Overwerk, onregelmatigheidstoelagen en PLB-uren	0	821	821	0	710	710
Totaal	2.486	2.159	4.645	2.334	1.829	4.163

Verplichtingen RAV inzake functioneel leeftijdsontslag

Per 1 januari 2006 is het Flexibel Pensioen en Uittreden (FPU) afgeschaft. Partijen zijn overeengekomen dat de overbrugging van personeel in de leeftijd van 62 tot 62 jaar en 9 maanden onder andere gedekt zal worden door de inkoop van extra pensioen door de werkgever. Deze inkoop zal voor een deel van de werknemers plaatsvinden door een directe afstorting bij het ABP en voor het overige deel op het moment dat de werknemer 53 jaar wordt.

3.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Hierna volgen de toelichtingen van de baten en lasten per programma. De financiële overzichten zijn onderverdeeld naar economische categorieën en worden gevolgd door een beknopte tekstuele toelichting.

3.5.1 Programma Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)

Financieel overzicht GGD (volgens BBV, zonder overhead)

Hieronder is het overzicht van de baten en lasten opgenomen, onderverdeeld naar economische categorieën.

In het overzicht is, conform de nieuwe BBV-regels, de overhead geëlimineerd en in een apart overzicht vermeld, waardoor de baten en lasten van de primaire taken zichtbaar worden. De nieuwe regels zijn van toepassing vanaf het boekjaar 2018.

Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht. Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie is deze informatie wel opgenomen in het financieel overzicht op basis van integrale kosten, dus zonder dat de overhead uit de baten en lasten van het programma zijn geëlimineerd. Dit overzicht staat in paragraaf 3.6, waarin ook de toelichting op de baten en lasten is opgenomen.

(€1.000)	Realisatie 2019 incl overhead	Overhead	Realisatie primaire taken 2019	Begroting 2019 na wijziging	Vershil
Salarissen en sociale lasten	38.616	7.587	31.029	31.126	97
Tijdelijk personeel	3.458	771	2.687	2.653	-34
Overige personeelslasten	1.848	978	870	766	-104
Subtotaal personeelslasten	43.922	9.336	34.586	34.545	-41
Kapitaallasten	898	800	98	106	8
Huisvesting	1.968	1.008	960	872	-88
Organisatiekosten	5.554	3.160	2.394	2.363	-31
Materialen	832	15	817	822	5
Voorzieningen	-710	-710	0	0	0
Kosten meldkamer	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	96	89	7	-2	-9
Subtotaal overige lasten	8.638	4.362	4.276	4.161	-115
Lasten	52.560	13.698	38.862	38.706	-156
Gemeenten BPI/BPK	37.668	0	37.668	37.705	-37
Gemeenten overig	8.254	285	7.969	8.348	-379
Derden	4.928	479	4.449	4.113	336
Zorgverzekeraars	0	0	0	0	0
Rijk	1.703	0	1.703	1.013	690
Baten vorig boekjaar	233	18	215	180	35
Baten	52.786	782	52.004	51.359	645
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	226	-12.916	13.142	12.653	489
Storting reserves	-473	-386	-87	-82	-5
Onttrekking reserves	553	553	0	-1.354	1.354
Gerealiseerde resultaat	306	-12.749	13.055	11.217	1.838

Baten en lasten per taakveld

In de volgende tabel zijn de lasten en baten per taakveld opgenomen.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
0.1	Bestuur	0	90	-90	-26	-64
0.5	Treasury	0	58	-58	-87	29
0.7	Algemene en overige uitkeringen	37.668	0	37.668	37.705	-37
1.2	Openbare orde en veiligheid	4	291	-287	-205	-82
7.1	Volksgesondheid	14.332	38.423	-24.091	-24.734	643
	Subtotaal voor mutatie reserves	52.004	38.862	13.142	12.653	489
0.10	Mutaties reserves	553	473	80	-1.436	1.516
	Programma GGD	52.557	39.335	13.222	11.217	2.005
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	782	13.698	-12.916	-11.217	-1.699
	Programma GGD plus overhead	53.339	53.033	306	0	306

Baten en lasten na verdeling van overhead over taakvelden

Om de transparantie te bevorderen moet volgens de nieuwe BBV-regelgeving de overhead volgens vastgestelde criteria over de taakvelden worden verdeeld. Bij de RDOG Hollands Midden is dat gedaan naar rato van het aantal fte per activiteit behorende bij een taakveld. Vanuit de direct toe te rekenen lasten en baten aan een taakveld alsmede de toe te rekenen overhead ontstaat een saldo per taakveld.

Het saldo van taakveld 0.7 'Algemene en overige uitkeringen' is de BPI/BPK. Taakveld 1.2 betreft de activiteiten voor lijkschouw.

Hieronder staan de saldi per taakveld na verdeling van de overhead. Het subtotaal voor mutatie reserves sluit aan bij het overzicht waarbij overhead niet is geëlimineerd. Deze staat in paragraaf 3.6.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
0.7	Algemene en overige uitkeringen	37.668	0	37.668	37.705	-37
1.2	Openbare orde en veiligheid	4	395	-391	-298	-93
7.1	Volksgesondheid	15.114	52.165	-37.051	-35.971	-1.080
	Subtotaal voor mutatie reserves	52.786	52.560	226	1.436	-1.210
0.10	Mutaties reserves	553	473	80	-1.436	1.516
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	0	0	0	0	0
	Programma GGD plus overhead	53.339	53.033	306	0	306

Subsidieprojecten

Onderstaande tabel bevat een overzicht van de subsidieprojecten met een omvang van meer dan €100k. Het saldo van de ontvangen en bestede bedragen wordt in overleg met de betreffende gemeente afgewikkeld. In onderstaande tabel is de laatste kolom gelijk aan de subsidie minus de besteding van de subsidiegelden. De nog te ontvangen bedragen zijn in de jaarrekening verantwoord in de post 'vorderingen op openbare lichamen'.

Gemeente	Beschikking	Onderwerp	Subsidie	Ontvangen	Besteed	Saldo
Leiden	4662808	Veilig Thuis (Adv/Meldp huis.Geweld.&kind.mishand)	875.706	875.706	875.706	0
Leiden	4662456	CTC Wijkgerichte gezondheidsbevordering				
Leiden	4662814	Leiden	247.540	247.540	247.540	0
		Verslavingspreventie regionaal	247.154	247.154	247.154	0
Leiden	4662815	CJG Dienstverlening	210.960	210.960	210.960	0
Leiden	4662485	Meldpunt Zorg en Overlast en bemoeizorg	173.445	173.445	173.445	0
Gouda	1186369 /	Veilig Thuis (Adv/Meldp huis.Geweld.&kind.mishand)				
	20191077		321.732	321.732	321.732	0
Gouda	20194077	CJG Dienstverlening	172.224	172.224	172.224	0
Gouda	20194077	Lokale diensten Gouda	167.683	167.683	167.683	0
Gouda	20194077	Preventieve Logopedische Zorg	146.509	146.509	146.509	0
Rotterdam	19MO00779	SOA -Sense (Algemene Seksuele Gezondheid) VWS	575.881	575.881	575.881	0
Alphen aan den Rijn	190286	CJG Dienstverlening	251.544	251.544	251.544	0
Bodegraven-Reeuwijk	Z/18/065748 /					
	DOC-19088434	CJG Dienstverlening	138.284	138.284	138.284	0
Noordwijk	1187	Aanvullende diensten JGZ 2019	130.092	130.092	130.092	0
Waddinxveen	Z/18/019497-55218	CJG Dienstverlening en cursusbureau/ logopedie screening	127.705	127.705	127.705	0
Zuidplas	U18.005305	CJG Dienstverlening	124.244	124.244	124.244	0
JGZ Zuid-Holland West	1244	Over. taken PZJ: publ. gezond.zorg Asielz. (PGA)	122.027	122.027	122.027	0
Krimpenerwaard	18-0021190	Preventieve Logopedische Zorg	111.188	111.188	111.188	0
	per factuur					
Nieuwkoop	18.22977	Aanvullende diensten JGZ 2019	109.914	109.914	109.914	0

3.5.2 Programma Geneeskundige Hulpverlening (GHOR)

Financieel overzicht GHOR (volgens BBV, zonder overhead)

Hieronder is het overzicht van de baten en lasten opgenomen, onderverdeeld naar economische categorieën.

In het overzicht is, conform de nieuwe BBV-regels, de overhead geëlimineerd en in een apart overzicht vermeld. De nieuwe regels zijn van toepassing vanaf het boekjaar 2018.

Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht. Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie is deze informatie wel opgenomen in het financieel overzicht op basis van integrale kosten, dus zonder dat de overhead uit de baten en lasten van het programma zijn geëlimineerd. Dit overzicht staat in paragraaf 3.6, waarin ook de toelichting op de baten en lasten is opgenomen.

(€1.000)	Realisatie 2019 incl overhead	Overhead	Realisatie primaire taken 2019	Begroting 2019 na wijziging	Verschil
Salarissen en sociale lasten	1.415	457	958	810	-148
Tijdelijk personeel	26	0	26	244	218
Overige personeelslasten	34	18	16	46	30
Subtotaal personeelslasten	1.475	475	1.000	1.100	100
Kapitaallasten	69	12	57	56	-1
Huisvesting	40	0	40	42	2
Organisatiekosten	368	110	258	278	20
Materialen	1	0	1	1	0
Voorzieningen	0	0	0	9	9
Kosten meldkamer	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	12	3	9	30	21
Subtotaal overige lasten	490	125	365	416	51
Lasten	1.965	600	1.365	1.516	151
Gemeenten BPI/BPK	1.999	0	1.999	1.999	0
Gemeenten overig	0	0	0	0	0
Derden	12	11	1	9	-8
Zorgverzekeraars	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0
Baten vorig boekjaar	5	5	0	0	0
Baten	2.016	16	2.000	2.008	-8
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	51	-584	635	492	143
Storting reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0
Gerealiseerde resultaat	51	-584	635	492	143

Baten en lasten per taakveld

In de volgende tabel zijn de lasten en baten per taakveld opgenomen.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
0.7	Algemene en overige uitkeringen	1.999	0	1.999	1.999	0
0.8	Overige baten en lasten	0	0	0	-1	1
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	1	1.365	-1.364	-1.506	142
	Subtotaal voor mutatie reserves	2.000	1.365	635	492	143
0.10	Mutaties reserves	0	0	0	0	0
	Programma GHOR	2.000	1.365	635	492	143
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	16	600	-584	-492	-92
	Programma GHOR plus overhead	2.016	1.965	51	0	51

Baten en lasten na verdeling van overhead over taakvelden

De toerekening van de overhead vindt plaats aan taakveld 1.1 'Crisisbeheersing'. Het saldo bij het taakveld 0.7 'Algemene en overige uitkeringen' is de BPI/BPK.

Hieronder staan de saldi per taakveld na verdeling van de overhead. Het subtotaal voor mutatie reserves sluit aan bij het overzicht waarbij overhead niet is geëlimineerd. Deze staat in paragraaf 3.6.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
0.7	Algemene en overige uitkeringen	1.999	0	1.999	1.999	0
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	17	1.965	-1.948	-1.999	51
	Subtotaal voor mutatie reserves	2.016	1.965	51	0	51
0.10	Mutaties reserves	0	0	0	0	0
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	0	0	0	0	0
	Programma GHOR plus overhead	2.016	1.965	51	0	51

3.5.3 Programma Regionale Ambulancevoorziening (RAV)

Financieel overzicht RAV (volgens BBV, zonder overhead)

Hieronder is het overzicht van de baten en lasten opgenomen, onderverdeeld naar economische categorieën.

In het overzicht is, conform de nieuwe BBV-regels, de overhead geëlimineerd en in een apart overzicht vermeld. De nieuwe regels zijn van toepassing vanaf het boekjaar 2018.

Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht. Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie is deze informatie wel opgenomen in het financieel overzicht op basis van integrale kosten, dus zonder dat de overhead uit de baten en lasten van het programma zijn geëlimineerd. Dit overzicht staat in paragraaf 3.6, waarin ook de toelichting op de baten en lasten is opgenomen.

(€1.000)	Realisatie 2019 incl overhead	Overhead	Realisatie primaire taken 2019	Begroting 2019 na wijziging	Verschil
Salarissen en sociale lasten	20.603	2.513	18.090	18.066	-24
Tijdelijk personeel	472	77	395	280	-115
Overige personeelslasten	1.578	332	1.246	1.168	-78
Subtotaal personeelslasten	22.653	2.922	19.731	19.514	-217
Kapitaallasten	1.786	176	1.610	1.797	187
Huisvesting	869	0	869	885	16
Organisatiekosten	2.747	1.253	1.494	1.637	143
Materialen	1.111	0	1.111	1.134	23
Voorzieningen	0	0	0	0	0
Kosten meldkamer	734	0	734	729	-5
Onvoorzien	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	126	0	126	123	-3
Subtotaal overige lasten	7.373	1.429	5.944	6.305	361
Lasten	30.026	4.351	25.675	25.819	144
Gemeenten BPI/BPK	0	0	0	0	0
Gemeenten overig	0	0	0	0	0
Derden	749	48	701	708	-7
Zorgverzekeraars	27.524	0	27.524	28.030	-506
Rijk	1.744	0	1.744	1.539	205
Baten vorig boekjaar	53	0	53	29	24
Baten	30.070	48	30.022	30.306	-284
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	44	-4.303	4.347	4.487	-140
Starting reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	115	0	115	0	115
Gerealiseerde resultaat	159	-4.303	4.462	4.487	-25

Baten en lasten per taakveld

In de volgende tabel zijn de lasten en baten per taakveld opgenomen. De financiering van de RAV vindt plaats door de zorgverzekeraars, niet door gemeenten.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
0.1	Bestuur	0	19	-19	-19	0
5.4	Musea	0	1	-1	-3	2
7.1	Volksgezondheid	30.022	25.655	4.367	4.509	-142
	Subtotaal voor mutatie reserves	30.022	25.675	4.347	4.487	-140
0.10	Mutaties reserves	115	0	115	0	115
	Programma RAV	30.137	25.675	4.462	4.487	-25
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	48	4.351	-4.303	-4.487	184
	Programma RAV plus overhead	30.185	30.026	159	0	159

Baten en lasten na verdeling van overhead over taakvelden

Hieronder staan de saldi per taakveld na verdeling van de overhead. De toerekening van de overhead vindt plaats aan 7.1 'Volksgezondheid'. Taakveld 5.4 betreft het Nationaal Ambulance- en Eerste Hulpmuseum op de Vondellaan in Leiden.

Hieronder staan de saldi per taakveld na verdeling van de overhead. Het subtotaal voor mutatie reserves sluit aan bij het overzicht waarbij overhead niet is geëlimineerd. Deze staat in paragraaf 3.6.

(€1.000)		Baten	Lasten	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
0.1	Bestuur	0	19	-19	-19	0
5.4	Musea	0	1	-1	-3	2
7.1	Volksgezondheid	30.070	30.006	64	22	42
	Subtotaal voor mutatie reserves	30.070	30.026	44	0	44
0.10	Mutaties reserves	115	0	115	0	115
0.4	Ondersteuning organisatie (overhead)	0	0	0	0	0
	Programma RAV plus overhead	30.185	30.026	159	0	159

3.5.4 Regionale Dienst Openbare Gezondheidszorg (RDOG) Hollands Midden

Financieel overzicht RDOG Hollands Midden (volgens BBV, overhead apart weergegeven)

Hieronder is het overzicht van de baten en lasten opgenomen, onderverdeeld naar economische categorieën. Het resultaat van de RDOG Hollands Midden is gelijk aan het totaal van de programma's GGD, GHOR en RAV.

In het overzicht is, conform de nieuwe BBV-regels, de overhead geëlimineerd en in een apart overzicht vermeld. De nieuwe regels zijn van toepassing vanaf het boekjaar 2018.

Het opnemen van de realisatie van het voorgaande boekjaar in het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening is op grond van het BBV niet verplicht. Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie is deze informatie wel opgenomen in het financieel overzicht op basis van integrale kosten, dus zonder dat de overhead uit de baten en lasten van het programma zijn geëlimineerd. Dit overzicht staat in paragraaf 3.6.

De toelichting op de overschrijding van de lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid is opgenomen in paragraaf 2.5.6.

(€1.000)	Primaire taken			Overhead 2019	Realisatie RDOG 2019	Begroting RDOG 2019	Verschil
	GGD 2019	GHOR 2019	RAV 2019				
Salarissen en sociale lasten	31.029	958	18.090	10.557	60.634	60.353	-281
Tijdelijk personeel	2.687	26	395	848	3.956	4.271	315
Overige personeelslasten	870	16	1.246	1.328	3.460	3.335	-125
Subtotaal personeelslasten	34.586	1.000	19.731	12.733	68.050	67.959	-91
Kapitaallasten	98	57	1.610	988	2.753	3.034	281
Huisvesting	960	40	869	1.008	2.877	2.765	-112
Organisatiekosten	2.394	258	1.494	4.523	8.669	8.962	293
Materialen	817	1	1.111	15	1.944	1.958	14
Voorzieningen	0	0	0	-710	-710	89	799
Kosten meldkamer	0	0	734	0	734	729	-5
Onvoorzien	0	0	0	0	0	9	9
Lasten vorig boekjaar	7	9	126	92	234	145	-89
Subtotaal overige lasten	4.276	365	5.944	5.916	16.501	17.691	1.190
Lasten	38.862	1.365	25.675	18.649	84.551	85.650	1.099
Gemeenten BPI/BPK	37.668	1.999	0	0	39.667	39.704	-37
Gemeenten overig	7.969	0	0	285	8.254	8.588	-334
Derden	4.449	1	701	538	5.689	5.068	621
Zorgverzekeraars	0	0	27.524	0	27.524	28.030	-506
Rijk	1.703	0	1.744	0	3.447	2.552	895
Baten vorig boekjaar	215	0	53	23	291	209	82
Baten	52.004	2.000	30.022	846	84.872	84.151	721
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	13.142	635	4.347	-17.803	321	-1.499	1.820
Storting reserves	-87	0	0	-386	-473	-462	-11
Onttrekking reserves	0	0	115	553	668	1.961	-1.293
Gerealiseerde resultaat	13.055	635	4.462	-17.636	516	0	516

Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

De mutaties in de reserves van de RDOG Hollands Midden is toegelicht in de toelichting op het eigen vermogen in paragraaf 3.4.7.

3.5.5 Apparaatskosten

Apparaatskosten, ofwel organisatiekosten, zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken. Apparaatskosten zijn dus alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie. Hieronder zijn de apparaatskosten gespecificeerd.

Apparaatskosten Begroting 2019

(€1.000)	GGD	GHOR	RAV	Overhead	RDOG
Salarissen en sociale lasten	-	-	-	10.351	10.351
Tijdelijk personeel	-	-	-	1.094	1.094
Overige personeelslasten	-	-	-	1.355	1.355
Subtotaal personeelslasten	0	0	0	12.800	12.800
Subtotaal overige lasten	3.341	376	5.048	6.809	15.574
Lasten	3.341	376	5.048	19.609	28.374

Apparaatskosten Realisatie 2019

(€1.000)	GGD	GHOR	RAV	Overhead	RDOG
Salarissen en sociale lasten	-	-	-	10.557	10.557
Tijdelijk personeel	-	-	-	848	848
Overige personeelslasten	-	-	-	1.328	1.328
Subtotaal personeelslasten	0	0	0	12.733	12.733
Kapitaallasten	98	57	1.610	988	2.753
Huisvesting	960	40	869	1.008	2.877
Organisatiekosten	2.394	258	1.494	4.523	8.669
Materialen	-	-	-	15	15
Voorzieningen	-	-	-	-710	-710
Kosten meldkamer	0	0	734	0	734
Onvoorzien	-	-	-	0	0
Lasten vorig boekjaar	-	-	-	92	92
Subtotaal overige lasten	3.452	355	4.707	5.916	14.430
Lasten	3.452	355	4.707	18.649	27.163

Apparaatskosten, verschil realisatie en begroting 2019

(€1.000)	GGD	GHOR	RAV	Overhead	RDOG
Salarissen en sociale lasten	-	-	-	-206	-206
Tijdelijk personeel	-	-	-	246	246
Overige personeelslasten	-	-	-	27	27
Subtotaal personeelslasten	0	0	0	67	67
Kapitaallasten	8	-1	187	87	281
Huisvesting	-88	2	16	-42	-112
Organisatiekosten	-31	20	143	161	293
Materialen	-	-	-	-14	-14
Voorzieningen	-	-	-	790	790
Kosten meldkamer	0	0	-5	0	-5
Onvoorzien	-	-	-	9	9
Lasten vorig boekjaar	-	-	-	-98	-98
Subtotaal overige lasten	-111	21	341	893	1.144
Lasten	-111	21	341	960	1.211

3.5.6 Beleidsindicatoren

In onderstaande tabel zijn de beleidsindicatoren vermeld, die worden voorgeschreven in de nieuwe BBV-regelgeving. De indicatoren betreffen die van de RDOG Hollands Midden. Omwille van het inzicht zijn de indicatoren per programma inclusief overhead weergegeven.

Programmabegroting 2019	Eenheid	GGD	GHOR	RAV	RDOG
Inwoners	aantal				786.940
Apparaatskosten	€1.000	17.971	868	9.535	28.374
Apparaatskosten per inwoner	€	22,84	1,10	12,12	36,06
Bezetting (inclusief inhuur)	fte	532	13	261	806
Bezetting per 1.000 inwoners	fte	0,67	0,02	0,33	1,02
Formatie	fte	526	13	240	779
Formatie per 1.000 inwoners	fte	0,66	0,02	0,30	0,99
Kosten tijdelijk personeel	€1.000	3.639	244	388	4.271
Loonsom (excl. overige personeelslasten)	€1.000	38.522	1.221	20.610	60.353
Externe inhuur in % van loonsom	%	9,4%	20,0%	1,9%	7,1%
Overhead	€1.000	14.630	492	4.487	19.609
Totale lasten	€1.000	53.336	2.008	30.306	85.650
Overhead in % van totale lasten	%	27%	25%	15%	23%
Salarissen en sociale lasten excl. overhead	€1.000	31.126	810	18.066	50.002
Overhead in % van salarislaster	%	47%	61%	25%	39%

Jaarrekening 2019	Eenheid	GGD	GHOR	RAV	RDOG
Inwoners	aantal				786.940
Apparaatskosten	€1.000	17.150	955	9.058	27.163
Apparaatskosten per inwoner	€	21,80	1,21	11,51	34,52
Bezetting (inclusief inhuur)	fte	594	13	248	855
Bezetting per 1.000 inwoners	fte	0,75	0,02	0,32	1,09
Formatie	fte	560	13	248	821
Formatie per 1.000 inwoners	fte	0,71	0,02	0,32	1,04
Kosten tijdelijk personeel	€1.000	3.458	26	472	3.956
Loonsom (excl. overige personeelslasten)	€1.000	38.616	1.415	20.603	60.634
Externe inhuur in % van loonsom	%	9,0%	1,8%	2,3%	6,5%
Overhead	€1.000	13.698	600	4.351	18.649
Totale lasten	€1.000	52.560	1.965	30.026	84.551
Overhead in % van totale lasten	%	26%	31%	14%	22%
Salarissen en sociale lasten excl. overhead	€1.000	31.029	958	18.090	50.077
Overhead in % van salarislaster	%	44%	63%	24%	37%

3.5.7 Structureel en incidenteel resultaat

Structurele resultaat

Het structurele resultaat en de structurele exploitatieruimte zijn als volgt samen te vatten. De bedragen van de verschillende programma's zijn inclusief overhead.

(€1.000)	GGD	GHOR	RAV	RDOG
Saldo baten en lasten	226	51	44	321
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	80	0	115	195
Saldo na bestemming	306	51	159	516
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	1.478	51	-85	1.444
Structureel saldo	-1.172	0	244	-928

De reserve markttaken GGD en de reserve huisvesting RAV worden als structurele reserves aangemerkt. De overige reserves zijn incidentele reserves. Toevoegingen en onttrekkingen aan de incidentele reserves worden gekarakteriseerd als incidentele onttrekkingen en storting.

Het belangrijkste onderdeel van de incidentele baten en lasten is de vrijval van de voorziening onderhoud van €783k, de mutatie in de reserves van €167k.

De structurele ontwikkelingen zijn meegenomen in de begrotingswijzigingen 2019-2020 en de meerjarenbegroting 2021-2023. De structurele lasten van de begroting en meerjarenraming gedekt zijn door structurele baten.

Structurele exploitatieruimte

De structurele exploitatieruimte is hieronder gespecificeerd.

(€1.000)	Structurele resultaat	Baten 2019	Structurele exploitatieruimte
Programma GGD	-1.172	52.786	-2,2%
Programma GHOR	0	2.016	0,0%
Programma's GGD en GHOR	-1.172	54.802	-2,1%
Programma RAV	244	30.070	0,8%
RDOG Hollands Midden	-928	84.872	-1,1%

3.5.8 Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector

Uit hoofde van deze wet wordt de bezoldiging van alle topfunctionarissen verantwoord. Als topfunctionaris wordt aangemerkt de algemeen directeur van de RDOG Hollands Midden die als hoogst besturende ambtenaar in het organogram van de RDOG Hollands Midden is opgenomen.

(€)	2019	2018
dr. J.M.M. de Gouw		
Beloning	142.875	150.820
Voorzieningen van beloningen betaalbaar op termijn	20.693	18.892
Totaal	163.568	169.712
Functie	Algemeen directeur	Algemeen directeur
Duur van het dienstverband	01-01 t/m 31-12	01-01 t/m 31-12
Omvang van het dienstverband	1,0 fte	1,0 fte
Dienstbetrekking?	ja	ja
Beloning in het voorgaande jaar	169.712	152.497
Individueel bezoldigingsmaximum	194.000	189.000
Motivering overschrijding maximale bezoldigingsnorm	Niet overschreden	Niet overschreden

De beloning van de directie is gebaseerd op schaal 17 van de gemeentelijke cao. De heer De Gouw bekleedt vanaf 6 juli 2016 tevens de functie van Directeur Publieke Gezondheid (DPG).

Bestuursleden

Leden van het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur ontvangen geen beloning voor hun bestuurslidmaatschap.

Hierna zijn de bestuursleden van de RDOG Hollands Midden genoemd. Het jaar betreft het jaar van aantreden als bestuurslid. Daarnaast is aangegeven of de betreffende persoon lid is van het Algemeen Bestuur (AB), Dagelijks Bestuur (DB) of de Auditcommissie (AC). De voorzitter van het AB en DB is mevrouw M.M. Damen.

Naam	Functie	Jaar	Lid AB	Lid DB	Lid AC
Mw. E.G.E.M. Bloemen	Burgemeester Zoeterwoude	2006	X	X	
Dhr. J.A. de Jager	Wethouder Alphen aan den Rijn	2014	X		
Mw. C. Dijkstra	Wethouder Gouda	2016	X	X	
Dhr. D. de Haas	Wethouder Zuidplas	2016	X		
Mw. L. Sleenhoek	Wethouder Krimpenerwaard	2016	X	X	X
Dhr. F.Q.A. van Trigt	Wethouder Hillegom	2016	X		
Mw. C. Breuer	Burgemeester Teylingen	2018	X	X	
Mw. M.M. Damen	Wethouder Leiden	2018	X	X	
Mw. J. Langeveld	Wethouder Lisse	2018	X		
Dhr. H.J.T. Nieuwenhuis	Wethouder Oegstgeest	2018	X		
Dhr. C. Oskam	Wethouder Bodegraven-Reeuwijk	2018	X		X
Mw. C. van Starkenburg	Wethouder Katwijk	2018	X	X	
Mw. J.L. van der Wal - Hortensius	Wethouder Waddinxveen	2018	X		
Mw. P.C. van der Wereld - Verkerk	Wethouder Kaag en Braassem	2018	X		
Mw. B.M.J. Wolters	Wethouder Nieuwkoop	2018	X	X	
Mw. M. de Bas	Wethouder Leiderdorp	2019	X		
Mw. M. Lamers	Wethouder Voorschoten	2019	X		
Dhr. D. Salman	Wethouder Noordwijk	2019	X		

De volgende tabel vermeldt de in 2019 afgetreden leden van het Algemeen Bestuur.

Naam	Functie	Jaar	Lid AB	Lid DB	Lid AC
Mw. M.J. Fles	Wethouder Noordwijk	2014	X		
Dhr. A. Gotink	Wethouder Noordwijkerhout	2014	X		
Dhr. N. Mol	Wethouder Voorschoten	2017	X	X	
Mw. A. Beekhuizen	Wethouder Leiderdorp	2018	X		
Dhr. D. Binnendijk	Wethouder Leiderdorp	2019	X		

3.6 Financieel overzicht per programma inclusief overhead (integrale kosten)

Voor het inzicht in en de analyse van de realisatie per programma, is in deze paragraaf informatie opgenomen op basis van integrale kosten, dus zonder de overhead uit de baten en lasten van het programma te elimineren.

Financieel overzicht GGD (inclusief overhead)

Onderstaand cijferoverzicht bevat de baten en lasten van het programma GGD inclusief overhead. Hierdoor is een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk en zijn de integrale kosten per programma zichtbaar gemaakt.

(€1.000)	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019 ¹⁰	Verschil
Salarissen en sociale lasten	31.527	33.712	35.524	38.616	38.522	-94
Tijdelijk personeel	2.078	3.004	3.070	3.458	3.639	181
Overige personeelslasten	1.601	1540	1.597	1.848	1.828	-20
Subtotaal personeelslasten	35.206	38.256	40.191	43.922	43.989	67
Kapitaallasten	725	744	835	898	982	84
Huisvesting	1.891	1.893	1.831	1.968	1.838	-130
Organisatiekosten	5.250	4.822	4.098	5.554	5.632	78
Materialen	640	427	782	832	823	-9
Voorzieningen	80	57	80	-710	80	790
Kosten meldkamer	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	181	259	435	96	-8	-104
Subtotaal overige lasten	8.767	8.202	8.061	8.638	9.347	709
Lasten	43.973	46.458	48.252	52.560	53.336	776
Gemeenten BPI/BPK	23.351	24.939	26.051	37.668	37.705	-37
Gemeenten overig	12.230	14.457	14.514	8.254	8.588	-334
Derden	5.816	5.390	6.894	4.928	4.351	577
Zorgverzekeraars	0	0	0	0	0	0
Rijk	598	678	2.901	1.703	1.013	690
Baten vorig boekjaar	448	202	276	233	180	53
Baten	42.443	45.666	50.636	52.786	51.837	949
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-1.530	-792	2.384	226	-1.499	1.725
Storting reserves	-79	-87	-2.320	-473	-462	-11
Onttrekking reserves	1.554	884	172	553	1.961	-1.408
Gerealiseerde resultaat	-55	5	236	306	0	306

¹⁰ De begroting 2019 betreft de 1^e begrotingswijziging 2019, vastgesteld door het Algemeen Bestuur op 30 oktober 2019.

Toelichting

Het gerealiseerde saldo van baten en lasten over het jaar 2019 is €1.587 hoger dan in de prognose in de 2^e bestuursrapportage 2019. Het verschil tussen het gerealiseerde resultaat (na mutatie reserves) van de prognose en de jaarrekening is als volgt:

(€1.000)	Totaal
Resultaat prognose	-1.281
Resultaat jaarrekening	306
Vershil jaarrekening en prognose	1.587

Hieronder zijn de belangrijkste oorzaken van het verschil toegelicht (+ = voordelig).

(€1.000)	Personeels lasten	Overige lasten	Baten	Totaal
Niet vervulde vacatures (HRM, IM, IZB)	500			500
MZVT Onderbezetting en extra bijdragen	190		210	400
Extra inkomsten AGZ (FMEK, ABR)			220	220
Extra werkzaamheden PZJ (RVP, IKO, CTC)	-535		500	-35
Afloeingskosten	-167			-167
Overige verschillen, per saldo	79	-71	19	27
Subtotaal	67	-71	949	945
Vrijval onderhoudsvoorziening		780		780
Vershil jaarrekening en prognose voor mutatie reserves	67	709	949	1.725
Eenmalige bijdrage IM uit algemene reserve niet benut				-300
Onttrekking reserve verplichtingen voormalig personeel				167
Overige verschillen in mutaties reserves, per saldo				-5
Vershil jaarrekening en prognose				1.587

De belangrijkste component is de vrijval van de onderhoudsvoorziening van €780k. Daarnaast zijn er voor €690k vacatures niet ingevuld, maar werkzaamheden zijn desondanks wel uitgevoerd. Dit is samen €1.470k. Voor MZVT waren er inkomsten voor zwangerschap (€110k) en een hogere bijdrage voor detachering van een medewerker (€100k), die niet waren meegenomen in de prognose. Doordat de werving van medewerkers IM/ICT niet verliep zoals begroot, was het in 2019 niet nodig om incidenteel €300k te onttrekken uit de Algemene reserve GGD, waarvoor het Algemeen Bestuur toestemming had gegeven. Er vond een onttrekking uit de reserve verplichtingen voormalig personeel plaats (€167k) voor afloeingskosten. Extra werkzaamheden voor PZJ hebben geleid tot extra salarislasteren waar ook opbrengsten tegenover staan. Ook deze stonden niet in de prognose. Tenslotte zijn er nog enkele incidentele baten en lasten die per saldo tot de overige verschillen leiden.

Financieel overzicht GHOR (inclusief overhead)

Onderstaand cijferoverzicht bevat de baten en lasten van het programma GHOR inclusief overhead. Hierdoor is een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk en zijn de integrale kosten per programma zichtbaar gemaakt.

(€1.000)	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019	Vershil
Salarissen en sociale lasten	1.148	1.188	1.243	1.415	1.221	-194
Tijdelijk personeel	110	25	272	26	244	218
Overige personeelslasten	42	13	30	34	46	12
Subtotaal personeelslasten	1.300	1.226	1.545	1.475	1.511	36
Kapitaallasten	52	51	69	69	71	2
Huisvesting	49	54	46	40	42	2
Organisatiekosten	521	606	323	368	335	-33
Materialen	2	14	2	1	1	0
Voorzieningen	0	0	0	0	9	9
Kosten meldkamer	0	0	0	0	0	0
Onvoorzien	0	0	0	0	9	9
Lasten vorig boekjaar	32	22	1	12	30	18
Subtotaal overige lasten	656	747	441	490	497	7
Lasten	1.956	1.973	1.986	1.965	2.008	43
	1.871					
Gemeenten BPI/BPK		1.898	1.934	1.999	1.999	0
Gemeenten overig	0	0	-16	0	0	0
Derden	17	22	28	12	9	3
Zorgverzekeraars	0	0	0	0	0	0
Rijk	0	0	0	0	0	0
Baten vorig boekjaar	54	40	60	5	0	5
Baten	1.942	1.960	2.006	2.016	2.008	8
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-14	-13	20	51	0	51
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	47	29	16	0	0	0
Gerealiseerde resultaat	33	16	36	51	0	51

Toelichting

Het gerealiseerde resultaat is €51k. Het voordeel op de personeelslasten is incidenteel en ontstaan door laat ingevulde vacatures.

Het resultaat op tijdelijk personeel is ontstaan doordat in de begroting 2019 deze lasten zijn opgenomen bij organisatiekosten en in de verantwoording 2019 niet. Voor de realisatie 2020 en ontwerp-begroting 2021 is dit bijgesteld.

Het incidentele voordeel op de organisatiekosten is met name veroorzaakt door lagere uitgaven voor opleiden, trainen en oefenen van crisisfunctionarissen GHOR. GHOR heeft een aantal trainingen zelf voorbereid en niet ingekocht. In 2019 heeft de GHOR het voertuig en haakarmbak afgestoten.

Incidentele baten zijn ontstaan door de vergoeding voor het geven van rijtrainingen aan crisisfunctionarissen van GHOR Haaglanden.

Financieel overzicht RAV (inclusief overhead)

Onderstaand cijferoverzicht bevat de baten en lasten van het programma RAV inclusief overhead. Hierdoor is een vergelijking met voorgaande jaren mogelijk en zijn de integrale kosten per programma zichtbaar gemaakt.

(€1.000)	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
Salarissen en sociale lasten	16.647	17.834	18.447	20.603	20.610	7
Tijdelijk personeel	1.050	330	419	472	388	-84
Overige personeelslasten	1.570	1.462	1.303	1.578	1.461	-117
Subtotaal personeelslasten	19.267	19.626	20.169	22.653	22.459	-194
Kapitaallasten	1.862	1.764	1.937	1.786	1.981	195
Huisvesting	867	790	856	869	885	16
Organisatiekosten	1.942	2.363	2.812	2.747	2.995	248
Materialen	962	1031	1.087	1.111	1.134	23
Voorzieningen	0	0	0	0	0	0
Kosten meldkamer	953	874	735	734	729	-5
Onvoorzien	0	0	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	57	15	8	126	123	-3
Subtotaal overige lasten	6.643	6.837	7.435	7.373	7.847	474
Lasten	25.910	26.463	27.604	30.026	30.306	280
Gemeenten BPI/BPK	0	0	0	0	0	0
Gemeenten overig	0	0	0	0	0	0
Derden	220	194	247	749	708	41
Zorgverzekeraars	22.123	23.458	25.566	27.524	28.030	-506
Rijk	1.947	2.241	2.077	1.744	1.539	205
Baten vorig boekjaar	104	185	14	53	29	24
Baten	24.394	26.078	27.904	30.070	30.306	-236
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-1.516	-385	300	44	0	44
Storting reserves	0	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.102	213	133	115	0	115
Gerealiseerde resultaat	-414	-172	433	159	0	159

Toelichting

Het gerealiseerde saldo van baten en lasten is €44k hoger dan de laatste begrotingswijziging.

De lasten van de RAV zijn €280k lager dan vermeld in de laatste begrotingswijziging. Latere levering van ambulances en ingebruikname van de elektrische brancards heeft gezorgd voor lagere kapitaallasten. Daarnaast heeft efficiënte uitloop van oude ambulances gezorgd voor lagere onderhoudskosten.

De baten van de RAV zijn €236k lager dan begroot. In de realisatie is namelijk de interne facturatie à €215k geëlimineerd, terwijl in de begrotingswijziging deze eliminatie niet op deze wijze is verwerkt. Hierdoor zijn ook de salariskosten en organisatiekosten gezamenlijk €215k lager ten opzichte van de laatste begrotingswijziging.

In de realisatie 2019 zijn de volgende posten niet verwerkt, maar deze dienen wel vermeld te worden vanwege de mogelijk negatieve impact op toekomstig resultaat.

- Frictiekosten voor de oude meldkamer aan de Rooseveltstraat. Na diverse overleggen tussen directie RDOG, Veiligheidsregio Hollands Midden en de Regionale Brandweer én het inwinnen van juridisch advies is bepaald dat RAV verantwoordelijk is voor genoemde frictiekosten. Momenteel tracht de RAV deze frictiekosten te verhalen bij VWS. De uitkomst is nog onbekend, maar de RAV is positief gestemd.
- Standplaats Gouda. Deze standplaats wordt gehuurd op basis van een huurcontract met een looptijd van 5 jaar. Per 30 april 2021 loopt dit contract af. De RAV is voornemens de huurovereenkomst te verlengen. Voor de RAV is dit noodzakelijk, omdat de verbouwing die de RAV heeft laten verrichten in dit pand is opgenomen in de activa. De boekwaarde van standplaats Gouda per 30 april 2021 bedraagt ca. €1,1m.

Financieel overzicht RDOG Hollands Midden (inclusief overhead)

Onderstaand cijferoverzicht bevat de baten en lasten van de RDOG Hollands Midden inclusief overhead.

(€1.000)	Realisatie 2016	Realisatie 2017	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Begroting 2019	Verschil
Salarissen en sociale lasten	49.322	52.734	55.214	60.634	60.353	-281
Tijdelijk personeel	3.238	3.359	3.761	3.956	4.271	315
Overige personeelslasten	3.213	3.015	2.930	3.460	3.335	-125
Subtotaal personeelslasten	55.773	59.108	61.905	68.050	67.959	-91
Kapitaallasten	2.639	2.559	2.841	2.753	3.034	281
Huisvesting	2.807	2.737	2.733	2.877	2.765	-112
Organisatiekosten	7.713	7.791	7.233	8.669	8.962	293
Materialen	1.604	1.472	1.871	1.944	1.958	14
Voorzieningen	80	57	80	-710	89	799
Kosten meldkamer	953	874	735	734	729	-5
Onvoorzien	0	0	0	0	9	9
Lasten vorig boekjaar	270	296	444	234	145	-89
Subtotaal overige lasten	16.066	15.786	15.937	16.501	17.691	1.190
Lasten	71.839	74.894	77.842	84.551	85.650	1.099
Gemeenten BPI/BPK	25.222	26.837	27.985	39.667	39.704	-37
Gemeenten overig	12.230	14.457	14.498	8.254	8.588	-334
Derden	6.053	5.606	7.169	5.689	5.068	621
Zorgverzekeraars	22.123	23.458	25.566	27.524	28.030	-506
Rijk	2.545	2.919	4.978	3.447	2.552	895
Baten vorig boekjaar	606	427	350	291	209	82
Baten	68.779	73.704	80.546	84.872	84.151	721
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	-3.060	-1.190	2.704	321	-1.499	1.820
Storting reserves	-79	-87	-2.320	-473	-462	-11
Onttrekking reserves	2.703	1.126	321	668	1.961	-1.293
Gerealiseerde resultaat	-436	-151	705	516	0	516

Toelichting

Het gerealiseerde saldo van baten en lasten is €1.967k hoger dan de laatste begrotingswijziging. Dit betreft de GGD (€1.725k), GHOR (€51k) en de RAV (€191k).

Toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

De mutaties in de reserves van de RDOG Hollands Midden toegelicht in de toelichting op het eigen vermogen in paragraaf 3.4.7.

Realisatie 2019 RDOG Hollands Midden per programma (inclusief overhead)

(€1.000)	GGD	GHOR	RAV	Realisatie 2019
Salarissen en sociale lasten	38.616	1.415	20.603	60.634
Tijdelijk personeel	3.458	26	472	3.956
Overige personeelslasten	1.848	34	1.578	3.460
Subtotaal personeelslasten	43.922	1.475	22.653	68.050
Kapitaallasten	898	69	1.786	2.753
Huisvesting	1.968	40	869	2.877
Organisatiekosten	5.554	368	2.747	8.669
Materialen	832	1	1.111	1.944
Voorzieningen	-710	0	0	-710
Kosten meldkamer	0	0	734	734
Onvoorzien	0	0	0	0
Lasten vorig boekjaar	96	12	126	234
Subtotaal overige lasten	8.638	490	7.373	16.501
Lasten	52.560	1.965	30.026	84.551
Gemeenten BPI/BPK	37.668	1.999	0	39.667
Gemeenten overig	8.254	0	0	8.254
Derden	4.928	12	749	5.689
Zorgverzekeraars	0	0	27.524	27.524
Rijk	1.703	0	1.744	3.447
Baten vorig boekjaar	233	5	53	291
Baten	52.786	2.016	30.070	84.872
Gerealiseerde saldo van baten en lasten	226	51	44	321
Storting reserves	-473	0	0	-473
Onttrekking reserves	553	0	115	668
Gerealiseerde resultaat	306	51	159	516

3.7 Gebeurtenissen na balansdatum

Uitbreiding directie

Op 12 februari 2020 heeft het Dagelijks Bestuur de heer D.A.E. Christmas benoemd als tijdelijk tweede directielid. Hij is verantwoordelijk voor de interne RDOG-organisatie. De heer J.M.M. de Gouw blijft Directeur Publieke Gezondheid en is vanaf 12 februari 2020 verantwoordelijk voor de externe RDOG-organisatie.

Coronavirus

De uitbraak van het Coronavirus, eind februari 2020, heeft op de RDOG Hollands Midden een grote impact. De organisatie heeft een vitale maatschappelijke en wettelijke functie in de infectieziektebestrijding, waarvoor veel inzet van medewerkers wordt gevraagd. Naar verwachting worden de kosten voor deze werkzaamheden in belangrijke mate vergoed van het Rijk. Daarnaast hebben de Coronamaatregelen impact op het functioneren van de organisatie zelf. Dit betreft in het bijzonder productieverlies in de periode dat de scholen zijn gesloten en juist weer piekmomenten door inhaal van uitgestelde werkzaamheden.

Er is een risico-inschatting gemaakt van de financiële impact op de organisatie. Er wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat in 2020 voor diensten aan derden en particulieren (totaal €3,5m) een omzetsderving van €1,5m à €2,0m tot de mogelijkheden behoort. Het management neemt maatregelen, maar verplichtingen zijn niet vanzelfsprekend op tijd bijgesteld om het risico volledig op te vangen. Al bij relatief geringe tegenvallers is het mogelijk dat de algemene reserve niet toereikend is om een mogelijk nadelig saldo op te vangen. In dit geval is het voorstelbaar dat er een beroep op gemeenten wordt gedaan om de algemene reserve aan te vullen.

De liquiditeit is toereikend. De kasgeldlimiet (€7,5m) zal waarschijnlijk niet worden overschreden en met een kredietfaciliteit (€14,0m) verwacht de organisatie geen liquiditeitsprobleem in 2020. De buffer (financieringsruimte) is naar verwachting gemiddeld €8m in 2020. Er is geen actie richting toezichthouder nodig.

De organisatie ziet geen risico voor de continuïteit.

4 Bijlagen

4.1 Controleverklaring

Publieke Sector Accountants B.V.
Jen Sluijtersstraat 21
3059 VC Rotterdam
www.publiekesectoraccountants.nl
info@psa-ra.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden

A. VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden

te Leiden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden op 31 december 2019 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).
- Zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur op 27 maart 2019 vastgestelde normenkader 2019.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2019.
- De balans per 31 december 2019.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.
- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het Normenkader rechtmatigheid RDOG Hollands Midden 2018 (dat fungeert als controleprotocol) dat door het algemeen bestuur is vastgesteld op 28 maart 2018, het normenkader 2019 zoals is vastgesteld door het algemeen bestuur op 27 maart 2019 en het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Gemeenschappelijke regeling RDOG Hollands Midden zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante

Op alle opdrachten verricht door Publieke Sector Accountants B.V. zijn de 'Algemene Voorwaarden Publieke Sector Accountants', gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 69411409, van toepassing.
Publieke Sector Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Utrecht onder nummer 69411409.

312017011.20.090 - 1

onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf ter benadrukking van de impact van COVID-19

Het Coronavirus heeft ook invloed op RDOG Hollands Midden. In de toelichting op pagina 73 in de jaarrekening heeft het management de huidige impact en haar plannen om met deze gebeurtenissen of omstandigheden om te gaan toegelicht. Ook geven zij aan dat het op dit moment voor hen niet goed mogelijk is om in te schatten wat de invloed van het Coronavirus is op de financiële prestaties van RDOG Hollands Midden. Ons oordeel is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 855.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de goedkeuringstolerantie rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve, SiSa- of WNT-redenen relevant zijn.

B. VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- De inleiding.
- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- De bijlagen 1 tot en met 3.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het door het algemeen bestuur op 27 maart 2019 vastgestelde normenkader 2019.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het Normenkader rechtmatigheid RDOG Hollands Midden 2018 (dat fungeert als controleprotocol) wat door het algemeen bestuur is vastgesteld op 28 maart 2018, het normenkader 2019 zoals is vastgesteld door het algemeen bestuur op 27 maart 2019, het Controleprotocol Wet normering topinkomens (WNT) 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's:
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - dat baten en lasten alsmede de balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,
 het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Castricum, 25 maart 2020

Publieke Sector Accountants B.V.

Was getekend:

A.R. Sallehart RA

W. Kalkman RA

312017011.20.090 - 4

4.2 Vaststelling door het Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur van de RDOG Hollands Midden,
gelet op het bepaalde in artikel 28, lid 2 van de gemeenschappelijke regeling,
gezien het voorstel van het Dagelijks Bestuur RDOG Hollands Midden
besluit vast te stellen de:

Jaarstukken 2019 RDOG Hollands Midden

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het Algemeen Bestuur op woensdag 25 maart 2020.

Was getekend:

M.M. Damen
Voorzitter

Was getekend:

J.M.M. de Gouw
Secretaris

4.3 Resultaatbestemming

Het Algemeen Bestuur heeft op 25 maart 2020 besloten:

- het onverdeelde resultaat van de programma's GGD, GHOR en RAV toe te voegen aan de algemene reserves van elk van deze programma's;
- een bedrag ter grootte van het resultaat 2019 (€51k) via een onttrekking uit de Algemene reserve GHOR toe te voegen aan de Algemene reserve GGD;
- een bedrag van €600k via een onttrekking uit de Algemene reserve GGD te storten in de Bestemmingsreserve ERP;
- een bedrag van €783k via een onttrekking uit de Algemene reserve GGD te storten in de Bestemmingsreserve onderhoud huisvesting.

Onderstaand overzicht specificeert de uitkomsten van deze besluiten.

(€1.000)	31-12-2019	Resultaat	Subtotaal	Mutaties GHOR	Mutaties GGD	01-01-2020
Algemene reserve GGD	2.016	306	2.322	51	-1.383	990
Algemene reserve GHOR	94	51	145	-51	0	94
Reserve aanvaardbare kosten RAV	502	159	661	0	0	661
Algemene reserve	2.612	516	3.128	0	-1.383	1.745
Reserve verpl. voorm. personeel GGD	321	0	321	0	0	321
Reserve markttaken GGD	370	0	370	0	0	370
Reserve ERP	0	0	0	0	600	600
Reserve onderhoud huisvesting	0	0	0	0	783	783
Reserve OvdG (GHOR)	129	0	129	0	0	129
Bestemmingsreserves	820	0	820	0	1.383	2.203
Subtotaal	3.432	516	3.948	0	0	3.948
Onverdeeld gerealiseerde resultaat	516	-516	0	0	0	0
Eigen vermogen	3.948	0	3.948	0	0	3.948
GGD			3.013	51	0	3.064
GHOR			274	-51	0	223
RAV			661	0	0	661
Eigen vermogen			3.948	0	0	3.948

Dit overzicht is een weergave van besluitvorming na het opstellen van de jaarrekening. Het is daarom geen onderdeel van de jaarrekening 2019 en op dit overzicht is geen accountantscontrole toegepast.